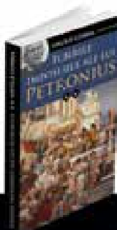

AN XII · NR. 42 · 13 LEI
MARTIE 2023
APARE TRIMESTRIAL
DIRECTOR ION CRISTOIU

REVISTĂ + CARTE
IUBIRILE IMPOSIBILE ALE LUI PETRONIUS
VOLUMUL II
DE VINTILĂ CORBUL
39,99 LEI

Historia®
SPECIAL

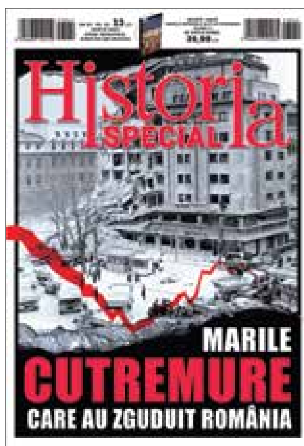
MARILE
CUTREMURE
CARE AU ZGUDUIT ROMÂNIA

Historia SPECIAL
MARTIE 2023

Povestea marilor cutremure ce au zguduit spațiul românesc

La mijlocul lunii februarie a acestui an, orașul Târgu Jiu și localitățile învecinate au fost afectate de o serie de cutremure care, deși nu au produs pierderi de vieți omenești sau pagube materiale majore, au stârnit panică în rândul populației, mai ales că nimeni nu-și mai amintea ca prin zonă să se mai fi produs astfel de seisme. Specialiștii din cadrul Institutului Național de Fizică a Pământului (INFP) au atras însă atenția că, în Gorj, s-au mai produs seisme similare, cele mai puternice și „recente" având loc în anii 1943 și 1966.

De altfel, primul cutremur major care a lovit România în secolul XX s-a produs tot într-o zonă neobișnuită cu astfel de fenomene. În dimineața de 13/26 ianuarie 1916, la ora 9:38, un seism cu o magnitudine de 6,5 a zguduit zona Munților Făgăraș și împrejurimile. Mișcarea pământului a fost resimțită puternic în județele Vâlcea, Argeș și Muscel. Totuși, ceea ce i-a speriat și mai tare pe locuitorii din județele afectate a fost multitudinea de replici care s-au produs până în luna mai a acelui an.

Însă zona în care au avut loc cele mai devastatoare cutremure care au afectat spațiul românesc de-a lungul timpului este Vrancea.

14 octombrie 1802 va rămâne în istoria românilor drept una dintre cele mai nefaste zile. Chiar în acea zi era sărbătorită Sfânta Paraschiva, iar în cele mai multe dintre biserici slujba religioasă tocmai se încheiase sau era pe punctul de a se încheia, când, la ora 12:55, s-a produs în Vrancea cel mai puternic cutremur care a afectat spațiul românesc. Cutremurul a avut o magnitudine de 7,9 și o durată de aproximativ două minute. Seismul a fost atât de puternic, încât a fost resimțit de la Moscova și până la Istanbul. Cutremurul a curmat multe vieți omenești și a provocat mari pagube materiale. Întreaga societate a fost șocată de eveniment, tot atunci s-a rupt și unul dintre cele mai vestite monumente din București, Turnul Colței, ansamblu arhitectural emblematic pentru acele vremuri.

Doar 36 de ani mai târziu, la 11/23 ianuarie 1838, un alt cutremur devastator avea să se producă în Vrancea. Consulul francez la București, Chateaugiron, consemna că distrugerile suferite de oraș în urma producerii seismului „sunt imense și nu pot fi evaluate".

Apoi, vreme de mai bine de un secol, România nu a mai fost lovită de niciun cutremur catastrofal. La 10 noiembrie 1940, un alt seism devastator s-a produs în Vrancea. Specialiștii au comparat acel cutremur cu cel produs în 1802. La ambele mișcări telurice, propagarea energiei seismice a fost spre nord, nord-est, ceea ce arată că adâncimea focală a fost asemănătoare (130-150 km), provocând daune imense, atât în Moldova, cât și în Muntenia.

La 37 de ani de la cutremurul din 1940, România era zguduită din nou de o altă mare mișcare de pământ. Seismul din 4 martie 1977 a fost asemănător cu cel care a avut loc în 1838, ambele producându-se la o adâncime similară (90-110 km), undele seismice migrând către sud-vest.

Dar seisme extrem de puternice au mai fost consemnate de-a lungul veacurilor. Chiar în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân în Țara Românească sau a lui Ștefan cel Mare în Moldova, cutremurele au provocat mari distrugeri.

Povestea acestor cutremure nefaste, dar și a altor mișcări seismice mai puțin cunoscute este redată în numărul de primăvară al revistei „Historia Special".

NUMĂR COORDONAT DE CIPRIAN STOLERU

Historia SPECIAL

Director **Ion Cristoiu**

Redactor-șef

Ion M. Ioniță

Creative Director

Mihaela Manolache

Editor coordonator

Florentina Ţone

Redacţia

Ciprian Plăiașu

Adina Scorţescu

Iulian Sîmbeteanu

Ciprian Stoleru

TEL. 0372.130.335

Publicaţie tipărită la

rotografika

MANAGEMENT GRUPUL DE PUBLISHING

Administrator special

Constantin Sandu

Director marketing

Steluţa Zamfir

Director distribuţie

Daniela Zamfir

Coordonator producţie

Constantin Delta

Publicitate:

vanzari@ead.ro

d.stan@teaminnovation.ro

ISSN **2286-0258**

Adresa:
Şos. Fabrica de Glucoză nr. 21,
sectorul 2, Bucureşti
www.historia.ro

ABONAMENTE - INFORMAŢII ŞI RECLAMAŢII
0790139007 / 0790139009.
(numere cu tarif normal, disponibile de luni până vineri, între orele 9.00 şi 18.00);
abonamente@adevărulholding.ro

SUMAR

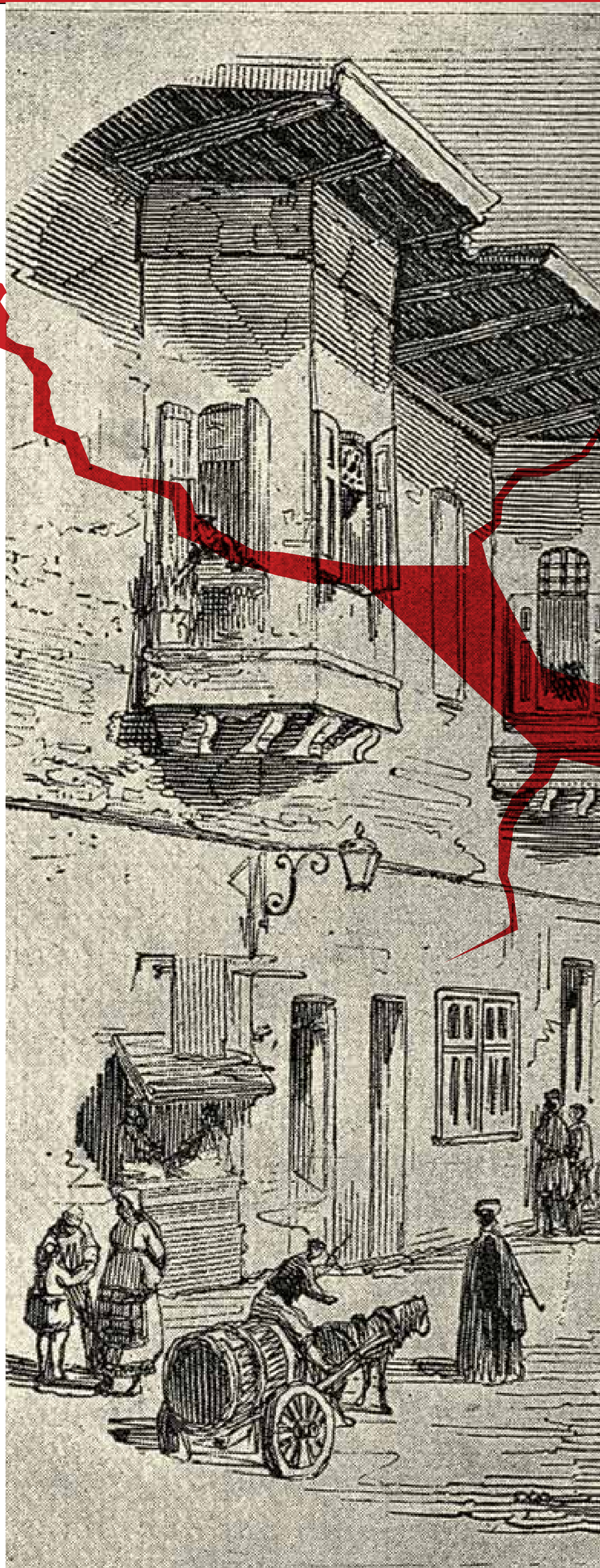
Bucureștii în secolul al XVII-lea, litografie de epocă

CELE MAI MARI CUTREMURE DE PĂMÂNT CARE AU AFECTAT SPAȚIUL ROMÂNESC ÎN SECOLELE XV-XIX

DE ALEXANDRU ARMĂ | FOTO: CABINETUL DE STAMPE AL BIBLIOTECII ACADEMIEI ROMÂNE, RECONSTITUIRI GRAFICE REALIZATE DE RADU OLTEAN ȘI CĂTĂLIN DRĂGHICI, ALBUMUL, *BUCHAREST. NOTES HISTORIQUES ET ESTAMPES*, ALBUMUL *BUCUREȘTII VECHI*, COLECȚIA PERSONALĂ ALEXANDRU ARMĂ, ZIARELE „ROMÂNIA" ȘI „TIMPUL", MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

Aflată într-o zonă cu risc seismic, România a fost zguduită de-a lungul secolelor de numeroase cutremure puternice, menționate în cronici de cărturari care au relatat, nu de puține ori, despre aceste fenomene înfiorătoare ale naturii ce au cauzat mari distrugeri și multe pierderi de vieți omenești. Dintre evenimentele seismice petrecute în secolele XV-XIX, cele mai puternice, conform relatărilor contemporanilor, au fost acelea din anii 1471, 1521, 1605, 1681, 1738, 1790, 1802 și 1838.

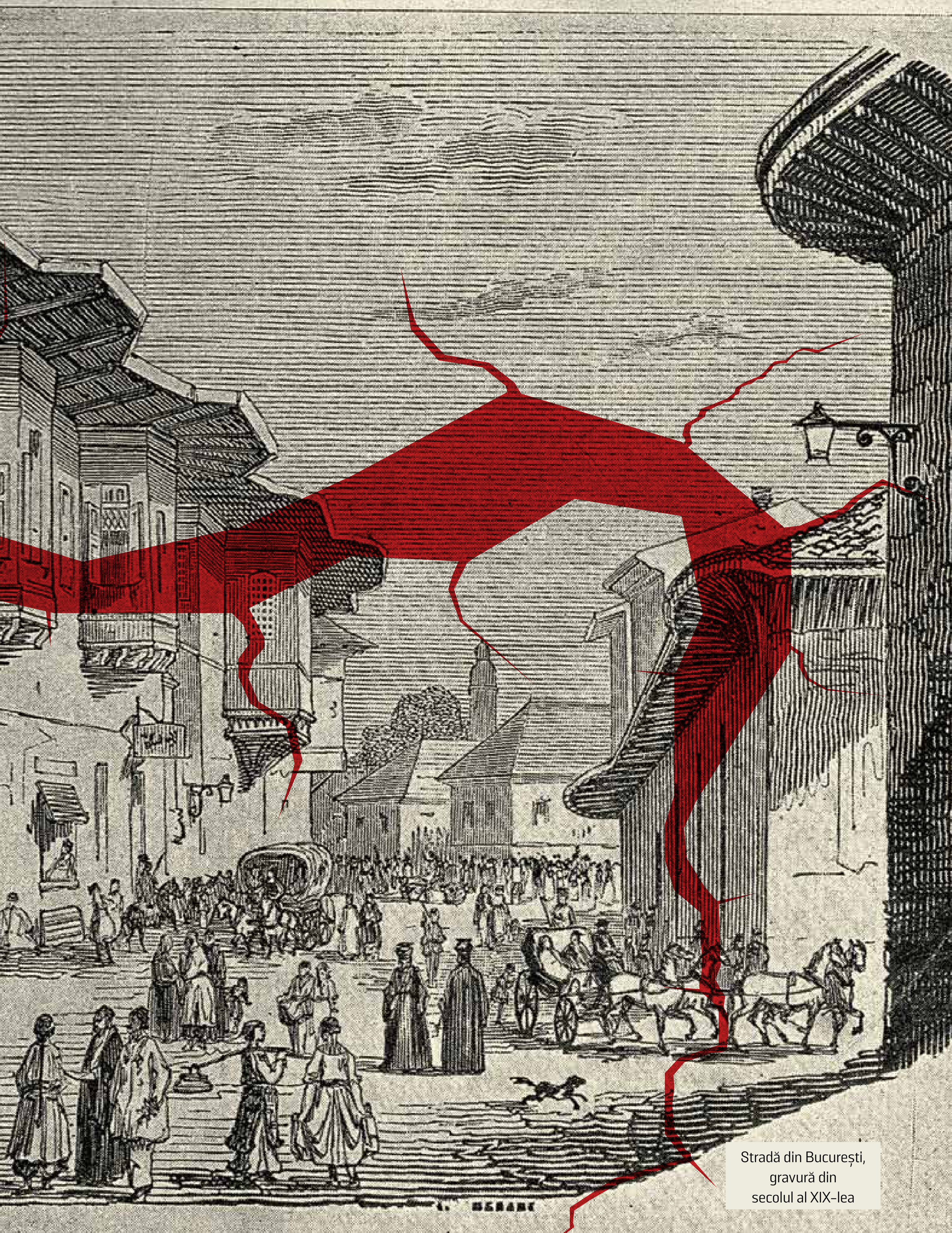

Interesul oamenilor de știință din România pentru cercetarea mișcărilor seismice a apărut abia spre sfârșitul secolului al XIX-lea. Primul care a întreprins un studiu sistematic despre cutremurele de pământ din țara noastră a fost inginerul și geologul Matei Drăghiceanu. Geologul a scris în limba franceză un studiu intitulat *Cutremurele de pământ din România și din țările înconjurătoare. Contribuțiune la teoria tectonică*. Lucrarea a fost tipărită în anul 1896 și era dedicată soției sale – Maria Drăghiceanu, prima femeie licențiată în litere a Universității din București, decedată chiar în anul în care a fost publicat studiul. Au urmat apoi contribuțiile lui Ștefan C. Hepites, Grigore Ștefănescu și Victor Anestin, iar mai târziu cea a lui Ion Atanasiu, care în anul 1961 a publicat un studiu complet al mișcărilor tectonice din țara noastră, folosind datele culese de predecesorii săi.

CE AU ÎN COMUN CURBURA CARPAȚILOR ȘI MUNȚII HINDU KUSH DIN AFGANISTAN?

Cea mai puternică activitate seismică din țara noastră se întâlnește în Curbura Carpaților, în zona Vrancei, la adâncimi intermediare cuprinse între 60 și 200 km, într-o placă subdusă veche, aproape verticală. Seismele vrâncene au un caracter monocinetic (fără replici) în cazul celor mici și cu numeroase replici în cazul evenimentelor importante. Ele au întotdeauna o arie mare de macroseismicitate (arie unde cutremurele se simt și pot avea efecte), de formă eliptică alungită pe direcția nord-est – sud-vest. Chiar dacă adâncimea focarelor variază între 60 și 200 km, cele mai frecvente valori ale focarelor se situează la adâncimea de 90-150 km. De asemenea, evenimentele seismice sunt adesea precedate de o lacună în activitatea seismică obișnuită, care, cu cât este mai lungă, cu atât crește probabilitatea ca următorul eveniment să fie unul important.

Academicianul Gheorghe Demetrescu, fondatorul seismologiei românești, afirma: „Cercetările seismologice arată că, în România, la cotul Carpaților, în Vrancea, există unul dintre cele mai caracteristice și interesante puncte seismice, un focar de cutremure adânci care, prin persistența și izolarea lor, nu-și găsesc perechea pe toată suprafața Pământului, decât într-un singur punct similar din Munții Hindu Kush, în Afganistan – Himalaya".

Stradă din București, gravură din secolul al XIX-lea

O altă caracteristică a cutremurelor vrâncene este dată de faptul că ele se resimt mai slab în interiorul arcului carpatic – Transilvania. De asemenea, în zona Vrancea se produc și cutremure crustale, dar acestea sunt fenomene sporadice comparativ cu evenimentele generate în partea subcrustală a zonei Vrancea. Seismicitatea crustală, localizată chiar în fața zonei de curbură a Munților Carpați, este caracterizată prin apariția cutremurelor grupate în secvențe și roiuri seismice cu magnitudini mai mici de 5,6 grade pe scara Richter.

CELE MAI VECHI CUTREMURE MENȚIONATE DE DOCUMENTE

Unul dintre cele mai vechi cutremure despre care avem informații este cel petrecut în anul 1411, menționat de Emil Turdeanu în lucrarea *Un manuscris religios din timpul lui Mircea cel Bătrân*. Iată ce scria într-un paragraf tradus din slavonă după o însemnare găsită în biblioteca Sfântului Sinod din Moscova: „În anul 6919 (1411), crugul soarelui 3 și al lunii 3, luna februarie 23, a fost cutremur foarte, foarte mare *(trus velik zelo zelo)*, în al 6-lea ceas al nopții, încât multe case s-au prăbușit; în zilele lui Mircea Voevod și ale fiului său Mihail Voevod".

Având în vedere detaliile precise privind intensitatea („cutremur foarte, foarte mare"), data (23 februarie, în al șaselea ceas al nopții), precum și faptul că atunci pe tron se aflau Mircea cel Bătrân și fiul său Mihail, credem că acest manuscris provine cel mai probabil din Țara Românească.

Un alt cutremur despre care avem o dată certă este cel din 29 august 1471, care a distrus un turn de apărare al cetății Sucevei. Evenimentul a fost menționat în trei izvoare: *Letopisețul de la Bistrița, Cronica moldo-polonă* și *Cronica de la Putna*. Iată ce consemna prima dintre cronici: „Într-acest an 6979 (1471) august 29 fost-au un mare cutremur peste tot pământul pe vremea când Domnul ședea la prânz". Și *Cronica moldo-polonă* amintea că la acea dată „au fost cutremur mare peste toată țara". Informațiile au fost preluate și de cronicarul Grigore Ureche (cca. 1590-1647), care menționa în *Letopisețul Țării Moldovei* că la 29 august 1471 „fu cutremur mare de pământu peste toată țara, în vremea ce au șezut domnul la masă, la prânzu". Acest cutremur a avut o magnitudine mare și s-a produs la ora 11, provocând mari distrugeri în Țările Române.

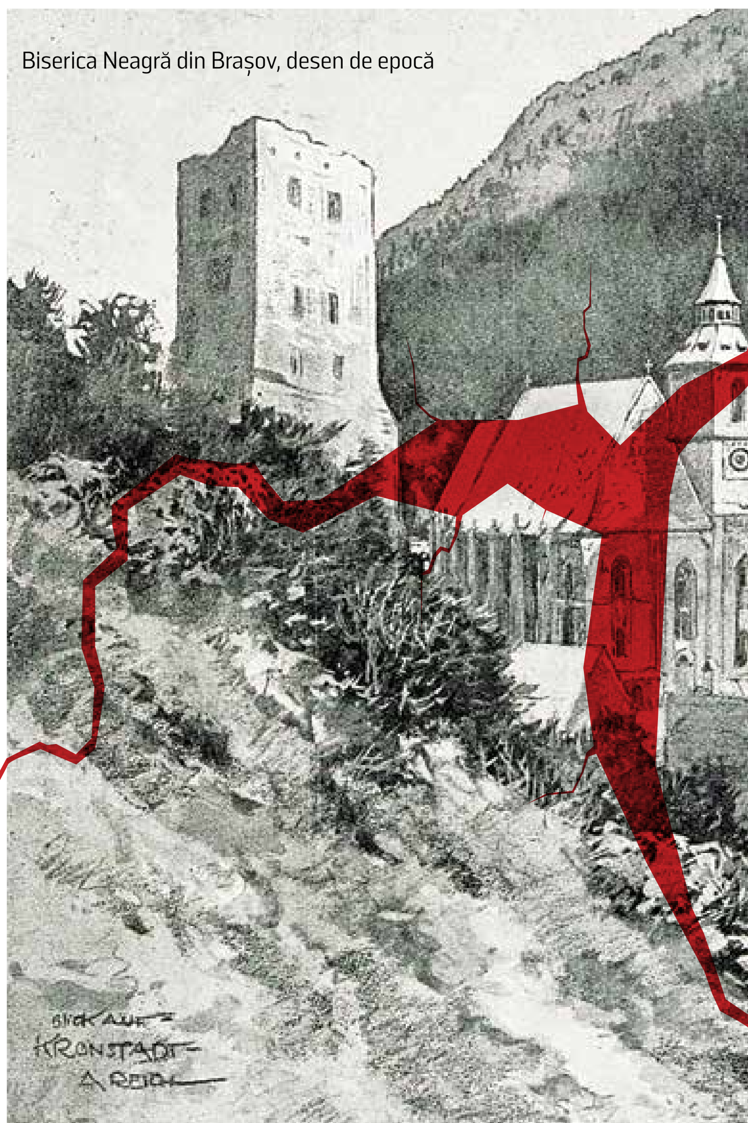
Tot cronicarul Grigore Ureche menționează un alt mare cutremur, precedat de un semn apărut pe cer, produs în luna noiembrie a anului 1516, într-o zi de luni. Același cutremur a afectat și Brașovul, unde a dărâmat mai multe case și o parte din zidul cetății.

Un cutremur care a avut ecouri puternice și la est de Carpați s-a produs în anul 1521, fiind menționat în unele surse de epocă pentru Transilvania, dar despre această mișcare tectonică și efectele ei nu avem deocamdată prea multe mărturii documentare. Alte cutremure care s-ar fi simțit în Transilvania în secolul al XVI-lea au avut loc în anii 1523, 1543, 1545, 1558, 1569, 1571, 1590, 1595, 1598 și 1599.

„MARE SPAIMĂ A FOST ÎN AJUNUL CRĂCIUNULUI LA ORA 5 SEARA, A FOST ZGUDUITĂ TOATĂ TRANSILVANIA"

Un mare cutremur care este menționat de mai multe surse din Transilvania s-a produs în decembrie 1605. După relatările contemporanilor, cutremurul s-ar fi produs pe 24 decembrie 1605, fiind precedat de alte două, unul pe 2 și altul pe 6 decembrie. Regiunea cea mai afectată a fost zona Ardealului. Cronicarul Nussbächer (1687) amintește de cutremurul din 24 decembrie 1605, specificând și ora, 17. Iată ce relata acesta: „Mare spaimă a fost în ajunul Crăciunului la ora 5 seara, a fost zguduită toată Transilvania prin două șocuri consecutive. La Brașov, s-au mișcat clădirile și copacii, la Biserica Neagră din Brașov se prăbușește o parte a bolții deasupra altarului, se năruiesc și multe coșuri ale caselor. La Bod, clopotele au sunat singure în satul Benci, din apropierea orașului Alba Iulia, oamenii au fost trimiși la pământ".

Tot despre acest cutremur, vestitul judecător Weis Mihalz din Brașov a notat: „Eu stăteam la masă în casă, iar la prima zguduitură, am sărit jos și văd că se mișcă pereții casei și se clatină toată clădirea. Mai, mai să cred că va apărea și Creatorul acestor minuni și, de aceea, când sora mea Margit și cu fata mea strigau către mine să fugim în curte, fiindcă se dărâma casa, eu cu greu am strigat de câteva ori: *Dumnezeule tare, Creatorul tuturor, ce ai de gând să faci?"*

Biserica Neagră din Brașov, desen de epocă

Călăreț greu moldovean din secolul al XV-lea. Stindardul din mâna luptătorului are stema Moldovei cu bourul. Reconstituire grafică realizată de **Cătălin Drăghici**

Și Garff Peter a scris despre zguduiturile puternice care au ținut în jur de un sfert de oră, producând pagube importante bisericilor și caselor din Brașov: „În Ardeal, a avut loc un cutremur neobișnuit spre seară încât, în satul Bededek de lângă Alba Iulia, oamenii aflați la câmp au căzut la pământ. Acest cutremur a fost precedat, cu câteva zile înainte, de un zgomot puternic asemănător unei bătălii dintre două oști, iar la câteva zile după acel zgomot, timp de 7 zile, două stele mari au strălucit fiind mai aproape decât alte stele și apărând înaintea lunii pe cer".

Dintr-un manuscris din a doua jumătate a secolului al XVI-lea aflăm că „în anul 7129 (1620), luna octombrie 29 zile, orele 9, s-a cutremurat pământul, fiind în mănăstirea Sucevița. Și a fost cumplit pentru toți creștinii".

Probabil același seism este menționat și de sursele din Transilvania, dar cu altă dată: 8 noiembrie. După A. Rethly, acesta a avut loc la ora 3, după masă și a provocat pagube în mai multe orașe. La Brașov a fost afectată serios Biserica Neagră. Conform altei surse, cutremurul s-a simțit puternic și la Cluj-Napoca, Sibiu și regiunea Târnavelor, fiind distruse case și biserici. În Țara Românească, în unele zone deluroase s-a despicat pământul, de unde a izvorât apă, ceea ce nu se mai întâmplase.

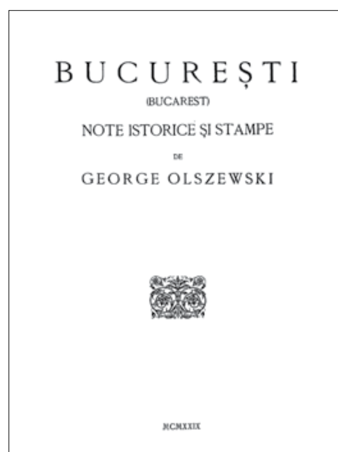
Un alt cutremur mare care este menționat de mai multe izvoare moldave este cel din anul 1679. Seismul s-a produs pe 9 august, noaptea, într-o zi de marți, provocând distrugeri considerabile în Moldova, multe case și biserici fiind distruse, printre care și turnul cel mare de la Catedrala Sucevei. Iată ce scria cronicarul Nicolae Costin (1660-1712) în *Letopisețul Țării Moldovei:* „Într-acest an 7187 (1679) în luna lui august 9 zile, marți noaptea, cu trei ceasuri de către ziuă spre Sfântul Apostol Evanghelist Matei, au fost cutremur mare de pământ cât au căzut icoanele pe jos de prin biserici la țară, și vase din polițe de prin casele oamenilor. Spuneau oamenii bătrâni cum i-au apucat cutremur mare și strașnic ca acela și huetul venea dinspre amiază-noapte".

Bucureștiul, văzut din Turnul Colței, desen de epocă

PĂMÂNTUL S-A CUTREMURAT „CÂT N-AU MAI POMENIT ALTĂDATĂ NIMENEA"

Cea dintâi însemnare scrisă despre un cutremur care s-a simțit puternic și în București datează din 8 august 1681, în timpul domniei lui Șerban Cantacuzino *(medalion)*. Iată ce scria despre acest eveniment un anonim pe o tipăritură veche din Țara Românească: „Să știe cându s-au cutremurat de au fost cutremur mare, cât n-au mai pomenit altădată nimenea, luni spre marți, la ceasuru 7 și un sfert... în zilele luminatului nostrum Io Șerban Voevod [Cantacuzino], avgust 8 dni, 1 leat 7189[1681]".

BUCUREȘTI
(BUCAREST)
NOTE ISTORICE ȘI STAMPE
DE
GEORGE OLSZEWSKI

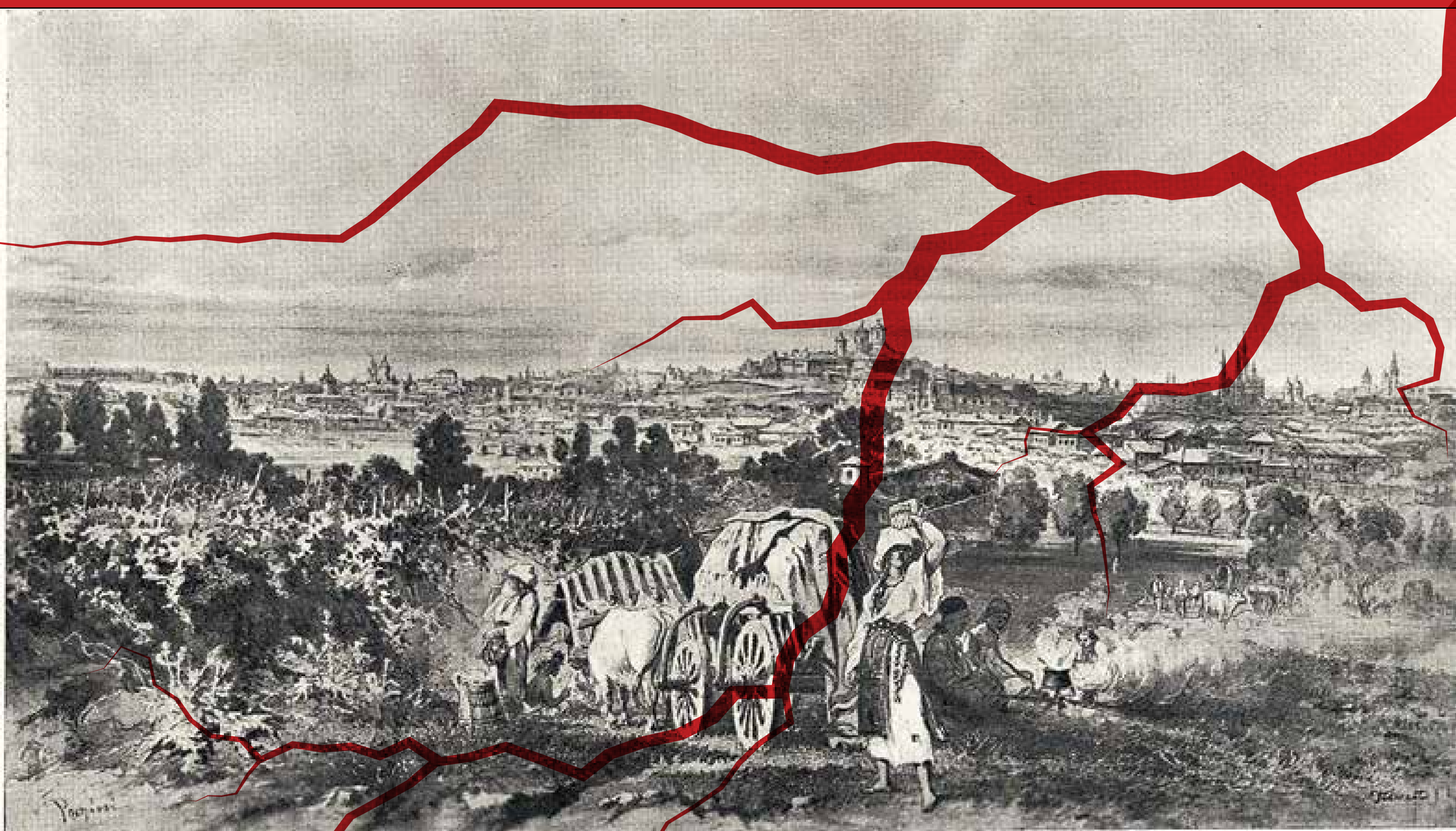
MCMXXIX

Informații despre cum s-a simțit acest cutremur la Brașov avem de la cărturarul Martin Ziegler, care atestă că la data de 19 august, în Transilvania și Țara Românească, a fost un cutremur mare, noaptea, între orele unu și două. De asemenea, și alte izvoare amintesc de „înspăimântătorul" cutremur ce a pricinuit pagube în oraș, când „un acoperiș s-a prăbușit peste zidul de incintă al orașului, în Biserica Neagră s-a fisurat bolta de deasupra corului, producându-se multe crăpături, iar pietrele căzute au distrus primele rânduri ale stranelor pentru femei; tot atunci s-a prăbușit și micul acoperiș de deasupra intrării secundare a lăcașului".

O altă însemnare o avem de la renumitul tipograf și custode al mănăstirii catolice din Șumuleu-Ciuc, János Kájiuni (Ion Caioni), care a notat în limba maghiară că la 19 august 1681: „După miezul nopții, între orele unu și două, a fost un cutremur atât de puternic în toată țara, ce nu s-a mai pomenit, am crezut că ne scufundăm cu cloaștăr cu tot, cărămizile au căzut de pe horn. La Odorhei, Brașov și alte locuri au sunat clopotele, în multe case s-au prăbușit cuptoarele, găinile și cocoșii au căzut, iar călărețul, dacă era pe drum, a căzut cu cal cu tot".

Seismul a fost simțit la Iași „la 2 ore de dimineața", precedat de un zgomot și a durat „o jumătate de sfert de oră".

În același an au fost resimțite alte cutremure, la 16 și 18 octombrie și la 27 decembrie, ultimul la o oră și jumătate înainte de a se face ziuă, însoțit de un zgomot puternic.

Bucureștiul, surprins dinspre Filaret, desen de epocă

CUTREMURUL DIN 1738 „A UMPLUT PE TOATĂ LUMEA DE GROAZĂ ȘI SPAIMĂ“

Alte două cutremure care au afectat Bucureștiul sunt menționate în 1718 și 1724. Dar cel mai înspăimântător și pricinuitor de mari pagube a fost cel din 31 mai 1738, în timpul celei de a treia domnii a lui Constantin Mavrocordat . Atunci au crăpat zidurile de la vechea Curte domnească, o mulțime de case și biserici s-au dărâmat, iar lângă București, pământul s-a despicat, formând o adevărată prăpastie.

Despre acest cutremur s-au păstrat mai multe mărturii. Prima este cea a cronicarului Constantin Dapontes, care notase: „Miercuri 31 mai, către orele 3 și jumătate din ziuă, a avut loc la București un groaznic cutremur de pământ. Palatul Domnului s-a crăpat în mai multe locuri și s-au dărâmat case; la țară, câteva mănăstiri au avut aceeași soartă, iar altele s-au crăpat... Într-un cuvânt, acest cutremur a fost așa de puternic încât foarte puține persoane țin minte să mai fi văzut vreunul la fel, de foarte multă vreme. A umplut pe toată lumea de groază și spaimă. A ținut mai multe zile în șir (!), dar zguduiturile n-au mai fost așa de puternice ca prima... Într-un loc în apropierea Bucureștilor, pământul s-a căscat și s-a făcut o groapă adâncă“.

O a doua mărturie este o însemnare grecească pe o carte veche: „1738 mai, pe când domnea Constantin vodă Mavrocordat s-a întâmplat un cutremur foarte cumplit... când s-a ruinat clopotnița bisericii și au căzut trei coloane de la Foișor și s-au zdruncinat casele mănăstirii Cotroceni“.

Altă însemnare din acea perioadă se află pe un ceaslov: „Mai 31, leat 1746 (1738), miercuri la 3 ceasuri din zi s-au cutremurat pământul foarte tare, încât multe bolte și ziduri ale mănăstirilor și caselor au crăpat. Încă unile au și căzut aici în București. Iar afară multe biserici și bolte s-au surpat de tot și pământul pe alocurea s-au despicat și au eșit apă cu miros de iarbă de pușcă și de pucioasă“.

Cutremurul este, de asemenea, însemnat pe o carte a Mânăstirii Hurez din Oltenia „arătându-se că s-au făcut cutremur foarte mare, cât s-au croit turla bisericii, paraclisul de aici din Hurez, pe trei locuri și au crăpat amvonul și bolta șandramalii de la vale. Încât și sfânta biserică cea mare i s-au croit turla cea mare și amvonul cel mic dinainte și s-au surpat coșurile tuturor chiliilor de la vârfu și s-au mișcat foișoarele“.

Despre cum a fost resimțit acest cutremur în zona Transilvaniei au fost identificate informații amănunțite consemnate de cronicarul Tartler, dar și în alte însemnări contemporane, unele românești. Același cutremur apare menționat și după anul 1828, când un alt anonim scria că „în 1738 când s-au cutremurat pământul foarte tare“.

CUM A MURIT BUCĂTARUL DOMNESC CARE I-A OTRĂVIT PE ȘTEFAN ȘI BARBU VĂCĂRESCU

Dintr-o notiță scrisă în limba română pe un manuscris grecesc aflăm că: „La anul 1740 (posibil să fie tot cutremurul din 1738 – n.a.) s-a făcut mare cutremur de pământ în a treia domnie a lui Constantin Mavrocordat *(medalion)*, încât clopotele singure din cutremur se trăgea și omul abia putea sta în picioare, care cutremur, mai întâi, s-a început cu un groaznic urlet; la partea muntelui au fost și mai strașnic și atunci multe izvorâtoare din fântâni s-au închis și au răsuflat la altă diastimă de loc". Cel mai probabil, acest seism a avut loc pe 25 martie 1740 „marți seara la 2 ceasuri din noapte", după cum apare scris pe un manuscris de Iordache logofăt, și că la Iași „oamenii nu se puteau ține pe picioare", fiind însoțit de un zgomot puternic, unele izvoare au secat, iar în alte părți a țâșnit apă din pământ.

Pe 18 aprilie 1761, în Moldova a avut loc un alt cutremur. Informația o avem de la un grec, Constantin Chefalas, care a scris pe o *Teologie polemică* despre acest seism ce s-a produs în perioada când se afla în Moldova: „În 1761 aprilie 18, ziua miercuri, ora 2 din zi, în timpul domniei preaînălțatului nostru domn Io Ioan Teodor voievod, în Moldova fiind, a fost mare cutremur, păstorind preasfințitul mitropolit al Moldovlahiei chir Gavriil, fratele acestuia. Și am scris eu Constantin Chefalas".

Potrivit unor alte însemnări, un alt cutremur a avut loc pe 16 martie 1764. Probabil în urma acestui cutremur a căzut bolta Mănăstirii Mihai Vodă care, conform lui George Potra, a îngropat sub ea pe bucătarul domnesc care, din ordinul domnului Constantin Cehan Racoviță, a otrăvit pe cei doi frați, boieri de frunte, Ștefan și Barbu Văcărescu, tatăl și unchiul poetului Ienăchiță Văcărescu. Mulți au pus această întâmplare pe seama divinității „care nu a uitat să dea pedeapsa meritată pentru mârșava faptă comisă".

În octombrie 1771, în toiul nopții, Bucureștiul a fost zguduit de un alt cutremur care a „vătămat" zidurile multor clădiri și a băgat spaima în oameni.

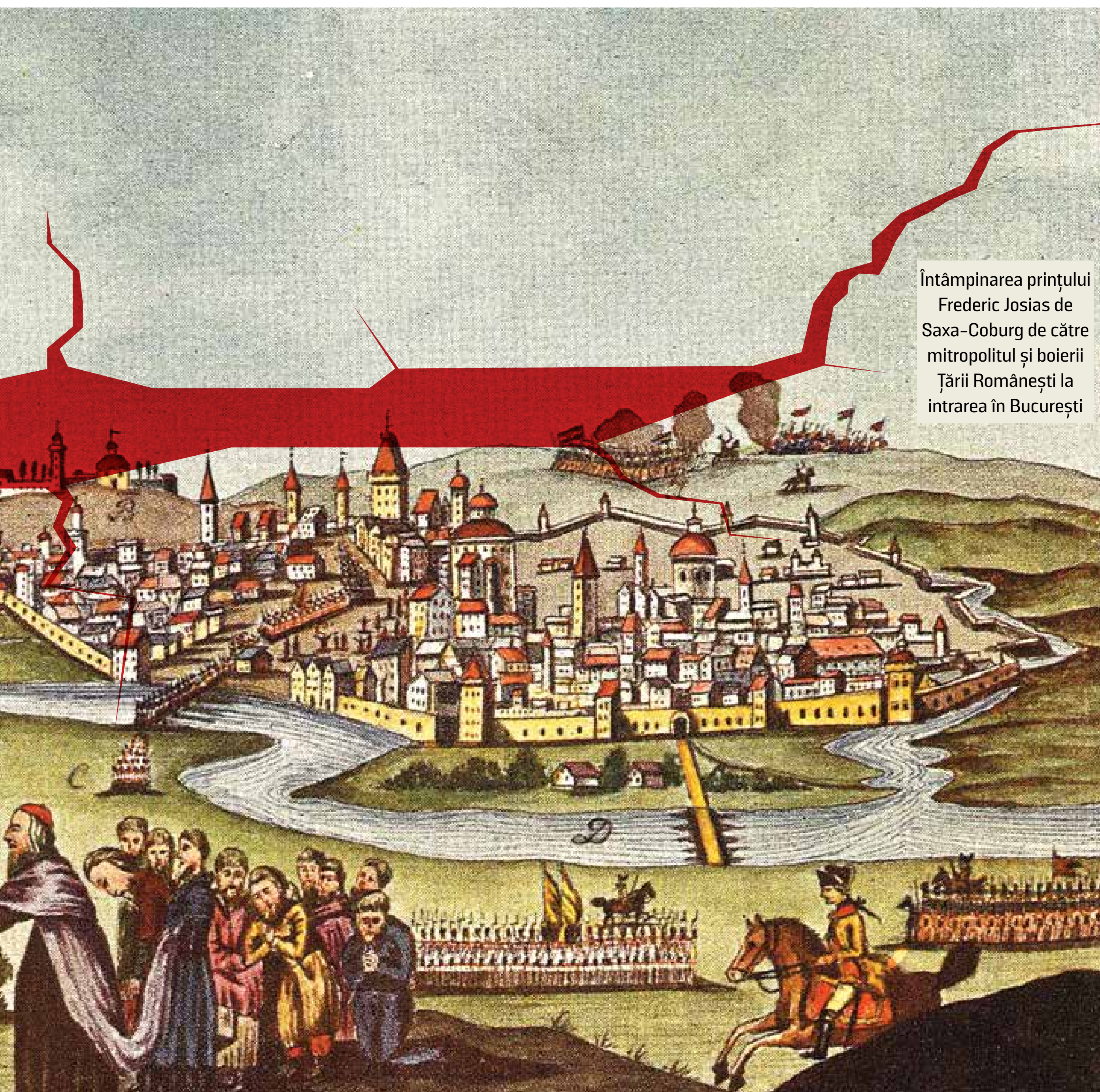
Pe 16 octombrie 1774, un cutremur s-a simțit puternic în Moldova, despre care un martor ocular scria: „La let 1774 oct(omvrie) 16 zile la 3 ciasuri de noapte, s-au cutremurat pământul și huietul au venit din sus. Și când s-au cutremurat pământul eram în gios cu vădrăritul, la ținutul Tecuciului, la ocolul Bârladului, și eram la satul Umbrărești, în deal la Condre. Șăzând la ma(să) s-au cutremurat. Năstase Scorțescu".

Despre cutremurul care s-a produs pe 17 iunie 1778, un martor necunoscut a scris pe un Penticostar (București, 1768) din localitatea Malu Tohatinului că „s-au cutremurat pământul la iunii în 17 zili, la 2 ceasuri din zi, dumunică, let 1778". Într-o altă însemnare din epocă aparținând lui „Dimitrie biv vel armaș din Cotești" aflăm că la data de 5 mai 1787, într-o vineri, „la 5 ceasuri din noapte", s-a petrecut un alt eveniment tectonic, când „s-a cutremurat pământul foarte tare", fiind urmat „peste un ceas" de o replică, când „iarăși s-au cutremurat". Dintr-o altă sursă, aflăm că în același an „s-au produs la București mai multe scuturări de câteva secunde".

„CÂND AU IERNAT MUSCALII ÎN SATUL HINȚĂȘTI DIN DEAL S-A CUTREMURAT PĂMÂNTUL"

Un seism cu magnitudine mare s-a produs în noaptea de 26 martie 1790, provocând din nou mare spaimă în rândul populației. Cutremurul s-a manifestat în întreg spațiul românesc. De asemenea, este cunoscut faptul că, în acel moment, în Țările Române se afla și prințul Frederic Josias de Saxa-Coburg, comandantul armatelor austriece, care învinsese trupele otomane conduse de

Întâmpinarea prințului Frederic Josias de Saxa-Coburg de către mitropolitul și boierii Țării Românești la intrarea în București

Marele vizir Koca Yusuf Pașa în bătălia de la Râmnic, capturând cea mai mare parte a Munteniei.

Din manuscrisul dascălului Radu Zugravu aflăm: „S-au cutremurat pământul în luna lui martie în 26 într-o marți seara spre miercuri, la cina a mare în săptămâna luminată, în zilele prințipului neamțului (Ducele de Coburg, generalisimul oștirii austriece în Principate)". Dintr-o altă sursă, aflăm faptul că seismul s-a petrecut în vremea când „se afla stăpânitor Țării Rumânești măriea sa prințăpul nemțeascu, fiind răzmeriță, având bătaie cu împăratul turcului".

Cutremurul s-a simțit destul de puternic și în Moldova, unde un alt dascăl, Ioniță Ciorneiu, a lăsat însemnări despre evenimentul seismic: „Să să știia de când s-au cutremurat pământul în luna mart(ie) în 26 de zile, la doi ceasuri din noapte, marți sara, a treiaza după Paști, în Săptămâna luminată, și au fost cutremur foarte mari. Întâiu au venit mai încet, iar al doile au venit și mai tărișor și păre că a să mai încetezi, iar al triile rându așă au venit, cât să spăriesă oamenii foarti tari, precum că n-a mai înceta. În al doilea (an) după ce au venit moscalii în Ieși. Și am scris eu, dascălul Ioniță Ciorneiu, ca să (să) știia, 1790 mart(ie) 26, Ioniță Ciorneiu".

Relatări despre seismul din 26 martie 1790 sunt întâlnite destul de frecvent în însemnările de pe manuscrisele și tipăriturile vechi, dovadă că acesta a avut o magnitudine ridicată, însă nu a provocat, se pare, daune umane și materiale. Potrivit unei alte însemnări scrise de un necunoscut din Bucovina pe o *Psaltire* (Râmnic, 1779), cutremurul s-a produs în anul când au iernat armatele rusești în Moldova:

Prințul Frederic Josias de Saxa-Coburg și armata pe care o conducea, la intrarea în București

„Să să știi di când au iernat muscalii în satul Hințăști (probabil Hănțești – n.n.) din deal și s-au cutremurat pământul sara, pe când să culca oamini, la v(ă)let 1790". În altă însemnare se precizează: „La anul 1790 s-au cutremurat pământul. Tot într-acist an au murit împăratul Iosif. Să să știe când s-au cutremurat pământul la anul 1790".

Veridicitatea producerii seismului este probată și de alte însemnări manuscrise ale contemporanilor. Pe o *Evanghelie* (București, 1682) de la biserica Adormirii Maicii Domnului din Huși, județul Vaslui, se precizează: „Să să știi de când s-au cutremurat pământul, marți sara, în Săptămâna cea luminată, la doo ceasuri și giumătate din noopte, marții în 26, let 7298, iar de la Hristos 1790, di la Adorme(re) Precistii". O informație asemănătoare poate fi citită și pe *Mineiul pe luna mai* (Râmnic, 1780), de la biserica Sf. Teodori din Iași: „Să să știia de când s-au cutremurat pământu în luna lui mart(ie), în 26 de zile, marți sara, la trii ceasuri de noapte, pe când să culcă oamenii în Săptămâna luminată. Ș-au fost cutremur forte la let 1790".

Cutremurul din 1790 a afectat și multe orașe din Transilvania, un exemplu fiind crăpăturile apărute în bolta Bisericii Negre din Brașov.

„LA LEATU 1793, NOEMVRIE 26, S-AU CUTREMURAT PĂMÂNTUL DE S-AU SURPAT CASĂ"

Alte două cutremure s-au produs în anii 1793 și 1798. Primul apare într-o mențiune documentară aparținând dascălului Constandin, ipodiacon la Mănăstirea Bistrița, care preciza că „la leatu 1793, noemvrie 26, s-au cutremurat pământul de s-au surpat casă".

Tot același cutremur din 1793 apare menționat într-o informație de pe un *Letopiseț*, dar aflăm că s-a produs la data de 27 noiembrie 1793 și s-a manifestat în trei valuri: „În anul 1793 no(iem)v(rie) 27, duminică sara la trii ciasuri den noapti, s-au tămplat mari cutremur din vrere lui Dumnezău și după trei ceasuri, la al 7(-lea) ceas iar au mai dat, cum și dinspre zăoi, fiind cutremur în trei rânduri". Un alt martor al acestui seism scrie doar: „Duminică sara s-au cutremurat pământul în anul 1793, în luna lui noiemvri în 27". Pe un manuscris din secolul al XVIII-lea se confirmă: „Și tot într-acest an (1)793, la noiemvrii 27, la 3 ciasuri den noapte s-au cutremurat pământul". Pe un alt manuscris citim aceeași informație: „(17)93 noiemv(rie) 27, duminică seara la doă ceasuri și jumătate din noapte spre luni, s-au cutremurat pământul".

Cutremurul s-a simțit și la Brașov și chiar dacă nu a fost la fel de puternic precum cel din anul 1790, a provocat panică mare în oraș.

Despre celălalt cutremur care s-a produs în luna martie a anului 1798 fac referire Manolache și Gheorghe Sersești, într-o însemnare de epocă, ca fiind un „foarte cutremur mare, cât se spăriese creștinii". Și acest cutremur a avut mai multe replici după cum scrie în document: „Să se știe de când s-au cutremurat pământul într-o sfântă duminică, la doo ceasuri din zi. Apoi la un ceas iar s-au cutremurat mai binișor în duminica a cincea a sfântului post. Iar când au fost miercuri, a treia zi, în revărsatul zorilor, iar s-au cutremurat mai încetinel. Apoi în zio de Paști, ca la șase ceasuri din zi, iar s-au cutremurat, în zilile prea înălțatului domn Constandin Gheorghe Angearliu voivod, la leat 1798, în luna martie 18".

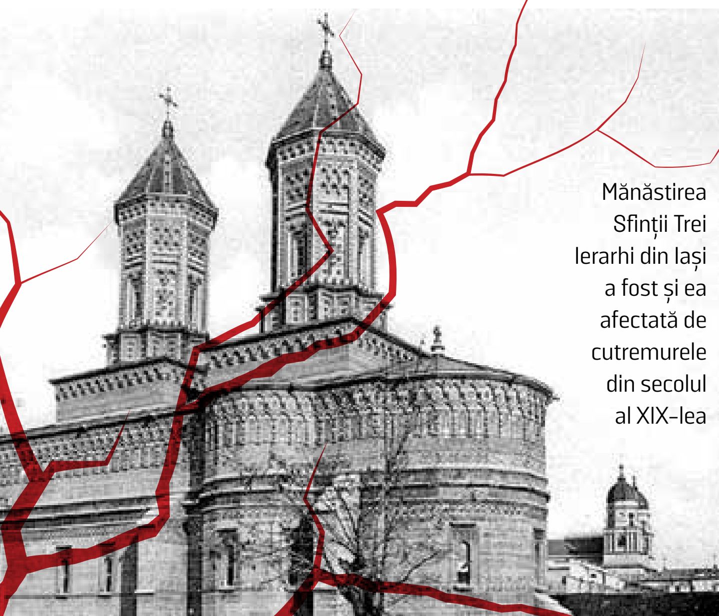
„CUTREMURUL CEL MARE“ DIN 1802 A FOST ATÂT DE PUTERNIC, ÎNCÂT S-A SIMȚIT DE LA MOSCOVA PÂNĂ LA CONSTANTINOPOL

Turnul Colței înainte de a fi afectat de cutremurul din 1802. Reconstituire grafică realizată de **Radu Oltean**

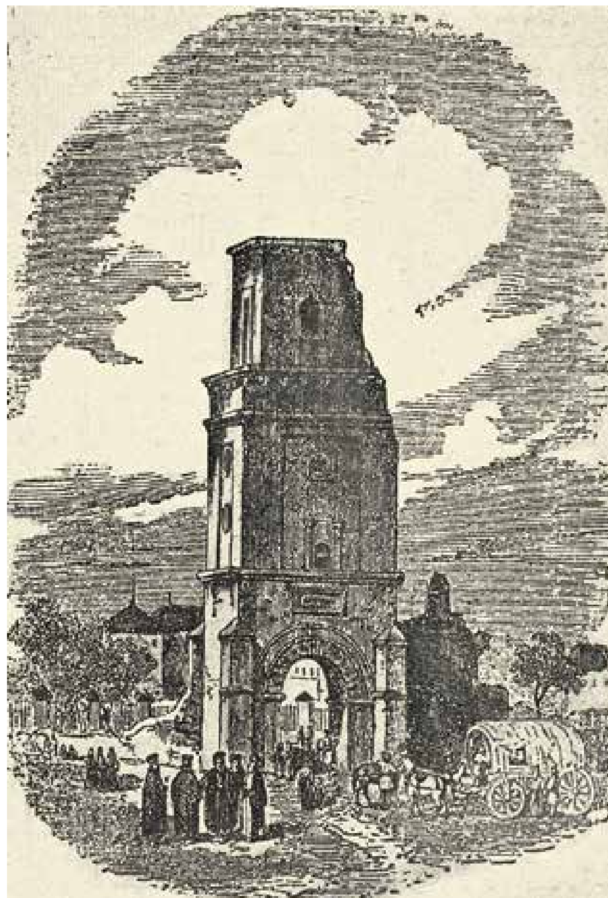
Cutremurul care s-a produs la începutul secolului al XIX-lea, pe 14 octombrie 1802, chiar în ziua de Sfânta Paraschiva, a rămas în memoria celor care l-au trăit drept „cutremurul cel mare". După estimările seismologilor ar fi atins 7,9 grade pe scara Richter, cu o durată de circa două minute, afectând majoritatea clădirilor din București. Tot atunci s-a rupt și Turnul Colței, „clopotnița cea vestită" a orașului, cu o înălțime de circa 50 de metri, construit între anii 1709 și 1714, cu ajutorul ostașilor suedezi ai lui Carol al XII-lea, pribegi în Țara Românească.

Magnitudinea mare a acestui seism, care a provocat mari pagube materiale și umane, poate fi sesizată din numeroasele însemnări de pe manuscrise și cărți tipărite. Numărul mare de mărturii rămase demonstrează că această mișcare tectonică a marcat întreaga societate românească, cu atât mai mult că a fost precedată și de o eclipsă de Soare. Oamenii, cuprinși de spaimă, au încercat să explice fenomenul ca o pedeapsă divină pentru păcatele săvârșite.

Iată cum a fost descris cutremurul în *Cronica meșteșugarului Ioan Dobrescu (1802-1830)* – publicată împreună cu un studiu introductiv de Ilie Corfus în *Însemnări de demult:* „La leat 1802, octomvrie 14, marți, în zioa de preapodomna Parascheva... Iar aici în București mai multe biserici s-au zdruncinat, altele mai de tot; hanurile de asemenea, case mari, ziduri întemeete asemenea s-au zbrențuit. Iar pământul pă alocurea să dăschidea cât încăpea un om cu calu. Și după ce au încontenat cutremuru, au stat pământul crăpat până a doă zi. Atuncea au căzut și Colțea, turnul cel nalt din București, ce aveau întru sine ceasornec, până unde se vede acum, ce aer lucrat cu mare meșteșug și cu pietri în tot chipu, care să vedea departe de București, cale de trei ceasuri, când era senin și mai departe. Și acest cutremur s-au făcut pă la amiazăzi, era la șapte din zi, iar prin crăpăturile pământului eșia nește apă cu humă neagră ce puțea întocmai ca pucioasa. Și era în zi de marți. Iar duminică, octomvrie 19, au intrat cu halai în București și au șăzut în scaunul său Io Constantin Alexandru Ispilant Voevod, domn a toată Țara Românească".

Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi din Iași a fost și ea afectată de cutremurele din secolul al XIX-lea

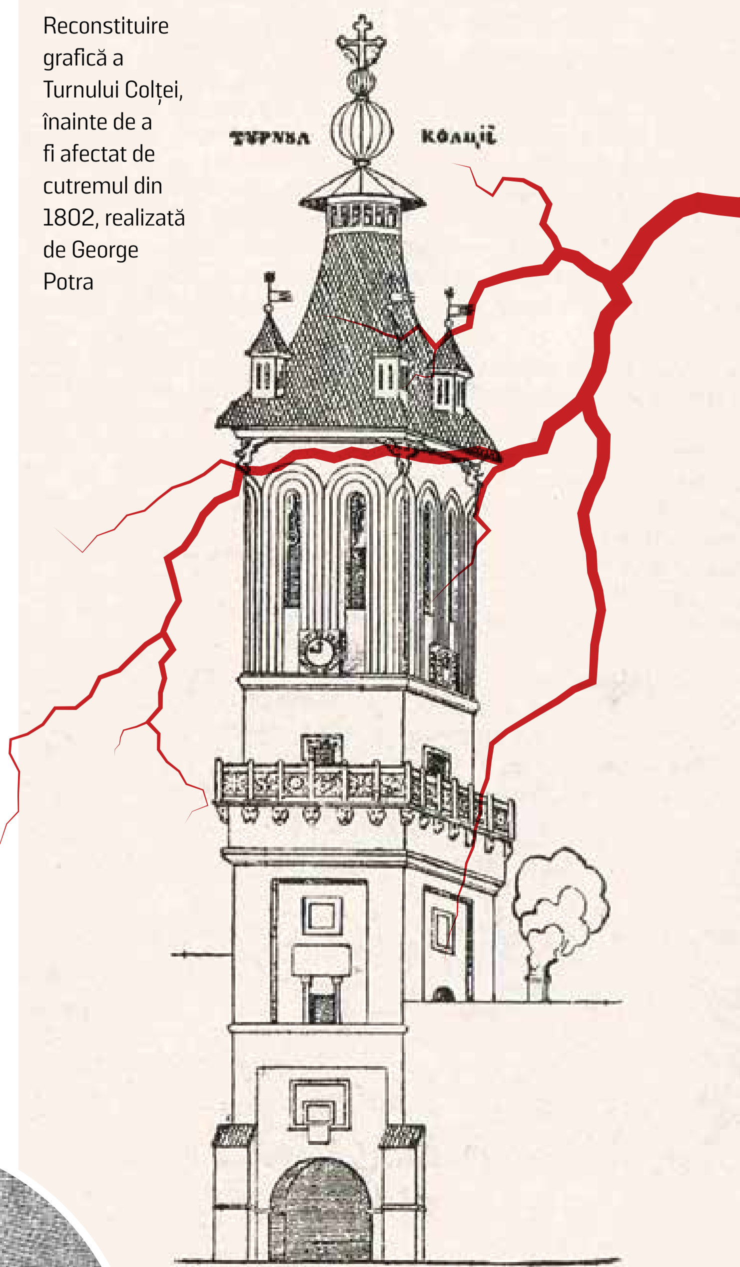
Turnul Colței a fost grav afectat de cutremurul din 1802

„MULTE BISERICI ȘI CASE S-AU SFĂRÂMAT"

Într-o altă însemnare documentară contemporană aparținând unui oarecare Constandin, se menționa: „la leat 1802, octomvrie 14, la 7 ceasuri din zi, s-au cutremurat pământul foarte înfricoșat, cât și tâmpla sfintei mănăstiri Aninoasei s-au ruptu de amândoo părțile cât băgai mâna. Și pe alte locuri multe biserici și case s-au sfărâmat până și Colțea din București și case multe, mari și mici în București și în toate orașile cele di prinprejuriu din Țara Românească și Nemțească, cât acest rând de oameni n-au pomenit așa cutremur înfricoșat".

Și Nicolae, logofătul Episcopiei Argeșului, consemna „spre aducerea aminte, atât a noastră, celor ce am văzut cu ochii, cât și a celor în urma noastră, să pomenească marea puteare dumnezeiască" că la 14 octombrie 1802 „s-au cutremurat pământul foarte tare, încât au căzut multe turnuri du pe la sfintele besearici, iar alte besearici au căzut de tot. Aici, în București, s-au ruptu și turnul cel înalt Colțea, care era podoaba orașului, iar din casele boerești și din cele de obște prea puține au scăpat zdrevene. Însă acest cutremur s-au întâmplat la 3 pol ciasuri din zi, iar de ar fi fost în vremea adunării norodului la rugăciune (precum era și zi de praznic), s-ar fi făcut groaznică moarte. Sau de ar fi ținut mai mult, poate că să strica și pământul cufundându-se, căci la multe locuri s-au desfăcut pământul, eșind năsip și apă".

Chiar și după trecerea a 18 ani de la evenimentul tectonic din anul 1802 sunt cunoscute referințe privitoare la acest teribil cutremur, după cum nota un anume logofăt, Ioan Diudiu: „Am găsit la o carte scrisă cu mâna zicându că la leat 1802, octomvrie 14, s-au cutremurat pământul foarte tare, cât multe sfinte mânăstiri s-au dărâmat până în pământ și case boerești cu totul s-au sfărâmat și pre alocurea rău au crăpat pământul și au eșit apă neagră ca păcura și împuțită, cât se spăriiase lumea, că copaci da cu vârfurile în pământ. Că foarte doream prin leatul acesta ca să știu în ce vreme au fost acea minune și găsindu-l acum, îl însemnai la această cartea mea de țărână, eu robul lui Dumnezeu Ioan Diudiu logofăt, când eram dascăl la Cotarca Mică, la leat 1820, iunie 20“.

Reconstituire grafică a Turnului Colței, înainte de a fi afectat de cutremul din 1802, realizată de George Potra

„MIȘCĂRILE SOLULUI SEMĂNAU CU ACELEA ALE VALURILOR“

Potrivit lui George Potra, la București, cutremurul din 14 octombrie 1802 a durat două minute și jumătate, în care timp „mișcările solului semănau cu acelea ale valurilor, iar o mulțime de clădiri s-au dărâmat cu totul, altele s-au zdruncinat puternic și au crăpat de sus până jos“. Se spune că noul domn al țării, Constantin Alexandru Ipsilanti , de frică s-a instalat la Mănăstirea Văcărești, până s-a reparat palatul domnesc, care a fost grav avariat de acest cutremur.

Dionisie Eclesiarhul spune că pământul „s-a cutremurat... foarte tare, de au căzut toate turlele bisericilor din București, și clopotnița cea vestită (din Turnul Colței – n.a.), care era podoaba orașului, cu ceasornic, au căzut și s-au sfărâmat, și era atunci mare frică“. Martor la prăbușirea Turnului Colței a fost și preotul Stan Irimie din Săcele (Brașov), pe care cutremurul l-a prins la București, unde se afla ca să cumpere „pei“. Acesta nota: „la anul 1802, octomvrie 14, eram în București și mă uitam la Colțea, când s-au cutremurat pământu și s-au frânt turnurile la biserici și casele. De atunci e Colțea jos“. De asemenea, Constantin Erbiceanu povestea – într-un manuscris care i-a aparținut lui Alexandru Văcărescu – că „au căzut și biserici vechi de două sute de ani și un paraclis de trei secole. Las la o parte palatele cele curând clădite, încât nici unul dintre ele nu a rămas sănătos“, iar Turnul Colței „vestit pretutindeni pentru arhitectura lui, a cedat, recunoscându-se învins, și-a înclinat vârful său ce a fost zidit mai bine de o sută de ani, cu toate că era voinic“.

În urma cutremurului din anul 1802 au suferit stricăciuni bisericile Sărindar, Stravropoleos, Sfinții Apostoli, Sfântul Gheorghe Nou, Mihai Vodă, Sfântul Atanasie Bucur, precum și mănăstirile Cotroceni și Văcărești. De asemenea, biserica Sfântul Ilie de lângă Podul Calicilor (Calea Rahovei) clădită pe la 1745-1748 de călugărul Isaia Novăceanu, împreună cu sora lui, Sanda, și soțul acesteia, Athanasie, a fost complet ruinată de cutremur, fiind zidită din nou cu banii vornicului Fotache Știrbei în august 1838.

Bucureștiul a avut un aspect groaznic după marele cutremur, dar datorită măsurilor luate de noul domnitor, Constantin Ipsilanti *(medalion)*, orașul avea să se refacă după această calamitate. „După cum am văzut – nota George Potra – cutremurul a fost destul de puternic și a produs pagube mari. Pretutindeni în oraș era un aspect jalnic, bisericile și casele erau desfigurate, unele n-aveau calcan și coșuri, altele erau teșite ca și când o mână uriașă le-ar fi apăsat și distrus. Cărămizile zidurilor erau prăvălite prin curți și pe

caldarâmurile străzilor, din care cauză pe unele nici nu se putea circula. Domnul Constantin Ipsilanti a căutat să ia cele mai grabnice măsuri de ordine și de refacere a orașului. Și cum majoritatea meseriașilor și în special zidarii și lemnarii căutau să profite de moment și situație cerând prețuri mari, atât pentru materialele de construcție, cât și pentru mâna de lucru, Domnul a stabilit prețuri maximale, anunțând cele mai strașnice măsuri împotriva acelora care nu le-ar respecta. Tot în acest scop a reorganizat breasla zidarilor și a lemnarilor. Cu aceste măsuri luate și cu dispoziția de a se aduce mari cantități de materiale de construcție din țară, orașul s-a refăcut relativ repede, în câțiva ani, iar unele cartiere au căpătat un aspect mai civilizat ca înainte".

CUTREMURUL DIN 1802 A AFECTAT PUTERNIC ȘI MOLDOVA, ȘI TRANSILVANIA

Cutremurul din 14 octombrie 1802 a afectat în aceeași măsură și Moldova, dovadă fiind numeroasele însemnări lăsate în acest spațiu, atât după producerea seismului, cât și în perioada următoare. Astfel, pe *Întâmplările lui Telemah* (sfârșitul secolului al XVIII-lea) din biblioteca Episcopiei Romanului și Hușilor era scris: „La 1802 oct(omvrie) 14 la 8 ceasuri din zi, au fost cutremur foarte mare și au căzit (sic!) biserica Sfântului Spiridon, cum și la alte locuri s-au făcut multă stricăciune". Cutremurul este amintit și în *Miscelaneu de cronici*, ms. (1765): „Să să știi când s-au cutremurat pământul, în zioa Precuvioasăi Paraschevii, la let 1802 octomvrie. Atât s-au cutremurat, încât în Ieși n-au rămas nici un zidiu nesurpat. Mănăstiri(lor) le-au căzut turnurili și au rămas sparti...". Și o *Carte românească de învățătură* (Iași, 1643) de la biserica Sfântul Dimitrie din Bârlad amintea de același eveniment seismic: „Să se știe de cându s-au cutremurat pământul. 1802 oct(omvrie) 14. Iereu Toder ot Boghești". Ceva mai târziu apar însemnări și pe un manuscris din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea: „La 1802, oct(omvri) 14, la 8 ceasuri din zi, au fost cutremur foarte mare și au căzut biserica Sfântului Spiridon, cum și la alte locuri s-au făcut multă stricăciune".

Cutremurul din 1802 a fost atât de puternic, încât undele seismice s-au simțit de la Moscova până la Constantinopol. Brașovul a fost și el afectat, fiind „cutremurul cel mai puternic ce s-a cunoscut în acest oraș". Peste ani, Ion Atanasiu, autorul cărții *Cutremurele de pământ în România*, publicată în 1961, considera: „A fost cu siguranță mai puternic decât cel de la 10 noiembrie 1940".

Conform cercetărilor efectuate de istoricul George Potra, pe 15 iunie 1803 a avut loc un alt cutremur, în urma căruia „o bună parte din instalația de apă a Bucureștilor, fiind șubredă de pe urma celuilalt cutremur de mai înainte, n-a mai putut rezista. Cele mai multe cișmele au rămas fără apă, și deci locuitorii în mare lipsă, deoarece conducta principală se stricase în multe părți, atât în oraș, cât și în afară, înspre locurile unde erau captate izvoarele. Tot atunci s-au dărâmat odăile de sus ale hanului Elencăi Dudescu, soția lui beizadea Grigore Suțu, din spatele spitalului Colțea".

Informații despre o mișcare tectonică care s-a produs în seara zilei de 21 martie 1803 și s-ar fi repetat în ziua următoare apar și în alte însemnări. Astfel, pe un manuscris (*Istoria Țării Românești*, 1777) Antohi Simion, trăind spaima cutremurului de la 14 octombrie 1802, confirmă: „Și iarăși la 1803 s-au cutremurat pământul, sâmbătă, 21 mart(ie), la un cias de noapti. Și la 11, iar s-au cutremurat și au ținut 2 menute. Și duminecă iar, mart(ie) 22, s-au cutremurat, fiind oamenii în bisărică, la un cias de zi. (Antohi Simon)".

Dascălul Gheorghe Radovici a scris și el pe un *Miscelaneu*, la 1 iulie 1803, că în „1803 martie 21, sambătă sara (la) un ceas din noapte, s-au cutremurat pământul, dar încet". Este greu de precizat dacă este vorba de același cutremur amintit de George Potra, întrucât data producerii diferă de la o sursă la alta.

Tot de la George Potra aflăm că „în septembrie 1804, Bucureștii a fost scuturat de un alt cutremur, iar în 1812 încă de două, dar nici unul din acestea n-a produs decât frică și mici crăpături de ziduri".

„ACESTE ZDRUNCINĂTURI SUNT DESTUL DE DESE LA BUCUREȘTI"

Despre un cutremur care s-a produs în februarie 1813 aflăm de la un călător străin, Auguste Marie Balthasar Charles Pelletier, conte de Lagarde, aflat în tranzit prin București, care în corespondența cu prietenul său Jules Griffith nota următoarele: „O zdruncinătură îngrozitoare m-a trezit azi-noapte; țipetele pe care le auzeam din toate părțile m-au silit să mă scol. Sunasem ca să aflu cauza acestui tumult, când o a doua zdruncinătură, mai violentă încă decât prima, mi-a arătat că pământul se cutremura în jurul meu. Servitorii au venit să-mi ceară să ies imediat afară deoarece casa vecină se prăbușise și aceeași soartă o amenința și pe a noastră. M-am îmbrăcat în grabă și am alergat la frumoasa mea văduvă [Catinca Slătineanu, născută Filipescu], pe care am găsit-o în grădina ei luminată de imense masale. Am fost foarte surprins văzând-o atât de puțin speriată de acest dezastru. «Doar prima noapte și primul mort», mi-a spus ea râzând, «au putut trezi spaima oamenilor. Aceste zdruncinături sunt destul de dese la București. Noi nu numim cutremure decât pe acelea care distrug o parte din oraș»".

Cutremurul amintit de călătorul francez a avut loc cel mai probabil în noaptea de 1 spre 2 februarie 1813, fapt confirmat de *Cronica manuscrisă a d[oam]nei Tărtășescu* și de o notiță de pe *Pravoslavnica învățătură*, unde sunt menționate „două scuturături" destul de puternice, însoțite de un zgomot puternic care au crăpat zidurile la case. Tot în același an, în luna martie, s-au simțit alte mișcări tectonice, care sunt confirmate de mai multe surse.

Mișcări seismice s-au făcut simțite și anii 1814, 1816, 1817 și 1818. „Mare turburare" a fost și la 28 ianuarie 1821, „într-o vineri noapte spre sâmbătă, la 9 ceasuri din noapte, în zilele răposatului întru fericire domn Io Alexandru Nicolae Șuțu voevod", când „s-au cutremurat pământul pentru păcatele noastre, dându-ne semnu a ne pocăi, că iată stă la uși cele ce vine și nu zăbovește".

Mai multe detalii despre cutremurul din 28 ianuarie 1821 le dă *Cronica manuscrisă Tărtășescu:* „Vineri noaptea spre sâmbătă, la ceasurile 8 din noapte, s-au cutremurat pământul de două ori; eram deșteptați. Întâi s-au scuturat casa tare, cât ne-am înspăimântat... apoi ne-am venit în fire prin vântul cu urlet tare, că este cutremur, și iar s-au scuturat a doua oară mai mult decât înaintea ciumei ce mai înainte am scris. Iar așa s-au cutremurat pământul tot în Ghenarie, dar nu noaptea; între douăzeci și opt și douăzeci și nouă, precum acum în treizeci Ghenarie s-au întâmplat cutremur în ziua de sfinții Ierarhi, trei Sfetite, iar acum înainte cu o zi; atuncia sfinții Ierarhi s-au întâmplat joi, iar acum duminică și sunt de atunci și până acum la acest cutremur ani șapte zile două și acest cutremur s-au făcut în noaptea aducerii moaștelor sfântului mucenic Ignatie".

Alte cutremure de mică intensitate s-au simțit la București în anii 1823, 1825 și 1827. Despre cel din octombrie 1827, petrecut duminică noapte spre luni, un martor ne spune că a fost înainte de culcare, „că eram la vorbă și am sărit afară, și lumea câtă au fost deșteaptă era pe afară".

CUTREMURUL DIN NOAPTEA DE 13 SPRE 14 NOIEMBRIE 1829

Un cutremur mult mai puternic s-a produs în noaptea de 13 spre 14 noiembrie 1829, când „la 11 ciasuri din noapte, s-au cutremurat pământul foarte tare, încât s-au sfărâmat ziduri de case, sobe și păreți dă casă au căzut" și „s-au dărâmat și Colțea și alte biserici".

Dascălul de la biserica Batiștei însemna că la 14 noiembrie 1829, seara „s-au făcut un cutremur foarte mare, care cutremur cu puțin lucru nu s-a potrivit cu cutremurul din leatul 1802 octombrie 14, ce s-au făcut mai înainte de acesta cu ani 27 și o lună, tocmai în venirea Domnului Constantin Ipsilante".

Mai multe detalii despre acest seism le dă „Curierul român", prima gazetă românească bucureșteană, care în numărul său din 15/27 noiembrie 1829 relata următoarele: „Miercuri noaptea, la 13 către 14 ale acesteia, între 3 și 4 ceasuri după miezul nopții, s-a întâmplat în capitala noastră un mare cutremur, care venea despre apus și care a ținut două grozave scuturături de peste un minut; nu este casă în București care să nu fi simțit ceva pagubă: toate zidurile au crăpat, pe alocurea s-au dărâmat; tavanuri, coșuri și sobe au căzut; pe uliți, pe alocurea, se văd dărâmături; o pimniță s-a umplut cu apă".

Marele vornic Mihail Mano amintea de asemenea, în însemnările sale biografice, despre acest cutremur că a pricinuit pagube mari peste tot și mai ales lui, stricându-i multe clădiri, ziduri, sobe și tencuieli, atât la casele sale de pe Podul Calițiii (Calea Rahovei), cât și la casele ce le avea la Leordeni, în apropierea Capitalei.

Cutremurul din noiembrie 1829 s-a simțit și în alte localități din Muntenia. Astfel, potrivit însemnării lui Ioan, fiul preotului Theodor din satul Păulești,

Bucureștiul în secolul al XIX-lea

Biserica Radu-Vodă din București, gravură din secolul al XIX-lea

„au fost [un cutremur] foarte mare, că și besereca ce den vale au crăpat foarte tare pe denuntru și pe den afară toată".

Despre același „mare și înfricoșat cutremur, care nu s-au mai pomenit" din 13 noiembrie 1829, „când să prăznuiește sfântul Apostol Filip și Lăsata secu de postol Nașterii lui Hristos" și când „s-au întâmplat mari pagube, surpând multe sfânte biserici și case" își amintea, într-o însemnare peste timp, și un oarecare Ioniță: „Să fie știut că la leat 1829, noemvrie 13 au fost unu mare cutremur, cât noi eram mai cu toți îngroziți de moarte. Și eu eram ca de doozeci de ani".

BISERICA „TREI IERARHI" DIN IAȘI, AFECTATĂ DE CUTREMUR

Seismul din noaptea de 13 spre 14 noiembrie 1829 s-a simțit în aceeași măsură și în Moldova, unde au fost afectate biserica „Trei Ierarhi", biserica Domnească din Bârlad, biserica „Precista Mare" din Roman și alte construcții laice și religioase. Cutremurul este semnalat pe un manuscris nemțean, intitulat *Duhovnicească deprindere* (1802): „În știință să fie că la 1829, noemv(rie) 13 zile, spre patrusprezeci la 11 ceasuri de noapte, s-au cutremurat pământul foarte tari ca cât ai ceti Miluești-mă Dumnezeule, rar, atât au țănut cutremurul și în Iași multe zidiri au căzut de tot și multe au rămas struncinat". Cutremurul s-a simțit și în întreaga eparhie a Chișinăului și Hotinului, iar în zilele următoare, protoiereii ținuturilor au expediat înștiințări despre acest eveniment arhiepiscopului Chișinăului și Hotinului, Dimitrie Sulima.

Protoiereul de Odesa a scris că la 13 spre 14 noiembrie 1829 a fost simțit un cutremur de pământ, la ora 3 și 45 de minute, care a durat aproximativ 5 minute. Din demersul acestuia rezultă că alți oameni au simțit două zguduiri și la ora 1 noaptea. Martorii menționează că oscilațiile cutremurului s-au simțit din sud-est spre vest. Paladie, arhimandritul mănăstirii „Adormirii" din Odesa, se afla în chilie, la etajul doi, și a simțit cum se clătina dulapul cu veselă. Acesta scrie că a auzit un zgomot puternic sub pământ, iar ferestrele trosneau. Durata cutremurului, potrivit aceluiași martor, a fost de 1,5 minute. În biserică se aflau câțiva călugări, care s-au speriat din cauza zgomotului și a policandrelor care pendulau. În trapeza mănăstirii a căzut o icoană de pe iconostas. Cutremurul nu a făcut mari pagube, doar că în jurul ferestrelor din altar au apărut fisuri.

La 16 noiembrie 1829, protoiereul de Akkerman scria arhiepiscopului că seismul a fost simțit la ora 4 și 10 minute și a avut o durată de mai mult de două minute. Potrivit acestuia, zgomotul venea din nord și nu a provocat urmări grave.

În raportul protoiereului de Bolgrad, Ștefan Boreacinschi, cutremurul a durat mai mult de un minut, iar în urma acestui seism au apărut crăpături pe pereții de piatră, au fost deteriorate unele acoperișuri de case, au căzut hogeagurile și s-au risipit sobele. Ștefan Boreacinschi confirmă că în jurul orei 13 au mai fost simțite replici ale acestui cutremur.

Din raportul arhiepiscopului către sinodul rus rezultă că seismul s-a produs „noaptea spre 14 noiembrie, aproape de ora 4 la miezul nopții", când „Dumnezeu a vizitat orașul Chișinău cu un cutremur atât de mare, că oamenii bătrâni nu își aduc aminte că s-ar fi întâmplat așa ceva în timpurile trecute". Din această scrisoare rezultă că seismul a durat aproape trei minute fără întrerupere și a fost anticipat de două zguduituri puternice, în urma cărora au apărut crăpături pe pereții construcțiilor de piatră, au căzut hogeagurile de la case, iar unii pereți s-au dărâmat.

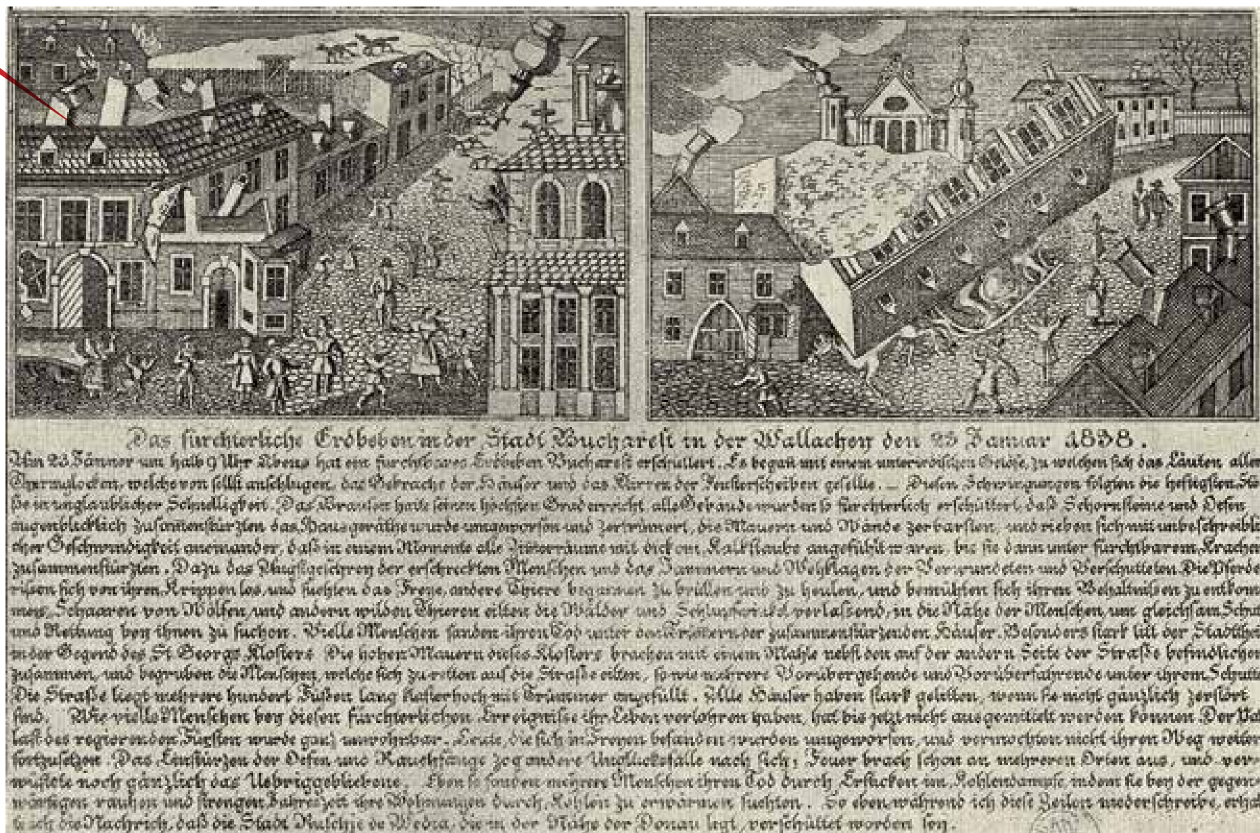
AL DOILEA MARE CUTREMUR DIN SECOLUL AL XIX-LEA: 11/23 IANUARIE 1838

Cutremurul din 11 ianuarie 1838 a fost tot atât de violent ca acela din 1802, dar cu urmări mai dezastruoase, fiind consemnat de asemenea în numeroase însemnări de cei care l-au trăit. Potrivit consulului francez la București, Chateaugiron, „dezastrele cauzate în acest oraș de acest eveniment sunt imense și nu pot fi evaluate“. Au fost înregistrate 73 de decese în toată țara, dintre care 8 în București. În Țara Românească, acest cutremur, care a avut magnitudinea de 7,5 pe scara Richter, a provocat prăbușirea și avarierea gravă a 217 biserici, cele mai multe fiind în Râmnicu Vâlcea și Craiova. În București, cutremurul a durat aproximativ 30 de secunde și mai toate clădirile au avut de suferit, mai mult sau mai puțin. Conform unui raport oficial, s-au prăbușit 35 de clădiri, inclusiv Hanul lui Manuc și Biserica Sfântul Silvestru.

Despre acest seism aflăm detalii foarte interesante din două izvoare istorice extrem de importante. Primul este raportul germanului Gustav Schüller, consilier de mine al Marelui Duce al Saxoniei, care se afla la acea dată în serviciul Țării Românești. Acesta a primit o însărcinare, pe 28 ianuarie, din partea Vorniciei din Lăuntru (ministerul care se ocupa de administrația țării – înființat în 1831 în Țara Românească – și care din 1862 a primit numele de Ministerul de Interne) și două zile mai târziu a plecat să studieze urmările acestui cutremur în diferite părți ale țării.

„TOATE ZIDIRILE MASIVE DIN PIATRĂ AU PĂTIMIT FOARTE MULT“

După ce a vizitat mai multe sate din județele Buzău și Slam-Râmnic (vechiul nume al Râmnicului-Sărat), Gustav Schüller concluziona: „În sfârșit, am a face băgare de seamă că, la locurile pe unde am umblat, toate zidirile masive și zidite din piatră au pătimit foarte mult și că unele din ele, mai ales bisericile și alte zidiri mari, au rămas a nu se mai întrebuința. Casele țăranilor, precum și toate câte au fost alcătuite din lemn, s-au mlădiat fiind elastice și, de aceea, toate s-au vătămat mai puțin decât celelalte, cu deosebire de sobe, pretutindeni au crăpat și s-au stricat. În unele locuri, pământul s-a plecat în undații sau în chip de talazuri, asemenea cu acelea când se umflă marea, și obiectele ce se află pe fața pământului, precum case și copaci se ridică și se cobor întocmai ca o corabie legănată de vreo furtună. În multe locuri trebuie să fi văzut și lumini de foc, care uneori ar fi ieșit din sânul pământului“.

Bucureștiul afectat de cutremurul din 11/23 ianuarie 1838, gravură în lemn

РОМАНІА

Ioi, Nro. 11, 13. Іан. 1838.

Ачастъ фоае есе ън тоате зілеле, афаръ дін Думінекъ.

Пренамъраціа се фаче ън Букурещі ла Лібреріа Каруіі ла Фред. Валбаум едіторул, афаръ прін жалеце пе ла Д.Д. Професорії пъблічі. — Прецул пе ан ъі есте о сутъ леї; пе о жумътате де ан чінчізечі леї. — Ънщіінцъріле се плътеск кăте 30 парале де рънд.

БУКУРЕЩІ.

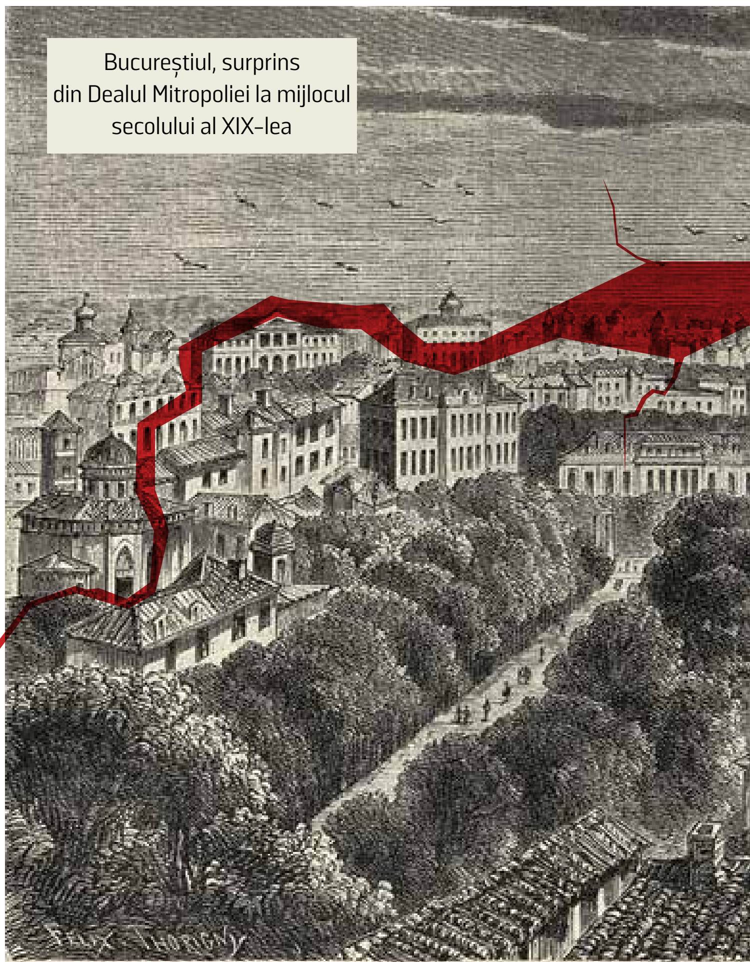
Numărul din 13 ianuarie 1838 al ziarului „România" în care au fost descrise clipele de groază prin care au trecut bucureștenii în timpul cutremurului din 11 ianuarie

Al doilea izvor istoric este reprezentat de presa bucureșteană. Ziarul „România", cu apariție zilnică, a prezentat în mai multe dări de seamă efectele pe care acest cutremur le-a avut în București. Astfel, în numărul său din 13 ianuarie 1838 descrie clipele de groază pe care le-au trăit domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica împreună cu o mare parte din boierime, protipendada orașului și reprezentanții țărilor străine care se aflau la teatru, unde dădea reprezentație o trupă franțuzească: „Cu inima plină de durere, pomenim grozavul cutremur de marți de la 11 ianuarie și care, în București, s-a simțit seara, de 9 ceasuri fără un sfert. Mai întâi, un șuierat, de pe urmă, un vâjâit spăimântător, întâmplarea aceasta care a umplut pe toți de groază nespusă. În grabă, după aceea, a urmat clătinările pământului și vreo câteva izbituri puternice care au înghețat inimile tuturor de spaimă... Spaimă și primejdie mare era în teatru, unde se reprezenta Angelo de trupa franțuzească și unde se afla [de] față Măria Sa Prea Înaltul nostru Domn, o mare parte din noblețe și mulțime mare de public. La cel dintâi semnal de cutremur, a încetat reprezentațiunea, îmbulzeala tuturor care vreau să scape afară era mare; spaima și țipetele doamnelor și groaza tuturor de obște înfățișau o scenă foarte înspăimântătoare. Măria Sa Prea Înaltul nostru Domn alerga în toate părțile teatrului ca să insufle curaj în inimile cele slabe și să aducă ajutor la persoanele ce aveau trebuință. După ce a încetat cutremurul și după ce s-a liniștit lumea din teatru, Măria Sa pe jos a plecat prin oraș ca să vadă stricăciunile pricinuite de această întâmplare, ale cărei urmări au fost grozave și să dea poruncă spre mângâierea, ușurarea și ajutorul acelora, care au fost jertfe ale acestui cutremur. Puține zidiri din București au rămas necrăpate".

„TOT ORAȘUL ERA ÎNTR-O STARE DE SPAIMĂ FĂRĂ MARGINI"

În numărul din 15 ianuarie 1838, ziarul „România" oferă mai multe amănunte despre efectele și măsurile pe care domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica *(medalion)* le-a luat imediat după cutremur, în București: „Măria Sa Prea Înaltul nostru Domn zice că, pătruns de îngrijirea cea părintească ce are pentru supușii săi, îndată după încetarea cutremurului, plecând de la teatru, însoțit de d[omnu]l Marele Ban și Dvornic din năuntru, Mihail Ghica, și de un număr de slujbași, atât militari cât și civili, a vizitat, în cea mai mare grabă, toate părțile Capitalei vrând să se încredințeze singur în persoană de toate nenorocirile pricinuite de acea întâmplare grozavă. Tot orașul era într-o stare de spaimă fără margini, din toate părțile se auzeau strigăte, țipete și vaiete de oameni înspăimântați și de aceia care plângeau ori dărâmarea caselor lor, ori pierderea vieții vreunui prieten, rudă sau soț. Arătarea Măriei Sale a însuflețit pe toți, a potolit spaima, a liniștit duhurile și a revărsat un izvor de mângâiere și de tărie de suflet în inimile tuturor. Cea mai mare grijă a Măriei

Bucureștiul, surprins din Dealul Mitropoliei la mijlocul secolului al XIX-lea

Sale a fost ca să afle toate localurile, unde s-au dărâmat zidiri și unde s-au primejduit oamenii. Cu toate că însuși Măria Sa era pătimaș din pricina cutremurului, căci aflase că s-a dărâmat palatul, încât nu mai este de locuit întrânsul, dar prețuind mai mult binele obștesc al supușilor săi decât al său în parte, a alergat, mai întâi, la locurile unde a aflat că este primejdie și că se cerea ajutor grabnic. Zidul Sf. Gheorghe Nou se dărâmase d-a lungul de trei părți, și prin căderea sa a cotropit prăvălii și a stricat case. Aici a alergat Măria Sa întâi și după aceea într-alte locuri. Încurajarea cu vorba, dând porunci grabnice, dovedea prin fapte adevărate simțămintele sale cele părintești și inima sa cea aplecată spre scăparea celor nenorociți. Unde s-a întâmplat ca dărâmăturile să omoare oameni și să-i îngroape în ruinele lor, a poruncit să se caute și să se scoată. Pagubele aduse de acest cutremur în București au fost aduse chiar de a doua zi la cunoștința Domnitorului și a publicului, prin raportul șefului Agiei (Prefectul poliției de astăzi) Manolache Florescu; aceste pagube sunt 8 morți, 14 răniți, 36 case dărâmate, afară de cele mai mult sau mai puțin vătămate, între care și palatul domnesc. La hanul Sf. Gheorghe Nou, zidul a căzut de trei părți de la învelitoare în jos ca de 2 stânjeni și clopotnița bisericii Sf. Gheorghe Nou se crăpase și se povârnise la o parte. La casa lui Ioniță dulgherul din mahalaua Cărămidari a crăpat pământul în casă și afară în prispă și a ieșit apă. În sfârșit, suferințele și jalea erau așa de mari, încât autoritatea a oprit petrecerile".

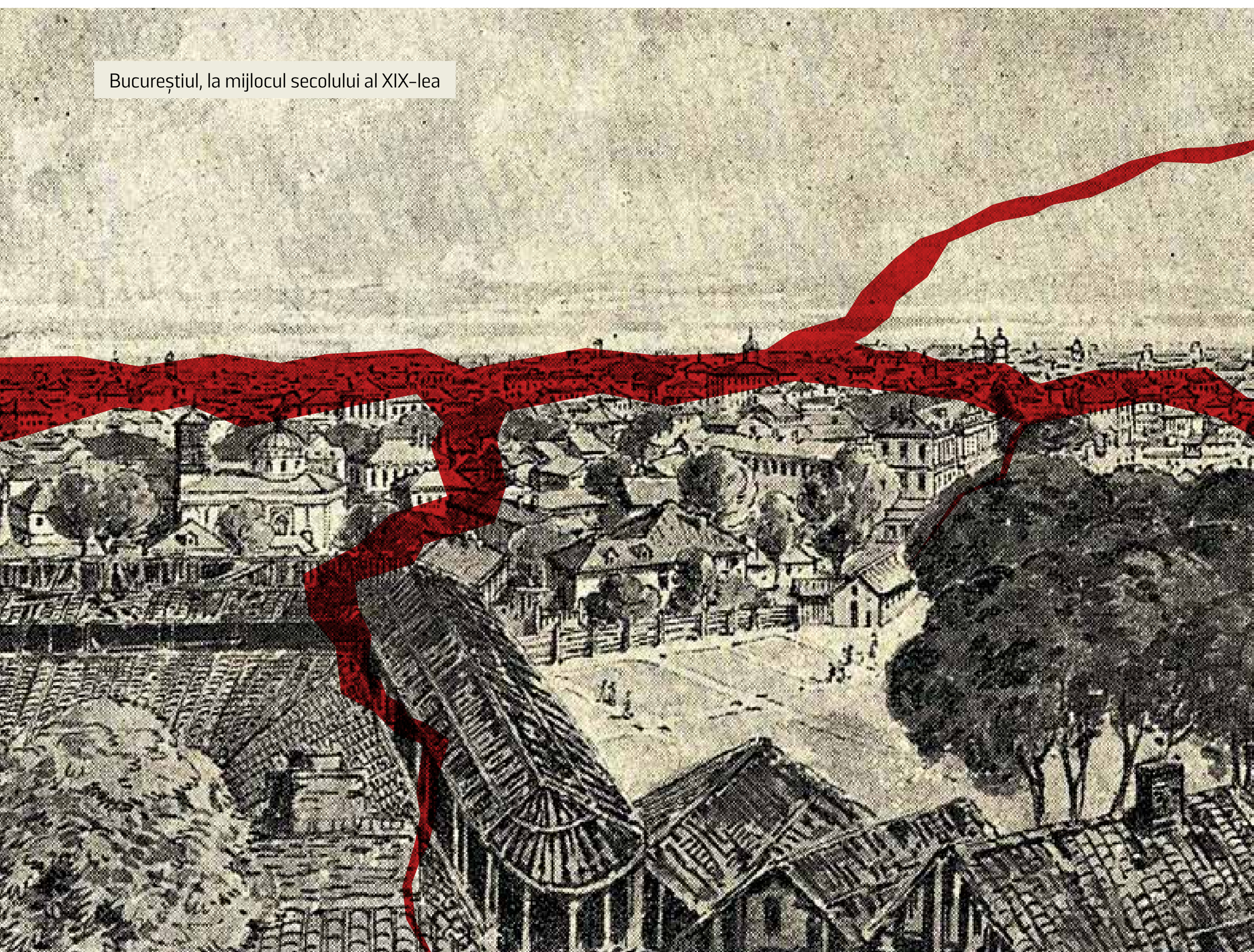

„ȘI CUTREMURUL ERA MARE, SALA TROSNEA, LUMEA NĂVĂLI, SE ÎMBULZEA LA IEȘIRE, UNUL TRECEA PESTE ALTUL"

Un articol foarte amănunțit despre marele cutremur din 11 ianuarie 1838 a fost publicat și în „Curierul românesc" al lui I. Eliade, apărut a doua zi după producerea evenimentului tectonic. „Abia se ridicase pânza la actul al doilea; privitorii stau să vază sfârșitul grozavei cercetări a lui Omodei. Roginela începe a tremura, fuge, scoate un țipăt și țipătul ei se repetă în toată sala! *Se cutremură!* Și cutremurul era mare, Sala trosnea, lumea năvăli, se îmbulzea la ieșire, unul trecea peste altul; în vreo 30 de secunde huietul și săltatul pământului se liniștiră. M. Sa Prea înălțatul nostru Domn, aflându-se în loje, n-a vrut să se coboare pe scara deosebită; s-a grăbit a veni în sală, chiar în mijlocul mulțimii îngrozite, vrând să se împărtășească din primejdia de obște și să iasă pe acolo pe unde ieșeau toți. Ființa Sa însufleți curajul și potoli îmbulzeala ce ajunsese mai mare decât cutremurul. După ce se încredință că nu s-a întâmplat nici o nenorocire, M. Sa porni degrabă a vizita ulițele cele mai locuite și cu ziduri mai mari. Venind până la ulița Lipscanilor, auzi că s-a dărâmat hanul lui Sf. Gheorghe. Degrabă porunci să vie cu sine un chirurg și un doctor, se duse la fața locului; hanul de două laturi era în ruine și zidul dărâmat zdrobise și alte case din hanul Filaret. M. S. vru să se încredințeze de s-a întâmplat vreo primejdie de viață. Aflând câțiva răniți, a stat de față până când li s-a luat sânge și li s-a dat tot ajutorul trebuincios. De aci, vizitând casa sfatului, unde a aflat doi oameni răniți, porni a cerceta cazarma, spitalul milităresc și toate ulițele; pretutindenea nu se depărta până când nu se da celor ce sufereau ajutorul trebuincios. M. Sa, vrând a se încredința însuși dacă cei trimiși la spitaluri prin poruncile M. Sale pot să dobândească îngrijirile cuviincioase la starea lor, s-a dus singur la spitalul Filantropia, unde a poruncit a se gliti două odăi pentru primirea celor zdrobiți. Până aproape de ziuă, M. Sa nu s-a odihnit, intrând prin toate casele unde auzea că s-a întâmplat vreo nenorocire și mângâind pe toți. A doua zi, asemenea, M. Sa, ieșind în oraș, s-a încredințat de toată starea Capitalei. Înștiințându-se cu acest primejdios prilej, se scumpiseră zidarii, varul și cărămida, M. Sa a dat strașnice porunci ca totul să rămâie în prețul de mai înainte. Doctorii și doctoriile se înlesneau fără plată celor săraci. Pe la case sărace, M. Sa a făcut ajutoare spre a-și drege stricăciunile făcute de cutremur. Cutremurul s-a simțit foarte grozav în București; a ținut aproape de 30 secunde. Toate casele au suferit, care mai mult, care mai puțin, această grozavă zguduire. După raporturile ce s-au primit, s-au aflat 8 morți, 14 răniți și 35 dărâmături întregi. Toți comisarii poliției au luat îndată, de a doua zi, porunca ca, dimpreună cu un arhitect al stăpânirii, să cerceteze toate casele toate zidirile din văpselile lor, spre a se lua toate îngrijirile cuviincioase spre paza și siguranța locuitorilor".

„UN CUTREMUR ÎNGROZITOR A ZGUDUIT ORAȘUL BUCUREȘTI“

Cea mai cunoscută imagine europeană asociată cutremurului din 11/23 ianuarie 1838 care a afectat Bucureștiul este o gravură de lemn dintr-o publicație a epocii, unde în limba germană scria următoarele: „La 23 ianuarie, la ora 8:30, după amiaza, un cutremur îngrozitor a zguduit orașul București. Acesta a început cu un zgomot subteran, la care s-au adăugat sunetele tuturor clopotelor din turnuri care au sunat de la sine, avarierea caselor și zgomotul geamurilor. Acestor oscilații le-au urmat șocuri din cele mai puternice cu o viteză incredibilă, zgomotul atingând cel mai înalt grad, toate clădirile au fost atât de îngrozitor zguduite, încât coșurile de fum și sobele s-au prăbușit instantaneu, mobilierul din case a fost răsturnat și distrus. Zidurile și pereții au fost degradate grav și s-au frecat între ele cu o viteză de nedescris, așa încât într-o clipă toate încăperile au fost umplute de moloz de var, în straturi groase până când acestea s-au prăbușit, în timp ce se producea un zgomot îngrozitor. La aceasta, s-a adăugat strigătele de frică ale oamenilor îngroziți și vaietele celor răniți și celor care au căzut. Caii s-au rupt din atelaje și și-au căutat libertatea. Alte animale au început să urle și s-au străduit să se elibereze din îngrădirile în care se găseau. Haite de lupi și de alte animale sălbatice s-au grăbit să părăsească pădurile și alte locuri în care se găseau de obicei, să găsească scăpare în apropierea oamenilor. Mulți oameni și-au găsit moartea sub ruinele clădirilor prăbușite. Deosebit de tare a suferit partea de oraș din apropierea Mănăstirii Sf. Gheorghe. Zidurile înalte ale acestei mănăstiri s-au prăbușit până la clădirile care se găseau de cealaltă parte a străzii și au îngropat sub grămezile lor oamenii care se grăbeau să se salveze pe stradă ca și pe mai mulți trecători. Strada a fost acoperită cu moloz gros pe distanță de mai multe sute de picioare. Toate casele au suferit puternic, dacă nu au fost distruse total. Câți oameni și-au pierdut viața în timpul acestor evenimente nu s-a precizat până în prezent. Palatul princiar a devenit în totalitate de nelocuit. Oamenii care se găseau afară au fost răsturnați și nu au fost în stare să-și continue drumul. Prăbușirea sobelor și a hornurilor a adus alte nenorociri după sine. În unele locuri, au izbucnit incendii, ceea ce a pustiit total ceea ce mai rămăsese. În același fel, și-au găsit mai mulți oameni moartea prin asfixiere cu fum de cărbune, întrucât în acest anotimp aspru se caută încălzirea locuințelor cu cărbuni. În timp ce eu scriu aceste rânduri, veste că orașul Roșiorii de Vede, care se găsește în apropierea Dunării, a fost zguduit“.

Bucureștiul, la mijlocul secolului al XIX-lea

Informații despre cutremurul din 1838 care a afectat grav Bucureștiul se găsesc și în lucrarea *Voyage dans la Russie Meridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie el la Moldavie* a lui M. Anatole Démidoff, unde se menționau următoarele: „Încă se mai păstrează amintirea cutremurului din 1802, care a prăbușit turnul mănăstirii Colțea, și a celui din 1829, care a zguduit puternic majoritatea clădirilor din București. Din momentul în care aceste rânduri au fost scrise, un cutremur mai violent decât cele a căror amintire întristează încă țara a părut că înghite Bucureștiul. Dintr-o dată, pe 11/23 ianuarie 1838, era seară, orașul se zgâlțâie; cele mai solide monumente se clatină; mai multe case se prăbușesc; toate sunt distruse și, în timpul acestor ravagii, mulți oameni își pierd viața".

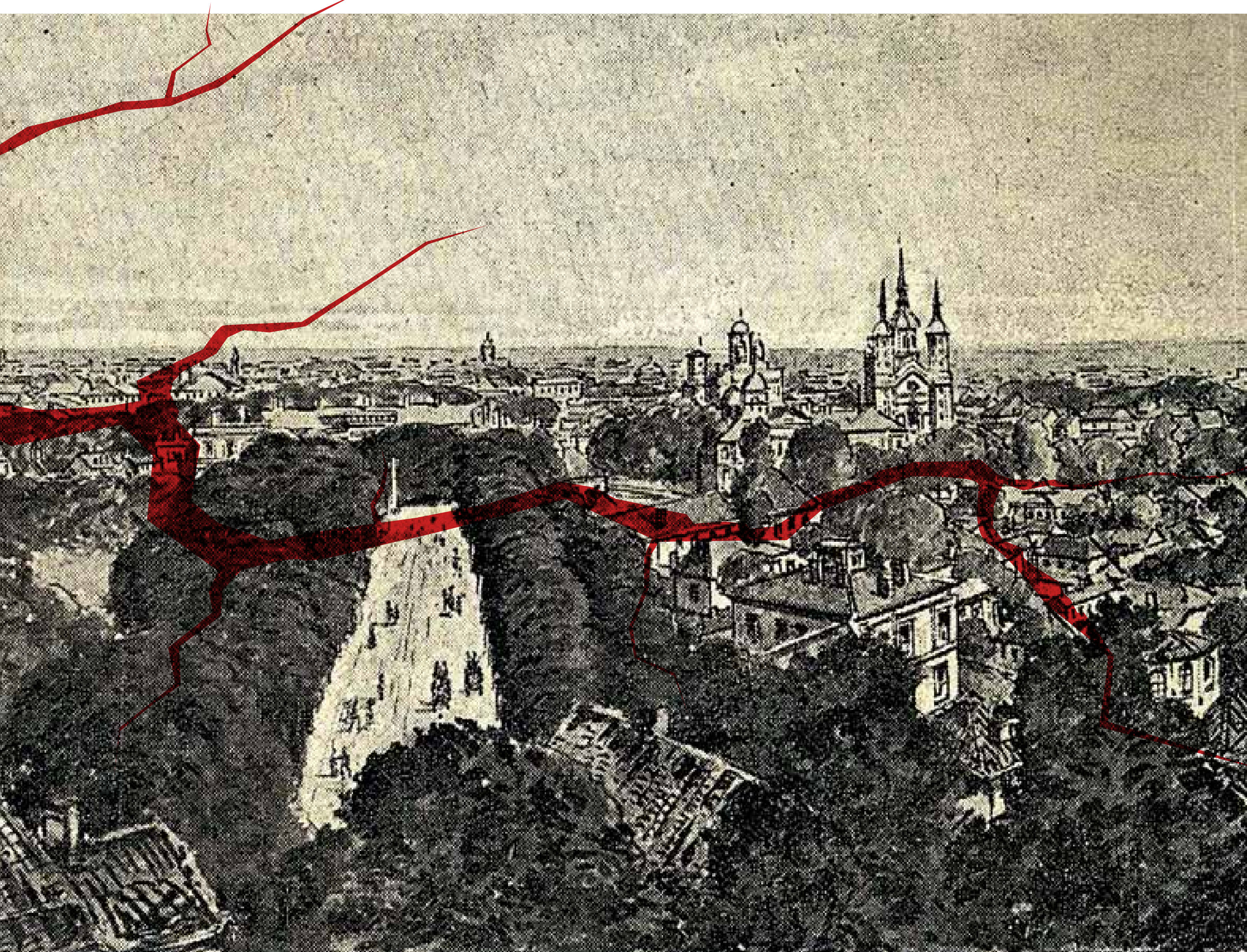
CUTREMURUL DIN 1838, RESIMȚIT ȘI DE SEISMOMETRELE DE LA MILANO

Cutremurul din 1838 s-a simțit puternic și în partea de sud-est a Transilvaniei, masivele muntoase neconstituind obstacole redutabile în calea fluxului de energie eliberate din focar. La Sibiu s-au simțit două izbituri puternice pe direcția est-vest, iar mai multe clădiri au suferit distrugeri. În satul Nádas (la nord de Schässbourg), s-au simțit, de asemenea, zguduiri puternice, gheața râurilor s-a spart, iar multe persoane au fost rănite. La Cluj-Napoca, cutremurul s-a simțit, dar foarte slab. Cutremurul s-a propagat departe, spre vest, fiind înregistrat de seismometre și la Milano.

În județul Vâlcea, 39 de biserici au fost dărâmate sau au suferit daune. La fel și în Romanați, unde au fost afectate 53 de biserici, în județul Mehedinți, 4 biserici, și în județul Olt, 17 biserici.

De asemenea, mari pagube au fost înregistrate în județele Dâmbovița, Prahova, Ilfov, Ialomița și în orașele Săcele, Buzău, Râmnicu Sărat. Cele mai mari daune au fost în localitățile Râmnicu Sărat și Putna. În aceste zone, pământul s-a crăpat pe distanțe mari, unele crăpături având lungimea de 40 de metri, iar lățimea de 2 metri. În unele sate, apa a inundat casele și subsolurile.

Informațiile referitoare la efectele cutremurului în sud-estul României (Călărași, Dobrogea) sunt sărace. Cutremurul din 1838 a fost însă simțit puternic la Târnovo, Trojan, Vratsa, Drianovo și Lukavița, în regiunea Țaribrod și cu o intensitate mai mică la Istanbul, Pera și estul Traciei. Șocul a fost simțit și în regiunea lacului Skodra, în Albania.

CUTREMURELE DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

Mişcările seismice s-au făcut simţite în spaţiul românesc şi în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, însă fără a mai avea intensitatea celor din 1802 şi 1838. Cutremure cu o intensitate mai mare s-au produs în anii 1880, 1892 şi 1894.

Pe 15 noiembrie 1940, la cinci zile după seismul catastrofal din 10 noiembrie 1940, ziarul „Universul" a republicat un amplu articol cu titlul „Cutremurul din 1892", apărut în cotidianul „Timpul" din 4 octombrie 1892. Graţie acestui articol aflăm mai multe detalii despre efectele cutremurului care s-a produs la 3 octombrie 1892 şi care a afectat Capitala şi mai multe oraşe din ţară. Iată ce informaţii au strâns reporterii acelor vremuri despre unul dintre ultimele seisme majore ale secolului al XIX-lea: „Cutremurul de ieri este încă obiectul tuturor convorbirilor şi panica nu s-a potolit decât pe seară. În hale, panica a fost considerabilă şi, după cum spune un confrate, precupeţii şi negustorii de toate felurile au căzut în genunchi făcându-şi cruci. Limba clopotului Mitropoliei, zguduită de cutremur, a lovit în clopot o singură lovitură. Precum am spus chiar ieri dimineaţă, o mulţime de stricăciuni mici, ce e drept, s-au produs prin casele particulare şi pe la stabilimentele publice. Pe lângă cele spuse de noi, ieri, şi de confraţii noştri, putem să adăugăm că coşul înalt de la manutanţa militară s-a dărâmat şi că era mare teamă să nu se întâmple acelaşi lucru şi cu biserica Sărindari şi cu coşul de la Băile Eforiei. Telegramele sosite de prin judeţe ne spun că cutremurul a fost simţit în cea mai mare parte din oraşele de provincie şi că, în Dobrogea şi la Giurgiu, cutremurul a fost înspăimântător. Astfel, la Cernavodă, a căzut turnul domului central al bisericii ce este încă în construcţie. La Constanţa, localul oficiului telegrafo-poştal, deşi nou, a suferit mult, precum şi mai multe case din oraş. La Medgidia, s-au dărăpănat rău trei case. La Mangalia, s-au dărâmat câteva tavanuri de la cazarma de infanterie şi două case s-au dărâmat de tot. La Călăraşi, au căzut numai câteva tavanuri. La Oltenita, două ziduri s-au prăbuşit în localul oficiului telegrafo-poştal. În oraş, o mulţime de case au crăpat. Doi lucrători, care lucrau la construcţia birourilor de accize din port, au fost grav răniţi. La Giurgiu, cutremurul a fost foarte puternic şi panica a fost colosală. Toată lumea a fugit spre marginea oraşului. Telegramele spun că, dacă cutremurul mai ţinea încă câteva secunde, tot oraşul ar fi fost în ruine. Din fericire, s-au dărâmat numai câteva tavanuri de la gimnaziul local şi de la casa d[omnului] Fulga. Cutremurul a mai fost simţit la Focşani, Brăila, Tecuci, Târgovişte, Piteşti, T[urnu]-Măgurele; dar în aceste oraşe n-a pricinuit nici o daună. La Iaşi, Dorohoi şi în Gorj, cutremurul n-a fost deloc simţit".

TIMPUL

CUTREMURUL DE ERI

Articolul apărut în ziarul „Timpul" despre cutremurul din 1892

LA 31 AUGUST 1894 ARE LOC ULTIMUL CUTREMUR MAJOR DIN SECOLUL AL XIX-LEA

Ultimul cutremur major al secolului al XIX-lea s-a produs la 31 august 1894 şi s-a simţit în toată partea centrală a României, de la Putna până dincolo de Ilfov. Ion Atanasiu l-a încadrat în categoria „cutremurelor moldavice mari cu centrul de greutate în Moldova", deoarece regiunea cea mai afectată a fost partea sudică a Moldovei, iar în Muntenia mai puternic a fost în Ţintea şi Leordeni. În schimb, Oltenia şi în special Craiova nu au avut de suferit.

În urma acestui seism s-au prăbuşit malurile Prutului, iar la Bucureşti au fost afectate mai multe case vechi.

BIBLIOGRAFIE

Cutremure de pământ şi semne cereşti în istoria României. Antologie şi prefaţă de I. Oprişan, Editura SAECULUM I.O., Bucureşti, 2010.

Bogdan Bucur, *Devălmăşia valahă (1716-1828). O istorie anarhică a spaţiului românesc*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2008.

Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, Editura Vremea, Bucureşti, 2009.

George Potra, *Din Bucureştii de ieri*, Volumul 1, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1990.

Gheorghe Parusi, *Cronica Bucureştilor*, Editura Compania, Bucureşti, 2005.

Igor Cereteu, *Cutremurele de pământ în spaţiul moldav în secolele XVI-XIX.* Lucrarea disponibilă pe https://ibn.idsi.md/.

Ilie Corfus, *Însemnări de demult*, Junimea, Iaşi, 1975.

Ion Atanasiu, *Cutremurele de pământ din România*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1961.

Maria-Marilenea Rogozea, *Impactul cutremurelor majore din România: trecut, prezent şi viitor*, Editura Electra, Bucureşti, 2016.

Paul Cernovodeanu, Paul Binder, *Cavalerii Apocalipsului. Calamităţile naturale din trecutul României (până la 1900),* SILEX – Casă de Editură, Presă şi Impresariat S.R.L., Bucureşti, 1993.

Turnul Colței, fotografiat în 1867. Grav afectat de cutremurele din secolul al XIX-lea, a fost dărâmat în 1888

CUTREMURELE CARE AU ZGUDUIT ROMÂNIA ÎN SECOLUL XX

DE ALEXANDRU ARMĂ | FOTO: PROFIMEDIA, FOTOTECA ONLINE A COMUNISMULUI ROMÂNESC, REVISTA „REALITATEA ILUSTRATĂ", ZIARELE „UNIVERSUL", „SCÂNTEIA", „ADEVĂRUL", COLECȚIA PERSONALĂ ALEXANDRU ARMĂ

La începutul secolului XX, teritoriul României a fost zguduit de mai multe cutremure de intensitate mică și medie, fără a provoca mari distrugeri sau pierderi de vieți omenești. Odată cu dezvoltarea studiilor seismice și crearea unei Asociații Internaționale Seismologice cu reședința la Strasbourg, cutremurele de pământ au început să fie atât monitorizate, cât și măsurate, inclusiv în țara noastră, mai ales că, la întrunirea din 1899 de la Sankt Petersburg, Comitetul Internațional Meteorologic a hotărât ca stațiile meteorologice de pe tot globul să se ocupe de studierea fenomenelor seismice. Mai mult, la al VII-lea Congres Internațional de Geografie întrunit la Berlin în anul 1899 s-a format o Comisie Permanentă de Seismologie, din care făceau parte reprezentanții a 19 state, inclusiv România.

Cutremurele care au avut loc la începutul secolului XX în România au fost atent monitorizate prin studiile efectuate de Ștefan C. Hepites, Victor Anestin și Matei Drăghiceanu. În anul 1902, când se împliniseră 10 ani de când cutremurele erau monitorizate și în țara noastră, se înregistraseră deja 117 seisme, cu o medie de circa 12 mișcări tectonice pe an. Cele mai multe au avut loc în anul 1894 (19 seisme) și cele mai puține în 1899 (numai 6). „În general, seismele au fost slabe; intensitatea lor mijlocie este de gradul III pe scara Rossi-Forel", concluziona Ștefan C. Hepites într-o comunicare susținută la Academia Română

la data de 20 martie 1903. „Câteodată, în câteva puncte, intensitatea a ajuns la gradul VI și chiar VII. Niciodată însă, în acest deceniu, n-am avut să semnalăm dărâmarea vreunei clădiri, cât de șubrede. Cel mult s-au notat, în câteva rânduri, dărâmarea unor coșuri de sobe și acestea la clădiri vechi", a mai adăugat Ștefan C. Hepites.

În cursul anului 1903, în România au fost numai 6 zile cu mișcări tectonice (22 ianuarie, 2 și 23 februarie, 11 aprilie, 8 iunie și 13 septembrie). Numai cutremurele din zilele de 8 iunie și 13 septembrie au fost resimțite, fără instrumente, la București, mai intens. Restul au fost doar „zguduituri" locale.

UNIVERSUL

Romania spre 1916

Scumpirea traiului

Cronica răsboiului

Cutremurul de eri

IMPORT-EXPORT

Congresul

Ziarul „Universul" din 15 ianuarie 1916 a publicat pe prima pagină un articol despre distrugerile provocate de primul cutremur puternic care a afectat România în secolul XX

Alte cutremure de intensitate mai mare au avut loc în 1901, 1913, dar mai ales în 1916. Acesta din urmă s-a declanșat în dimineața zilei de 13/26 ianuarie 1916, la ora 9:38, zguduind zona munților Făgăraș și împrejurimile. Au urmat o serie de cutremure locale, care s-au manifestat în zonă până în luna mai a anului 1916, resimțite mai ales la poalele munților, între Dâmbovița și Olt. Seismul cel mai mare a avut o magnitudine de 6,5 grade pe scara Richter, epicentrul primului șoc de secvență fiind localizat la Cumpăna-Piscul Negru. Șocul principal s-a produs, se pare, la o adâncime de 20 km, iar multe dintre cutremurele secundare au avut loc la adâncimi chiar mai mici de 10 km.

CUTREMURELE DIN IANUARIE 1916

Seismele declanșate în dimineața zilei de 13/26 ianuarie 1916 s-au manifestat cu putere în județele Vâlcea, Argeș și Muscel. Prin urmare, un reporter al ziarului „Universul" s-a deplasat la fața locului pentru a relata despre mișcările tectonice. Iată ce consemna acesta: „Cititorii noștri știu amănunte asupra cutremurelor, ce s-au manifestat mai cu putere în județele Vâlcea, Argeș și Muscel, cutremure ce au început în dimineața zilei de 13 ianuarie [1916] și care s-au continuat zile de-a rândul. Primul cutremur a fost cel mai intens și a fost resimțit cu destulă putere până la o mare depărtare de epicentru. La București, intensitatea a fost de gradul IV al scării Rossi-Forel, pe când, în nordul județelor Vâlcea și Argeș a fost de gradul VIII, care e caracterizat prin căderea coșurilor, crăpături ale zidurilor; ba a fost în unele localități ceva mai puternic, deși nu de gradul IX, deoarece s-au dărâmat multe sobe, ba chiar s-au dărâmat unele case mai șubrede. Era natural ca un redactor al ziarului nostru să se ducă în câteva localități mai încercate de cutremur. Direcțiunea «Universului» mi-a dat această însărcinare și duminica trecută am fost la Câineni. Era natural ca pe linia Piatra Câineni să se vorbească despre cutremur: chiar în vagonul ce ne ducea, de-a lungul Oltului, am vorbit cu multe persoane, care își spuneau impresiile cu privire la cutremurele ce se repetau de câteva zile. Cineva, care locuia în Bumbești, o mică comună aproape de Câineni, spunea că, într-o singură zi, a notat peste 30 de cutremure, destul de violente, care zguduiau ferestrele și făceau casa să trosnească din toate încheieturile. Se înțelege lesne, că pașnicii locuitori ai Câinenilor nu discutau decât despre cutremure. În ajunul zilei când am ajuns acolo, sâmbătă 23 ianuarie, adică [la] zece zile după manifestarea primului cutremur, tot mai simțiseră două zguduituri și-mi pare foarte rău, că cutremurele de pământ respectă și ele repausul duminical, căci până seara nu s-a resimțit nimic. Pe la orele 2 după amiază, din vârful unei stânci, pe lângă care treceam cu un locuitor din Câineni, au pornit brusc sfărâmături mărunte de sus de tot, care alunecând pe coastă șuierau ca o cascadă. «Să știi că a fost un cutremur», îmi spuse cel care mă însoțea. În orice caz, l-a simțit doar muntele, oamenii nu și bieții locuitori din Câineni, care au devenit tot așa de sensibili, ca și un aparat seismografic. Cel dintâi care mi-a dat amănunte a fost d[omnul] D. Stinghie, șeful gării Câineni, care era foarte încântat, că se interesează ziarele din București de fenomenele seismice petrecute în localitate. Numaidecât m-a dus în localul gării, clădire joasă și lungă, care a suferit mult de pe urma cutremurului, deoarece nu a rămas o singură cameră care să nu fie crăpată. Sobele au fost deplasate cu ceva centimetri, au crăpat. Magazia gării, de asemenea, și anume biroul a suferit mult. Clădirea restaurantului e, de asemenea, crăpată în multe părți, ba în partea dreaptă crăpătura pornită de sus, de la acoperiș, se continuă sub o fereastră, până jos, chiar prin temelia de piatră".

ȘASE PAGINI

UNIVERSUL

CELE DIN URMĂ ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA

Mobilizarea... poporului

PARLAMENTUL

CAMERA

CUTREMURELE

SENATUL

APROVIZIONAREA

Pe prima pagină a ziarului „Universul" din 27 ianuarie 1916 este publicat un reportaj despre cutremurele care zguduiau Vâlcea, Argeșul și Muscelul

„MAȘINA UNGUREASCĂ, CE SE AFLA ÎN STAȚIE, SĂLTA ȘI EA PE ȘINE"

Reporterul ziarului „Universul" a aflat mai multe amănunte interesante de la Dariu Pop, un ziarist din Transilvania, care se afla în zonă de când s-a produs primul cutremur, în dimineața zilei de 13/26 ianuarie 1916. „Cutremurul de la 13 ianuarie, mi-a spus d[omnia]-sa, a avut loc la 9 ore 35 minute. Se știe că în București s-a simțit la ora 9 și 38 minute. Se poate, însă, ca, în realitate, cutremurul să se fi propagat mult mai repede decât în 3 minute și vina să fie a indicării orei din Câineni. D[omnul] Dariu Pop se afla în acel moment într-un birou din clădirea gării. A observat cu spaimă cum scaunul pe care se afla sălta în sus și în jos, călimara de pe masă de asemenea. Încheieturile ferestrelor făceau zgomot, mobilele toate de asemenea. A ieșit afară, dar cutremurul tot continua. Mașina ungurească, ce se afla

D. Dariu Pop, un fost ziarist din Transilvania, mi-a dat amănunte foarte interesante.

Cutremurul de la 13 Ianuarie, mi-a spus d-sa, a avut loc la 9 ore 35 m. Se știe că la București s'a simțit la 9 ore 38 minute. Se poate însă ca în realitate cutremurul să se fi propagat mult mai repede de cît în 3 minute și vina să fie a indicărei orei din Cîineni.

D. Dariu Pop se afla în acel moment într'un birou din clădirea gărei. A observat cu spaimă cum scaunul pe care se afla sălta în sus și în jos, călimara de pe masă de asemenea. Încheieturile ferestrelor făceau zgomot mobilele toate deasemenea. A eșit afară, dar cutremurul tot continua. Mașina ungurească ce se afla în stație sălta și ea pe șine, iar mecanicul speriat, sări jos. D. Pop crede că cutremurul a ținut cel puțin 20 de secunde.

Din cele povestite de d-sa, ar reeși că a avut loc un cutremur trepidator, vertical, iar nu oscilator, ondulator. Că la București s'a simțit sub forma ondulatoare, nu e de mirare, căci un cutremur trepidator, se propagă în depărtare, tot sub forma de ondulațiuni. Eu unul am toată încrederea în afirmațiunea d-lui Dariu Pop, care e un tînăr cult și cu darul observației.

De oarece tocmai se iscase o discuțiune între d-sa și un prieten, cu privire la această chestiune și cum în ziua aceia, ca și în întreaga săptămînă, cutre-

Fragment din reportajul publicat de ziarul „Universul" din 27 ianuarie 1916 despre cutremurele produse în ianuarie 1916

în stație, sălta și ea pe șine, iar mecanicul speriat sări jos. D[omnul] Pop crede că cutremurul a ținut cel puțin 20 de secunde. Din cele povestite de d[omnia]-sa, ar reieși că a avut loc un cutremur trepidator, vertical, iar nu oscilator, ondulator. Că la București s-a simțit sub forma ondulatorie, nu e de mirare, căci un cutremur trepidator se propagă în depărtare, tot sub forma de ondulații. Eu unul am toată încrederea în afirmația d[omnului] Dariu Pop, care e un tânăr cult și cu darul observației".

Cutremurele au continuat și în zilele următoare, după cele relatate de localnicii din Câineni: „Din noaptea de 13 ianuarie, cât și în zilele și nopțile ce au urmat până la 23 ianuarie, s-au resimțit zeci de cutremure de intensitate variabilă, dar nici unul cu intensitatea celui din dimineața zilei de 13 ianuarie. Toate cutremurele erau precedate de o uruitură puternică, sinistră, care impresiona și pe cei mai curajoși. Era un fel de tunet îndepărtat, ce părea că vine dinspre nord-est, zic părea, deoarece ar fi greu să poată stabili cineva direcția unui astfel de sunet, mai ales într-o vale ca aceea a Câinenilor. După cum era vuietul de intens, tot așa era și puterea cutremurului. Locuitorii din Câineni, dacă auzeau un vuiet mai slab, stăteau liniștiți în casă; dacă vuietul era mai puternic, fugeau afară. Se poate lesne închipui starea de enervare a bieților locuitori. Cutremurele nu mai erau puternice, ca cel dintâi, dar aveau destulă putere să zdruncine geamurile, să trosnească zidurile, să lărgească crăpăturile. Se așteptau la vreun cutremur și mai mare, crezând că cele pe care le simțiseră erau numai prevestitoare ale unei mari catastrofe. Unii nu dormeau deloc, alții dormeau îmbrăcați, ba mi se spunea despre o persoană care dormea îmbrăcată, cu capul pe pernă ca tot omul, dar în pat numai cu un picior, celălalt picior ținându-l jos. Zguduiturile erau destul de puternice, căci deșteptau și pe cei care aveau eroismul... să doarmă. Zic eroismul, ca să nu spun că erau obosiți de atâtea nopți anterioare nedormite. Un singur cutremur a putut fi asemănat în intensitate cu cel de la 13 ianuarie, și anume cel de la 16 ianuarie, pe la 7 și jumătate dimineața. În Câineni-Argeș nu a rămas o singură casă, să nu fie crăpată, zeci de sobe s-au crăpat și s-au dărâmat. Și tot așa s-a povestit că s-a întâmplat în localitățile din nordul județelor Vâlcei și Argeșului, de o parte și alta a Oltului. Observația aceasta, după cum vom vedea în acest articol, are o deosebită însemnătate, căci ea ne explică, dacă nu cauza cutremurului, cel puțin intensitatea cea mare pe care cutremurul a avut-o în acele localități de o parte și de alta a acestui râu. În unele localități, țăranii pretindeau că se vede un fum pe munți, ceea ce ar dovedi – cine le-o fi spus – că e un vulcan din Carpați. [Apariția fumului] se repetă de câte ori se întâmplă un cutremur în apropierea lor. Tot așa, mai acum câțiva ani se vorbea de un vulcan în munții Vrancea. Desigur, explicația e ușoară pentru cei care se mulțumesc, atât numai că vulcanii nu dau naștere la puternice cutremure de pământ".

Anul al 57-lea

8 Pagini

EXEMPLARUL

Taxa poştală plătită în numerar conform...

UNIVE

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN

Proprietar: „UNIVERSUL" S. A.

Inscris sub Nr. 180 Trib. Ilfov

CELE DIN URMA STIRI DIN LUMEA IN

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: BU

CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.3

Prima pagină a ziarului „Universul" din data de 12 noiembrie 1940 era dedicată în integralitate cutremurului care lovise România la 10 noiembrie 1940

Groaznicul cutremur

— Panica din Capitală — Blocur
— Marele bloc Carlton cu 12 etaje
omen

Sâmbătă noaptea, la ora 3.40, întreaga Capitală a fost zguduită de un cutremur, de o violenţă şi de o durată, cum nu ne-a fost dat să înregistrăm până în prezent.

Clădirile, chiar cele mai solid construite, au fost zgâlţâite din temelii.

Zgomot de geamuri prefăcute în ţăndări; bucăţi de zidărie, prăbuşită cu zgomot pe pardoseală; nori de praf, rezultat din grămezile de moloz, — toate acestea în beznă, întrucât luminile se stinseseră complet.

Numeroase coşuri de fabrici şi case s'au prăbuşit. Ornamente şi diferitele adausuri de zidărie, dela nenumărate clădiri, desprinse şi prăbuşite în drum. La ora aceea circulaţia pe străzi însă era, din fericire, extrem de redusă.

*

Panica produsă a fost cu atât mai mare şi mai grozavă cu cât majoritatea locuitorilor a fost surprinsă în somn. Şi după mai ...

tea spune — moartea cu ochii.

*

Blocuri de case construite din beton s'au îndoit din poziţia verticală, pierzându-şi balcoanele care au căzut în stradă şi rămânând cu pereţii crăpaţi. Case mai vechi s'au surpat parţial mai ales la acoperişuri, umplând străzile de moloz.

Pe bulevardul Elisabeta, pe calea Victoriei, pe strada Brezoianu trotoarele sunt pline de var şi de bucăţi de beton, iar oamenii speriaţi alergau în neştire.

Automobilele şi taxiurile goneau undeva spre periferii. Lumea se temea de o nouă repriză seismică.

*

Cea mai mare parte a populaţiei din centrul Capitalei s'a refugiat în Cişmigiu, pe la şosea, piaţa teatrului Naţional, piaţa Cercului Militar, unde au stat până s'a făcut ziuă.

In România 6 lei
In străinătate 6 lei
... aprobării Dir. G-le P. T. T. Nr. 24.446/939

Nr. 312 Marți 12 Noembrie 1940
8 Pagini

...RSUL

...TREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE
...UREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
...9.10: SECRETARIATUL DE REDACTIE: 3.30.15

ABONAMENTE
IN ȚARA
pe un an la
UNIVERSUL COPIILOR
ZIARUL CALATORIILOR,
VESELIA, RADIO UNIV.
și UNIV. LITERAR câte
250 lei
UNIV.-SPORT
500 lei

DIRECTOR
ȘI ADMINISTRATOR DELEGAT
STELIAN POPESCU

...de Sâmbătă noaptea

...i și case crăpate și surpate —
...complect prăbușit — Multe victime
...ești —

La Palatul Poștei

La palatul Poștei s'au prăbușit frizele de pe acoperiș, prăvălindu-se în Calea Victoriei. Un bolovan a căzut într'un taxi.

La palatul Justiției ceasornicul deasupra intrării s'a desprins, căzând pe scări.

In Str. Lipscani

In strada Lipscani, deasupra magazinului „Turnul de aur", s'a prăbușit întreg tavanul căzând în magazin. Un alt tavan, tot din strada Lipscani, s'a prăbușit, fără a pricinui pagube prea importante. In câteva magazine rafturile s'au răsturnat; dis de dimineață negustorii cărau obiectele din casele avariate de cutremur.

La magazinul „Sora" din calea Griviței, în fața Gării de Nord, s'a prăbușit o parte a acoperișului, iar o altă parte a rămas capricios suspendată în aer. Dărâmăturile au căzut în stradă.

Victimele din Capitală cunoscute până acum

Cutremurul a făcut în Capitală numeroase victime, morți și răniți, în afară de cei dela „Carlton".

Astfel: Un coș al căminului de ucenici, din calea Ser-

— De sub dărâmăturile casei birjarului N. Sbârcea, din str. Sf. Va[illegible] Tei 4, s'a scos cadavrul femeii Leontina Petre Budeanu, care a fost transportat la morgă.

CUTREMURUL DIN 10 NOIEMBRIE 1940

Sâmbătă, 10 noiembrie 1940, la ora 3:39 și 35 de secunde s-a declanșat primul cutremur catastrofal al secolului XX în România. Seismul care s-a produs în zona Vrancea, la o adâncime de 140-150 km, a avut magnitudinea de 7,6 pe scara Richter, fiind înregistrat de Observatorul Astronomic din București, dar și de aproape toate seismografele de pe glob.

Interesant este că acest cutremur a fost precedat de alte seisme mai mici, care s-au produs în zilele de 21 și 22 octombrie, respectiv 8 și 9 noiembrie, cu magnitudini cuprinse între 4 și 5,5 grade pe scara Richter.

Iată ce afirma, în ziarul „Universul" din 15 noiembrie 1940, profesorul Ioan G. Popescu: „Au fost cutremure violente și în trecut, ca acela din 1802 și 1838, dar niciunul nu a avut puterea acestuia de acum, niciunul nu a prăpădit atâtea orașe și sate și niciunul nu a pricinuit atâtea victime omenești".

A fost primul mare cutremur din România contemporană, având o durată de 45 de secunde. Efectele lui au fost devastatoare în centrul și în sudul Moldovei, dar și în Muntenia. Numărul victimelor a fost estimat la 1.000 de morți și 4.000 de răniți, majoritatea în Moldova. Din cauza contextului în care s-a produs, cifra exactă a victimelor nu a fost cunoscută, informațiile fiind cenzurate în timpul războiului. Numai în București au fost 600 de oameni evacuați. Cutremurul a avut mai multe replici, cea mai puternică înregistrându-se în dimineața zilei de 11 noiembrie 1940, la ora 8 și 34 de minute, având magnitudinea 5,5 grade pe scara Richter. Replica a avut intensitatea maximă VI, adâncimea focală de 150 km, fiind resimțită și la București. Seria de replici a continuat până la începutul lunii decembrie 1940.

PANICĂ MARE ÎN CAPITALĂ

La București, mișcările violente produse de seism au sculat oamenii din somn, întrucât clădirile au început să se clatine „ca niște jucării în bătaia vântului", acompaniate de „zgomote înfricoșătoare, de duduit de motor, întretăiate de mugete ce răzbăteau din adâncul pământului". Prin case, mobila a început să se miște scârțâind din încheieturi, vitrinele de sticlă și vesela s-au răsturnat, iar ceasurile și pendulele s-au oprit din mers. Oamenii au intrat în panică, unii încercând să aprindă lumina, dar „din spirit de prevedere, ca să preîntâmpine scurtele circuite ce-ar fi dat naștere la incendii, uzina a întrerupt brusc curentul; alții, mai prevăzători, s-au pus sub tocurile ușilor, iar cei mai înfricoșați au ieșit direct în stradă. Au fost și cazuri, cum este cel al unui soldat de pe Calea Plevnei, care năucit de groază, a sărit pe fereastră crezând că are ușa în față și a ajuns cu piciorul fracturat la spital. Panica din interiorul locuințelor a fost sporită de zgomotul de afară unde geamurile se prefăceau în țăndări, bucăți din zidărie se desprindeau de pe la streșini, coșurile caselor se prăbușeau în stradă și pe trotoare cu zgomot asurzitor".

Ruinele blocului „Carlton", fotografiate dinspre strada Regală (astăzi, Ion Câmpineanu)

Îmbrăcați sumar, locuitorii din centrul Capitalei au fugit din blocuri, adăpostindu-se pe străzi și în piețele publice. „În Cișmigiu, în piața Teatrului Național, piața Cercului Militar, la Șosea, lumea îngrozită a stat până târziu, după încetarea cutremurului", relata în numărul de a doua zi ziarul „Universul".

În dimineața zilei de 10 noiembrie 1940, Bucureștiul avea un aspect jalnic. „Blocurile de beton – nota același ziar – s-au îndoit din poziția verticală, pierzându-și balcoanele și coșurile, prăbușite în stradă. Zidurile sunt crăpate. Case vechi s-au surpat parțial. La unele biserici a căzut tencuială și s-au frânt crucile de pe turle. Aproape nu e stradă pe care să nu fie moloz, cărămizi și bucăți desprinse de la clădiri".

Tot ziarul „Universul" informa despre numeroasele pagube pe care cutremurul le-a produs Bucureşti: „În blocul «Generala» din Calea Victoriei, 70, pereții interiori s-au crăpat; vitrinele magazinelor; farmacia «La Cerb», bomboneria «Suchard», etc., s-au făcut țăndări. În farmacie, zeci de borcane cu medicamente de preț au fost răspândite pe pardoseală. Pe tot parcursul Căii Victoriei, din loc în loc, s-au produs dărâmări. La Casa de depuneri, Palatul Justiției, etc. s-au desprins mase de mii de kilograme și s-au prăvălit pe asfalt. De asemeni, pe parcursul Căii Victoriei, în diferite puncte. În str. Romană, ornamentațiile și coșurile blocului

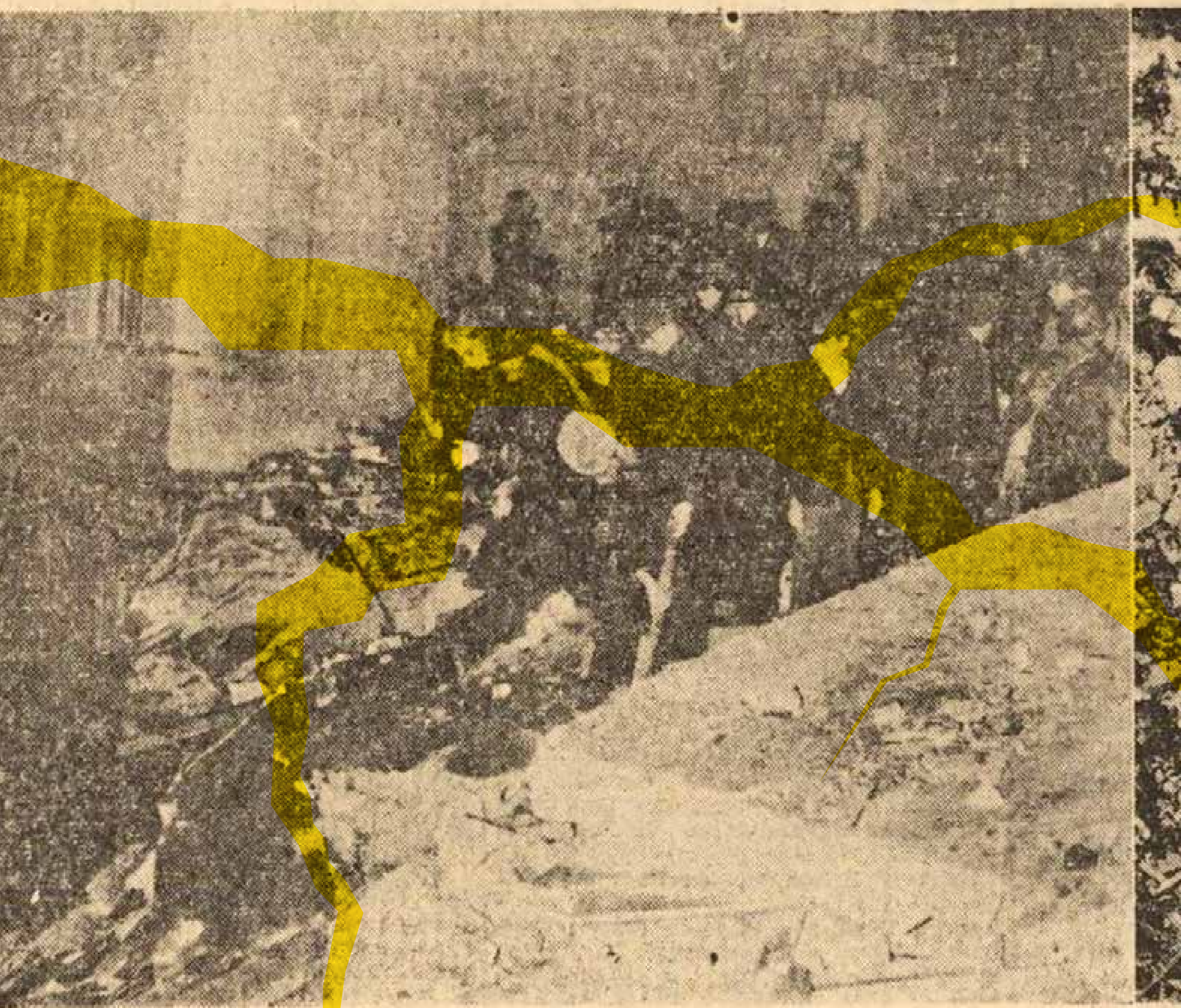
de la nr. 49, care fuseseră crăpate cu ocazia ultimului cutremur, s-au prăvălit peste o căsuță învecinată, la nr. 51, distrugând două camere. Din fericire, victime n-au fost, întrucât locatarii ieșiseră în stradă în momentul când se producea prăbușirea. În tot cuprinsul orașului, acoperișurile la mai multe case au fost smulse, zidurile mai slabe aruncate la pământ și, din loc în loc, stau maldăre de cărămizi din construcțiile care au fost mai slabe sau din ornamentațiile care n-au fost temeinic îmbinate în ansamblul clădirii. Alte case au doar crăpături ușoare, câteva geamuri sparte sau tencuiala desprinsă de zid. Însă numeroase case au suferit avarii grave și, sub dărâmături, au fost prinși numeroși locuitori. Astfel, în str. General Radovici, 8, casa s-a prăbușit complet, o doamnă fiind omorâtă sub dărâmături. În str. Romană, 218, s-a prăbușit acoperișul imobilului, rănind două persoane. Pe bulevardul Schitu Măgureanu, colț cu str[ada] Știrbey Vodă, coșul cel mare al imobilului s-a prăbușit peste un automobil, sfărâmându-l complet. Turla din față a bisericii Popa Tatu s-a dărâmat. Acoperișul Palatului Funcționarilor C.F.R. de la podul Grant s-a prăbușit".

PRĂBUȘIREA BLOCULUI „CARLTON"

Dar știrea cea mai groaznică a fost prăbușirea blocului „Carlton", unde aveau să-și găsească sfârșitul majoritatea victimelor din Capitală. Vestea s-a răspândit cu iuțeală în tot orașul, iar oameni îngroziți au alergat spre locul unde se aflase cândva cel mai impozant imobil al Capitalei, pentru a afla amănunte despre locatarii care au fost prinși de vii sub dărâmături.

Presa vremii a publicat ample reportaje și detalii despre prăbușirea blocului „Carlton"

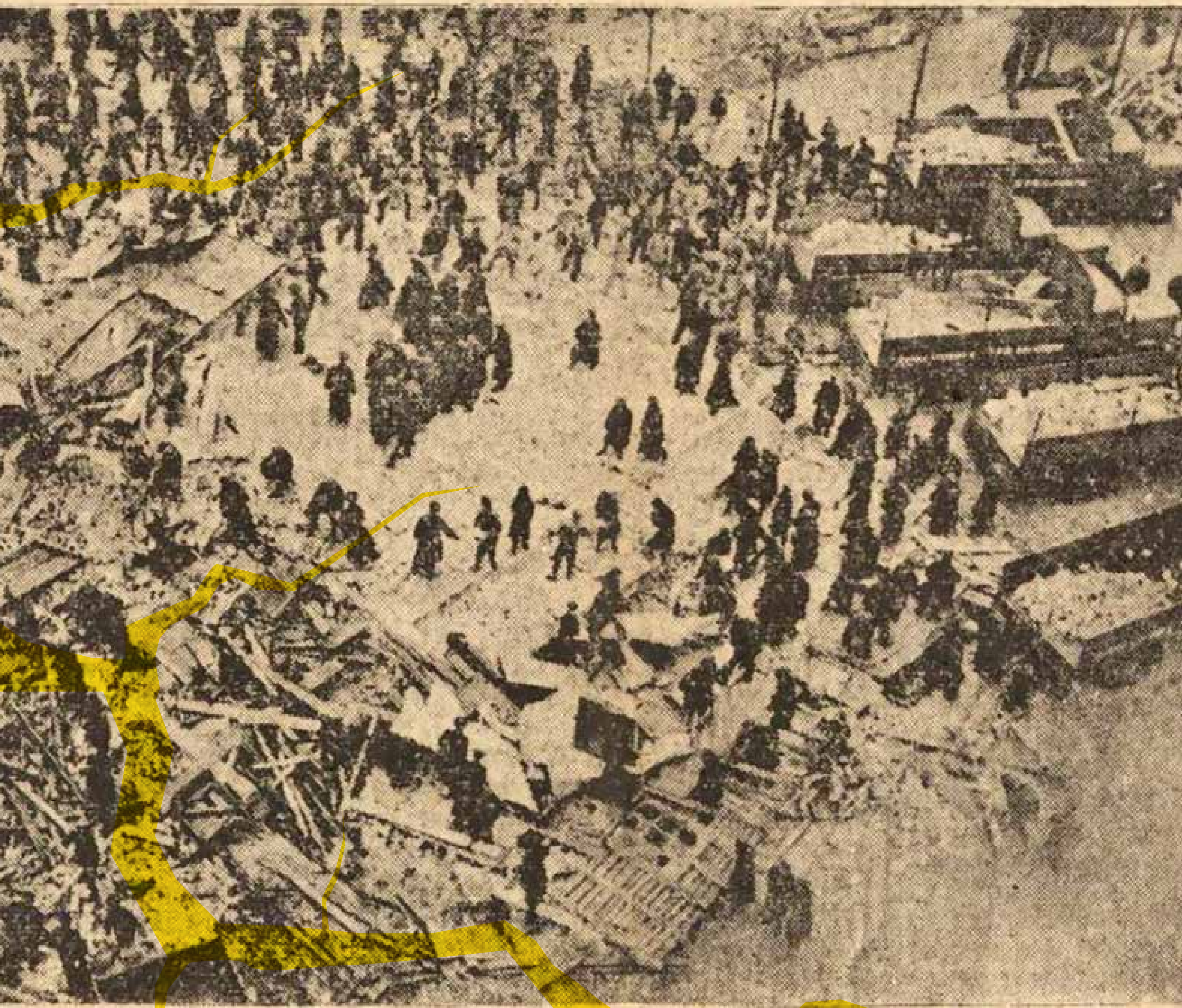
Operațiunile de salvare a celor surprinși de prăbușirea blocului „Carlton" au implicat un număr extrem de mare de salvatori

Ziarul „Universul" considera că dacă cutremurul ar fi avut loc ziua, numărul victimelor ar fi fost mult mai mare: „Prăbușirea coșurilor și a zidăriilor în timpul circulației pietonilor pe stradă ar fi provocat desigur atâtea victime".

Prăbușirea blocului „Carlton" din bulevardul Brătianu, colț cu strada Regală, care era un simbol al modernizării Capitalei, fiind considerat o minune inginerească a epocii, a fost un adevărat șoc pentru opinia publică. Inaugurat în 1936, imobilul avea 47 de metri, fiind cel mai înalt bloc de locuințe din Capitală. Fusese proiectat cu structură portantă din beton armat, de arhitecții George Matei Cantacuzino și Vasile Arion, construcția fiind realizată de antrepriza fraților Karl și Leopold Schindl. Calculele structurii de beton armat ce conferea rezistența clădirii au fost efectuate de inginerul Franz Schüssler. Blocul „Carlton" avea 12 etaje, parter și două subsoluri, adăpostind 92 de apartamente, garsoniere și birouri, iar la subsol o mare sală de cinematograf.

„Violența mereu crescândă a cutremurului – scria ziarul «Universul» din 12 noiembrie 1940 – a făcut să se prăbușească întreaga clădire, cu un zgomot asurzitor. O parte din clădire, etajele de sus, prăbușindu-se în bul[evardul] Brătianu, au rupt firele curentului electric, întreg iluminatul fiind întrerupt".

Un martor ocular ce se afla pe bulevardul Bălcescu, colț cu strada Batiștei, relata că a văzut blocul „Carlton" balansându-se amenințător în toate sensurile. În fiecare secundă oscilațiile dezordonate se amplificau într-un mod alarmant. Când înclinarea laterală s-a accentuat peste măsură, partea superioară a turnului s-a desprins din structură, prăvălindu-se cu zgomot infernal pe caldarâm. Apoi blocul s-a turtit ca o armonică, etajele tasându-se unele în altele.

OPERAȚIUNEA DE SALVARE DE LA „CARLTON"

Primul care a alertat despre tragedia de la „Carlton" a fost sergentul de pompieri Dumitru Bâcu, de la pichetul de alarmă al blocului, situat la mansardă. Trezit din somn de seism, acesta a scăpat ca prin minune și, deși a fost rănit de un zid care s-a prăbușit pe el, a reușit în cel mai scurt timp să alerteze postul de pompieri „Ferdinand", după care și-a pierdut cunoștința. Ulterior au fost alertate toate posturile de pompieri care au plecat la fața locului.

Ziarul „Universul" din 12 noiembrie 1940 relata: „Imediat după aceea au sosit autoritățile la fața locului și numeroase echipe de ajutor cu camioane, din trupele terestre și de aviație. De asemenea, au venit imediat la fața locului numeroase echipe de trupe germane, din geniu și aeronautică, colaborând cu toții la opera de salvare. Au sosit la fața locului domnii general Petrovicescu, ministrul Internelor; general Hansen din comandamentul Misiunii Germane în România; primar general I. G. Vântu; col. St. Zăvoianu, prefectul poliției Capitalei; d. procuror de serviciu; d. jude instructor Vintilă Bănescu; chestor col. Lupașcu, comandantul corpului de pompieri militari; chestor Clonța, șeful poliției judiciare din prefectura poliției Capitalei, numeroși ofițeri generali și alții. Pe o ploaie măruntă, în întunericul care domnea, munca echipelor de salvare a fost foarte grea. Mașinile Salvării, ale Crucii Roșii și ale serviciului sanitar așteptau în apropiere, sub presiune. «O targă!» răsună în noapte vocea puternică a cuiva și imediat un trup zdrobit sau în care mai pâlpâia o licărire de viață era ridicat și transportat la spitalul de urgență sau la Institutul Medico-Legal. Vestea îngrozitoare a prăbușirii imensului imobil s-a răspândit ca fulgerul din gură-n gură printre locuitorii cuprinși de panică. Spre a nu se stânjeni opera de ajutorare, circulația s-a întrerupt pe Bulevardul Brătianu, de la statuia lui Brătianu până la Muzeul Simu. Muncind din greu să înlăture molozul, zidăria și blocurile de beton, pe care le tăiau cu aparate de oxigen, echipele

În ciuda eforturilor depuse de salvatori, puține persoane au mai fost scoase în viață de sub ruinele blocului ,,Carlton''

de salvare au scos de sub dărâmături vreo douăzeci de cadavre. Mai mulți răniți au fost transportați la spitalul de urgență, din care șase au încetat din viață înainte de a li se putea da vreun ajutor. În subsolul blocului Carlton și sub o scară de la parter au reușit să se salveze mai mulți locatari. Printr-o minune, telefoanele de acolo nefiind deranjate, ei au putut să comunice cu cei din afară. Se speră că cei prinși acolo vor putea fi salvați".

În total, în momentul prăbușirii, în imobil erau aproximativ 200 de locatari, din care doar câțiva au putut fi salvați. Operațiunile de salvare au fost îngreunate și de un incendiu, care s-a declanșat la subsol, după un scurtcircuit, care a aprins rezervoarele de păcură pentru alimentarea caloriferelor. A doua zi, pe 11 noiembrie, peste oraș a căzut și prima zăpadă.

Pentru salvarea celor prinși sub ruine s-a încercat forarea unor puțuri verticale, dar s-a constatat că aerul care pătrundea în subsol alimenta incendiul. S-a încercat apoi săparea unor tuneluri dinspre strada Regală, „Baia Centrală" și „Sindicatele Viticole", dar s-a dat de apă. Pe lângă pompieri, armată și legionari, la operațiunile de salvare s-au alăturat și soldații germani, care sosiseră în București cu Misiunea Militară Germană, la jumătatea lunii octombrie 1940.

Ulterior, pentru scoaterea victimelor de sub dărâmături au fost aduse mai multe echipe de mineri și ingineri din Valea Jiului. Până în seara zilei de 15 noiembrie 1940, din ruinele blocului „Carlton" au fost scoase 116 cadavre, multe dintre ele fiind mutilate și carbonizate de incendiul ce s-a declanșat de la rezervoarele de păcură ale imobilului.

CUM AU SCĂPAT CÂȚIVA DINTRE LOCUITORII BLOCULUI „CARLTON"

În cele 96 de apartamente ale blocului „Carlton" locuiau aproximativ 226 de persoane. Întrucât cutremurul s-a produs noaptea, majoritatea locatarilor se aflau acasă. „Au fost, însă, și unii – nota ziarul «Universul» din 14 octombrie 1940 – care printr-un capriciu al soartei au scăpat de la moarte sigură. Ei au lipsit noaptea de-acasă, fiind reținuți până târziu în cercul altor familii. Aceștia au avut, cum spune românul, o stea a norocului".

Printre cei care au scăpat de la „moarte sigură" se afla și cunoscuta actriță Mia Apostolescu, din trupa de revistă a lui Constantin Tănase. După terminarea spectacolului a vrut să-și invite câteva prietene la o cafea, la apartamentul pe care îl deținea în blocul „Carlton". Pe drum însă s-a răzgândit și a mers în vizită la o altă familie, unde a stat până la ora 3 și jumătate dimineața. Decizie inspirată, care i-a salvat viața. A doua zi când s-a întors acasă, blocul „se năruise ca o cutie de carton".

Un alt caz fericit este al unui medic care locuia în același imobil. În acea noapte fatidică, la ora 1, a primit un telefon de la un prieten care îi era pacient pentru a-i prescrie o rețetă. Soția, care parcă presimțind dezastrul, l-a rugat să o ia cu el. Au mers amândoi și au zăbovit la pacientul insistent până după ora 3 dimineața, când cutremurul s-a produs.

Un alt actor care locuia la etajul II al imobilului a fost invitat la o familie de la etajul VII, unde l-a prins cutremurul. Din fericire, acea parte a blocului a suferit mai puțin cutremurului, actorul scăpând, ca prin minune, cu viață.

În mod miraculos, tot de la etajul VII al aceluiași imobil,

a scăpat și Ion Radu, un tânăr de 17 ani care era ucenic croitor la un atelier de pe Lipscani. Meșterul la care lucra deținea și un mic atelier, improvizat într-un apartament al blocului „Carlton“, unde se executau costume și reparații vestimentare pentru actorii teatrului de revistă „Cărăbuș“. Cu câteva ore înainte de cutremur, tânărul ucenic, care locuia în zona Drumul Sării, l-a rugat pe meșter să-i permită să rămână peste noapte în atelier ca să calce costumele ce a doua zi trebuiau duse la teatru, iar apoi să se culce chiar pe masa de călcătorie. În clipa în care a început cutremurul, tânărul s-a trezit automat și, din reflex, a ieșit pe hol. Primul impuls a fost să fugă la lift. Pe coridor, toată lumea de la etaj fugea disperată. Cu câțiva pași înainte să ajungă la lift i s-a rupt pur și simplu filmul. S-a trezit după câteva zile din comă, direct la spital, cu lovituri puternice la cap și o gleznă fracturată. A aflat că a fost salvat de către pompieri după ce a stat nouă ore sub dărâmături. Era unul dintre cei nouă supraviețuitori scoși din ruinele blocului „Carlton“.

La fel de norocos a fost și cunoscutul scriitor și epigramist Păstorel Teodoreanu, care își închiriase o garsonieră în blocul „Carlton“. În cursul zilei de duminică urma să se mute, dar și-a amânat decizia cu încă o zi. Peste noapte, blocul s-a năruit, iar epigramistul a scăpat de la o moarte sigură.

Nu la fel de norocos a fost însă avocatul Virgil Stoenescu, care locuia în același imobil. În timpul cutremurului a reușit să fugă de la etaj, pe scări, până la subsolul blocului. A fost prins sub dărâmături, dar a fost scos în viață a doua zi, prin tunelul care a fost săpat pentru a comunica cu subsolul blocului. Avocatul s-a stins însă la scurt timp după ce a fost dus la spital, marcat de șocul seismului și de cele 16 ore cât a petrecut sub dărâmături, timp în care a auzit țipetele disperate ale celor care erau prinși între ruine.

AVIATORII GERMANI, MARTORI LA CUTREMUR

La jumătatea lunii octombrie 1940, în România sosise și Misiunea Militară Germană, care avea ca scop instruirea Armatei Române. Aceasta avea o componentă pentru trupele terestre și una pentru cele ale aeronauticii. Misiunea Militară Aeronautică Germană, care se afla sub comanda generalului-locotenent Wilhem Speidel, se instalase la Pipera și urma să pregătească aeronautica română conform doctrinei militare germane.

Aviatorii germani, care erau cazați în București, au simțit din plin puternicul cutremur din noaptea din 9 spre 10 noiembrie 1940. Locotenentul aviator Adolf Dickfeld *(foto)*, care făcea parte din unitatea de vânătoare dislocată la Pipera, a fost martor la tragedia blocului „Carlton“. Era cazat într-un hotel, vizavi de imobilul care se va prăbuși în acea seară. Iată ce relata acesta: „Ca de obicei dormeam la etajul al șaselea atunci când patul a început brusc să tremure. Cu toate acestea am rămas calm. Am încercat să aprind veioza de pe noptieră dar nu mai funcționa. Dulapul se balansa înainte de a se deplasa către mine. S-a auzit un sunet și un vapor de aer cald a venit dinspre baie. După o clipă, un zgomot brusc și o bucată din perete a căzut, permițându-mi să văd direct în stradă. Se auzeau țipete în hol, apoi un zumzet înfricoșător care se părea că vine din afară. Vizavi, blocul «Carlton» de 12 etaje se năruise ca un castel de cărți. Apocalipsa! Următorul lucru pe care mi l-am amintit a fost unda de șoc care mi-a aruncat un praf de cretă, acru, prin gaura din perete, direct în figură. Toată ființa mea îmi striga să ies imediat afară, sigur e un cutremur. Pe culoarele hotelului era haos. Grupuri de oameni coborau scările în fugă. Înghesuite în lift, mame cu copiii lor țipau sfâșietor. Iar apoi, a mai venit încă o replică. M-am trezit în subsolul hotelului. Lumânări s-au aprins în întuneric. M-am uitat la fețele îngrozite, albe precum creta, ale bărbaților, femeilor și copiilor, toți îmbrăcați pe jumătate. Iar apoi a mai venit o replică. Rezervorul de păcură din camera mașinilor s-a dezintegrat cu o explozie cutremurătoare. Cineva a țipat, «stingeți lumânările!». Curând ne-am trezit că suntem inundați până la genunchi în ulei lampant. Dintr-odată s-a lăsat o liniște înfricoșătoare. Singurul sunet care se auzea era scâncetul unui copil, în depărtare. A trebuit să ies afară și am început să mă cațăr pe trupurile celor din jur. Într-un final am dat de balustrada scărilor din subsol și m-am tras înspre ieșire. Nu era nimeni în recepția hotelului sau în foaier. La un moment dat, am simțit ceva cald și umed care îmi lingea mâna. Era «Kreck», câinele meu cocker spaniel. Efectiv uitasem de el când se instaurase panica. Ușa uriașă de la intrare atârna într-o dungă și de afară se auzeau țipetele celor îngropați în ruinele blocului «Carlton». Ceea ce fusese odată o clădire impozantă cu 12 etaje era acum redusă la înălțimea unui singur etaj, iar în interior se aflau oameni, și vii, și morți. Trebuie să fi fost sute îngropați de vii sub ruine. Nu era nici un semn că vin pompieri sau salvatori, pe nicăieri. Din când în când, flăcări vii luminau infernul. În acel moment am realizat ca sunt încă în pijamale și îmi clănțăneau

dinții. Picioarele mele năclăite de ulei erau țepene. Într-un final, câțiva soldați din unitatea mea, care făcuseră lungul drum de la aerodrom (Pipera – n.a.), au ajuns la ruinele din fața hotelului și au început să scormonească. Aveau cu ei haine și pături și au început să salveze oamenii prinși în subsol. Imediat după, scările subsolului au căzut, îngropând de vii pe cei insuficient de rapizi, mai ales pe copii. Era dificil să comensurezi enormitatea dezastrului. Să mă întorc în camera mea la hotel era o nebunie, pentru că replicile erau frecvente. Era dimineață sau probabil amiază, nu mai eram sigur. Împrejurimile erau scăldate de o lumină difuză. Tăcerea era străfulgerată de scrâșnetele caselor care se năruiau. Într-un final, după amiaza târziu, am reușit să evadez din această scenă a terorii și să mă întind într-un cort pe aerodromul nostru".

Unda de șoc a fost resimțită și la Pipera, unde era cazat personalul tehnic german. Unul dintre mecanici își amintea: „Eram în paturile noastre suprapuse când căștile și cutiile cu măști de gaz s-au răsturnat și au căzut peste noi. Am sărit pe fereastră (barăcile noastre nu aveau etaj!) și am așteptat să se liniștească. Apoi ne-am echipat pentru a merge să dăm o mână de ajutor în oraș. Am ajutat la curățarea ruinelor de la blocul «Carlton», însă nu prea am putut salva prea multă lume. Cu toate acestea am scos un fox terrier care va deveni mascota noastră, stăpânul lui pierzându-și viața odată cu prăbușirea hotelului".

CUM AU REACȚIONAT AUTORITĂȚILE

Chiar în noaptea producerii cutremurului, autoritățile din București au mers în locurile cele mai afectate din Capitală. Printre cei care au coordonat operațiunile de salvare erau ministrul de Interne – generalul Petrovicescu, primarul general al Capitalei – I.G. Vântu și prefectul Poliției Capitalei – Ștefan Zăvoianu. Printre primele măsuri care s-au luat au fost înlăturarea dărâmăturilor și salvarea celor aflați sub ele. Locurile unde se lucra cel mai intens au fost înconjurate de cordoane formate din armată, jandarmi, legionari și militarii germani. De asemenea, pentru recuperarea bunurilor celor afectați de cutremur chestorul Nicolau a hotărât ca „furturile să fie sancționate cu împușcare pe loc".

Regele Mihai asistă la operațiunile de salvare din București

Regina-Mamă Elena îi vizitează în Spitalul Brâncovenesc pe cei care au fost răniți în urma prăbușirii blocului „Carlton"

De asemenea, s-a decis oprirea cursurilor școlare și, în semn de doliu pentru victime, toate spectacolele au fost suspendate pentru trei zile.

Regele Mihai și generalul Ion Antonescu nu se aflau în Capitală la momentul producerii cutremurului. Pe 9 noiembrie 1940, Familia Regală a început o excursie în zona Hunedoara, iar Ion Antonescu plecase spre Sibiu. În noaptea cutremurului, trenul care îl transporta pe conducătorul statului a oprit în gara Ocna Sibiului, unde a și înnoptat. De acolo a ordonat primele măsuri. Ajunsă la Deva, Familia Regală și-a întrerupt vizita și s-a deplasat la București. Ion Antonescu a mers mai întâi la Sibiu, unde trebuia să inaugureze cursurile Universității „Regele Ferdinand I", evacuată din Cluj după Dictatul de la Viena.

Imediat după ceremonie a plecat spre București. Ajunși în Capitală în aceeași zi, Regele Mihai și generalul Ion Antonescu și-au intrat în rol, vizitând locurile cele mai afectate de seism. Din ziarul „Universul" din 12 noiembrie 1940 aflăm că generalul Ion Antonescu, însoțit de Horia Sima, a vizitat, imediat după revenirea sa la București, ruinele blocului „Carlton", interesându-se de stadiul operațiunilor de salvare.

Regele, adesea însoțit de mama sa, va acorda o atenție deosebită sinistraților, vizitele sale în locurile cele mai periclitate și în spitale fiind zilnice.

Și generalul Ion Antonescu a vizitat spitalele pline de răniți, după care, în următoarele zile, a plecat în regiuni grav afectate din țară.

RAVAGIILE CUTREMURULUI
DE SAMBATA NOAPTE
Lista morților și răniților. Măsurile luate pentru ajutorarea sinistraților

Câteva din victimele dela Carlton

Spitalul Filantropia

Răniți cari au fost aduși la spitalul militar „Regina Elisabeta"

Sentința tribunalului în procesul prăbușirii blocului Carlton

S'au împlinit zilele trecute patru ani dela puternicul cutremur de pământ ce a cauzat prăbușirea blocului Carlton din bulev. Brătianu.

Prăbușirea acestui bloc, sub ale cărui dărâmături și-au găsit moartea peste 140 de locatari, a fost cauzată pe lângă cutremurul de pământ, și de proasta construcție a lui. Autoritățile judiciare, sesizate de plângerea urmașilor celor omorîți, au început cercetări cari au dus la arestarea, pentru câtăva vreme, și darea în judecată, prin ordonanța definitivă, a câtorva constructori, supraveghetori, ai construcției, a arhitectului planului de construcție a blocului și a câtorva funcționari superiori ai Primăriei Municipiului București.

Dezbaterile au durat în fața secției a V-a tribunalului Ilfov, până acum, cu toată străduința președintelui acestei secții, d. Mircea Tretinescu, de a sancționa cu un moment mai de vreme pe cei socotiți autori ai dezastrului din noaptea de 9 spre 10 Noembrie 1940.

Eri tribunalul, alcătuit din d-nii Mircea Tretinescu, președintele secției, Radu Opran, judecător și Căpățână supleant, au pronunțat următoarea sentință:

A condamnat la câte 2 ani închisoare corecțională pe frații Carol și Leopold Schindl și Fritz Schurter, la un an închisoare pe Oscar Schneider, și la trei luni închisoare cu suspendarea pedepsei pe Teodor Achim. Anterior fusese achitat d. arhitect G. M. Cantacuzino, care făcuse planurile de construcție a blocului Carlton. A achitat apoi pe d. arhitect Jean Burcuș V. Urban și Al. Tomescu.

Pe cei condamnați la pedepse corecționale, tribunalul i-a condamnat să plătească cu titlul de despăgubiri civile către urmașii celor morți din această catastrofă suma de 81 milioane lei.

A respins cererea acestor părți civile de a fi condamnată la despăgubiri civile Primăria Municipiului București.

Pe 11 noiembrie 1940 a avut loc o ședință a Consiliului de Miniștri, prezidată de generalul Ion Antonescu. În cadrul acestei ședințe, ministrul de interne, generalul Constantin Petrovicescu, a prezentat efectele cutremurului devastator care afectase grav Bucureștiul, Valea Prahovei, Galațiul și Focșaniul. Distrugeri mari fuseseră înregistrate și la Turnu-Măgurele, Câmpulung, Târgoviște, Mizil, Râmnicu-Sărat, Tecuci, Bârlad, Iași și Brăila. Cel mai puțin afectate erau orașele: Roman, Piatra-Neamț, Bacău, Brașov, Pitești, Craiova, Giurgiu, Tulcea și Constanța. Până în seara zilei de 10 noiembrie fuseseră înregistrați 267 de morți și 474 de răniți. Dar numărul victimelor avea să crească în zilele următoare.

Din ziarul „Universul" din 13 noiembrie 1940 aflăm că în cadrul acestei ședințe a Consiliului de Miniștri „au fost luate imediat măsurile de asistență necesare. S-au trimis în regiunile unde s-a simțit nevoie medici, tehnicieni, alimente, materiale de construcție. S-au discutat măsurile care trebuiesc luate pentru înmormântarea victimelor, precum și pentru cazarea și ajutorarea sinistraților. Se vor deschide de asemeni, creditele extraordinare necesare".

STABILIREA RĂSPUNDERII PENTRU PRĂBUȘIREA BLOCULUI „CARLTON"

O altă problemă care s-a discutat în cadrul aceleiași ședințe a fost legată de stabilirea răspunderii pentru prăbușirea blocului „Carlton". Ministrul justiției, Mihai Antonescu, a adus la cunoștința Consiliului de Miniștri că a dispus imediat arestarea celor vinovați. Acesta vizitase și Institutul Medico-Legal, unde a rămas marcat de ceea ce a văzut: „Este acolo, din nenorocire, un spectacol înfiorător. Toți cei transportați din București, de la «Carlton» în special, sunt expuși acolo mutilați".

Pentru catastrofa de la „Carlton", prim-procurorul Tribunalului Ilfov începuse urmărirea, constatându-se că aceia care au construit blocul știau că pilonul fundamental era viciat. În primul lot au fost puși sub acuzare frații Leopold și Carol Schindl, Fr. Schüssel (inginerul specialist în beton armat), Oscar Schneider (șeful de șantier) și

Antreprenorii blocului Carlton au fost depuși la Văcărești
Frații Schindl și șefii de șantier, vinovați de omor prin imprudență

Confirmarea mandatelor de arestare

APARAREA INCULPAȚILOR

Biserica din curtea penitenciarului Mislea, al cărui iconostas — adevărat obiect de artă — fusese expus la expoziția internațională dela Paris, s'a prăbușit din temelie distrugând toate obiectele de artă aflate în interior.

ALȚI SALVAȚI DELA MOARTE

Instanța de carte funciară și-a suspendat lucrările

Mânăstirea Căldărușani a fost grav avariată

Presa vremii a urmărit asiduu tragerea la răspundere a celor vinovați de prăbușirea blocului „Carlton''

Otto Schattengber (şeful de lucrări). Aceştia au fost arestaţi şi trimişi, pe 12 noiembrie, la închisoarea Văcăreşti, care şi ea fusese afectată de cutremur.

În urma anchetei s-a stabilit că, deşi planurile ridicau probleme semnalate de specialişti, construcţia a fost aprobată de Primărie la 27 iulie 1935. S-a lucrat cu mare grabă, chiar iarna, încălcându-se normele tehnice şi mascându-se deficienţele flagrante de construcţie – mai ales la stâlpii de susţinere turnaţi defectuos. Sala de spectacole de la subsol a fost construită chiar fără autorizaţie, pe 556 mp şi o înălţime de 12 m. În raportul anchetei se afirmă că, din aproape 1.000 blocuri ale Bucureştilor, numai „Carlton" a picat, deşi era nou; vinovate erau greşelile de construcţie, iar proiectanţii nu luaseră în calcul faptul că oraşul se afla într-o zonă seismică foarte activă.

PROCESIUNEA RELIGIOASĂ DIN 22 NOIEMBRIE 1940

Înspăimântaţi de groaznicul cutremur care s-a petrecut în dimineaţa zilei de 10 octombrie 1940, dar şi de replicile care l-au urmat, pe 22 noiembrie, pe străzile oraşului a avut loc o procesiune religioasă oficiată de însuşi patriarhul Nicodim. Iată ce relata ziarul „Capitala": „Pe străzile oraşului Bucureşti a avut loc o mare şi unică procesiune religioasă cu care prilej zeci de mii de credincioşi cu lumânări aprinse au cerut cerului îndurare şi îndepărtarea cutremurelor. Nicodim, înaltul cler şi toţi preoţii Capitalei în odăjdii au făcut rugăciuni şi au ieşit pe străzi urmaţi de norod. Cortegiul a trecut prin Piaţa 6 Septembrie până la biserica Sfântul Gheorghe, unde s-a oficiat o slujbă, a trecut pe strada Colţei, prin Piaţa Universităţii, bulevardul Elisabeta, strada Gütemberg şi Cheiul Dâmboviţei, până la Patriarhie. În faţa ei, cortegiul a fost întâmpinat de patriarh şi preoţi în odăjdii. A vorbit Nicodim şi s-a citit impresionanta rugăciune a îndepărtării cutremurelor". Această procesiune impresionantă a fost fără precedent în perioadă.

EFECTELE CUTREMURULUI DIN 10 NOIEMBRIE 1940 ÎN ŢARĂ

Cutremurul din 10 noiembrie 1940 a provocat pagube şi victime şi în alte numeroase oraşe din ţară. Foarte afectat a fost judeţul Prahova, unde la Ploieşti, după cutremur, „nu mai exista nici o clădire în stare bună", iar „tot oraşul este o ruină".

Cutremurul a dărâmat mai multe imobile (în Piaţa Unirii, deasupra magazinului „Unirii", în „Arasta", pe strada Cavafi etc.) şi o biserică („Sfântul Pantelimon"). Alte lăcaşe de cult au fost grav avariate: la „Sfântul Gheorghe Vechi" a căzut naosul, iar „Sfânta Ecaterina", „Sfinţii Împăraţi" şi „Sfântul Spiridon" au pierdut toate câte o turlă. Tot în oraşul Ploieşti au mai fost grav avariate: Palatul Şcoalelor de Comerţ, Liceul „Sf. Petru şi Pavel", Palatul Justiţiei, Cercul de recrutare, Palatul Camerei de Comerţ, Căminul Corpului Didactic Primar, Hotelurile „Carol Palace" şi „Băicoi". Cutremurul a dărâmat şi coşurile fabricilor şi rafinăriilor de petrol din jurul oraşului. Pe lângă pagubele materiale, seismul a provocat moartea a zeci de persoane şi sute de răniţi, mulţi aflându-se în stare gravă.

Autorităţile din Prahova au raportat că, după cutremur, 30-40% din clădirile din judeţ erau distruse, iar restul avariate. Cele mai afectate erau comunele Româneşti, Bărcăneşti, Crivina şi Poenarii Burchii, care aveau jumătate din case distruse.

JUDEŢELE DÂMBOVIŢA ŞI BUZĂU, AFECTATE GRAV DE CUTREMUR

Situaţia era la fel de gravă şi în judeţul Dâmboviţa. La Târgovişte cutremurul avariase grav Prefectura, Primăria, localul Inspectoratului Şcolar, Şcolile Primare nr. 1 de Băieţi şi nr. 1 de Fete, Banca „Binga", Casa Puşcaru, comercianţii Şuculescu şi Barnucis, Cinematograful „Gloria", Administraţia Financiară, casa avocaţilor Ciornei, Bisericile Târgului, Lemnului, „Sfântul Gheorghe" şi „Sfântul Nicolae-Andronești". Turnul Chindiei crăpase şi el în mai multe locuri. Tot în Târgovişte, şase case au fost dărâmate complet, iar alte sute aveau zidurile crăpate, fiind în pericol de a se prăbuşi.

La Pucioasa, cutremurul dărâmase sanatoriul Casei Centrale şi avariase grav biserica şi casa avocatului Teodor Constantinescu. Afectat a fost şi Colegiul Naţional de la Mănăstirea Dealu, făcând impropriu localul şcolii şi locuinţele profesorilor şi elevilor.

Autorităţile din Dâmboviţa au raportat că toate comunele din judeţ au fost afectate de cutremur, având 200 de case sigur dărâmate, iar mai multe biserici şi mănăstiri fuseseră avariate. De asemenea, localurile staţiilor C.F.R. din Titu şi Văcăreşti fuseseră în parte distruse. Ca victime erau daţi doi morţi şi mai mulţi răniţi.

Dezastru era şi la Buzău, unde cutremurul a produs mari pagube edificiilor publice şi clădirilor particulare.

UNIVERSUL

Pustiirile cutremurului în cuprinsul țării

DEZASTRUL DELA BUZĂU

LA CÂMPINA

LA BRAȘOV

Cutremurul din România s'a simțit și în străinătate

IN BULGARIA

IN ITALIA

LA CONSTANȚA

LA BRĂILA

Ce trebue să știe populația Capitalei

Situația liniilor ferate în țară

Comunicatul C. F. R.

FURTUNĂ PUTERNICĂ PE MAREA NEAGRĂ

LA GALAȚI

LA PITEȘTI

LA SINAIA

LA GIURGIU

Ajutorarea regiunilor sinistrate

LA PREDEAL

LA CERNAVODA

LA MIZIL

Ziarul „Universul" din 12 noiembrie 1940 publică un amplu articol despre efectele produse de cutremurul din 10 noiembrie în întreaga țară, dar și în Bulgaria

În urma seismului, mai multe case s-au prăbușit din temelii, iar la un foarte mare număr de clădiri au crăpat pereții interiori. În afară de imobilele particulare, la Buzău au fost grav afectate următoarele edificii publice: Palatul Comunal, Prefectura, Școala Primară de Băieți și Fete nr. 2, Palatul Episcopal, Legiunea de Jandarmi, Liceele „Zaharescu“ și „Hasdeu“, Serviciul Tehnic Județean, Moara „Zangopol“, Seminarul „Chesarie Episcopul“, Liceul de Fete, Spitalele „Gârlași“ și „Brătianu“, Școala Normală de Băieți, Palatul de Justiție etc.

În restul județului, numeroase gospodării au suferit stricăciuni serioase, autoritățile locale raportând ca pierderi umane trei morți și numeroși răniți.

ORAȘUL PANCIU, ȘTERS DE PE FAȚA PĂMÂNTULUI

Cel mai afectat în urma cutremurului din 10 noiembrie 1940 a fost orașul Panciu, care practic a fost șters de pe fața pământului. Până a doua zi după cutremur au fost scoși de sub dărâmături 44 de morți și 320 de răniți. Despre dezastrul din acest oraș aflăm din ziarele vremii: „Ni se povestesc scene impresionante. Astfel, o femeie, dezgropată fără viață de sub dărâmături poartă încă la sân copilul adormit, dar în viață. Avocatul Pintilie și soția sa, care au ieșit în momentul cutremurului, pe un balcon, împreună cu mica lor fetiță, au fost proiectați pe șosea și omorâți de cărămizile desprinse din ziduri. De sub dărâmăturile altor case a fost scos cadavrul unei femei, și de trei ore, copilul de țâță al aceleiași femei a fost scos viu. Doamna dr. Nacu a fost scoasă la suprafață cu coloana vertebrală distrusă și cu dubla fractură a mâinii. Învățătorul Cojan, tot din Panciu, s-a prăbușit cu soția de la etaj. Amândoi sunt morți. Primăria orașului zace cu toată arhiva sub pământ... Mulți dintre răniți au fost transportați în spitalele din Focșani și Mărășești în comă, iar spitalele au devenit neîncăpătoare în Focșani.“

Distrugeri mari erau și la Focșani, unde au fost dărâmate localul pompierilor și internatul Liceului de Băieți. Pentru a pune în funcțiune uzina electrică grav avariată, au intervenit și tehnicienii din Misiunea Militară Germană care erau în oraș. În restul județului, pagubele erau mari, fiind distruse 10 biserici și toate schiturile din munții Vrancei. Autoritățile locale raportau un număr mare de morți și răniți, care creștea de la o zi la alta.

Victime și pagube mari erau și la Galați, unde „în toate cartierele, pe toate străzile, nu vezi decât pereți căzuți, mansardele aruncate la pământ, geamuri sparte, fire electrice de tramvaie rupte“.

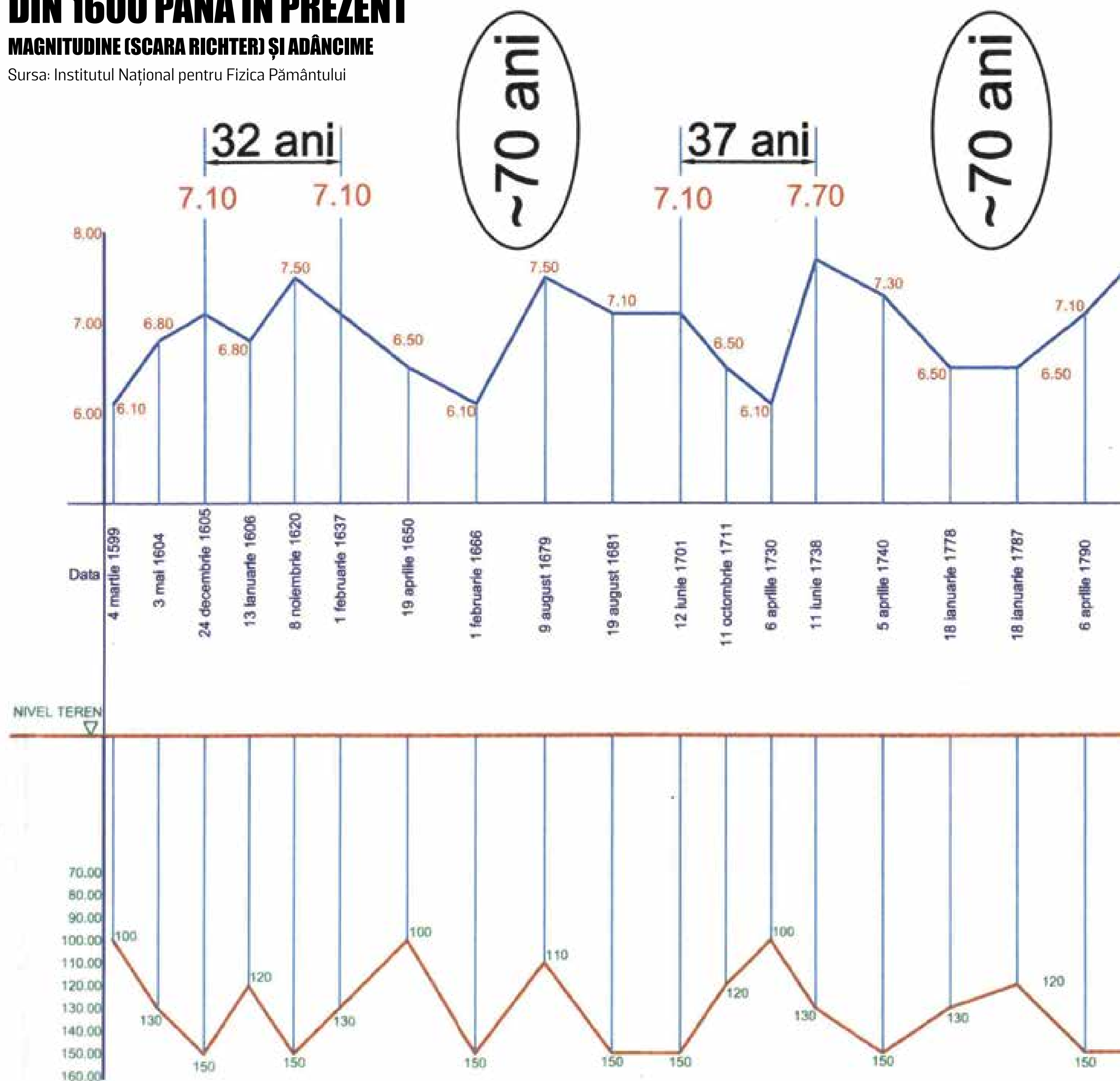
Și orașul Bârlad era o ruină, fiind semnalate pagube de sute de milioane de lei. În primele ore de la producerea cutremurului fuseseră scoase de sub dărâmături 15 cadavre și zeci de răniți, care au fost transportați la spital.

La Iași, cutremurul a avariat numeroase clădiri, cele mai afectate fiind Palatul Administrativ, fostul Hotel „Bejan“, Maternitatea,

EVOLUȚIA CUTREMURELOR ÎN ROMÂNIA DIN 1600 PÂNĂ ÎN PREZENT

MAGNITUDINE (SCARA RICHTER) ȘI ADÂNCIME

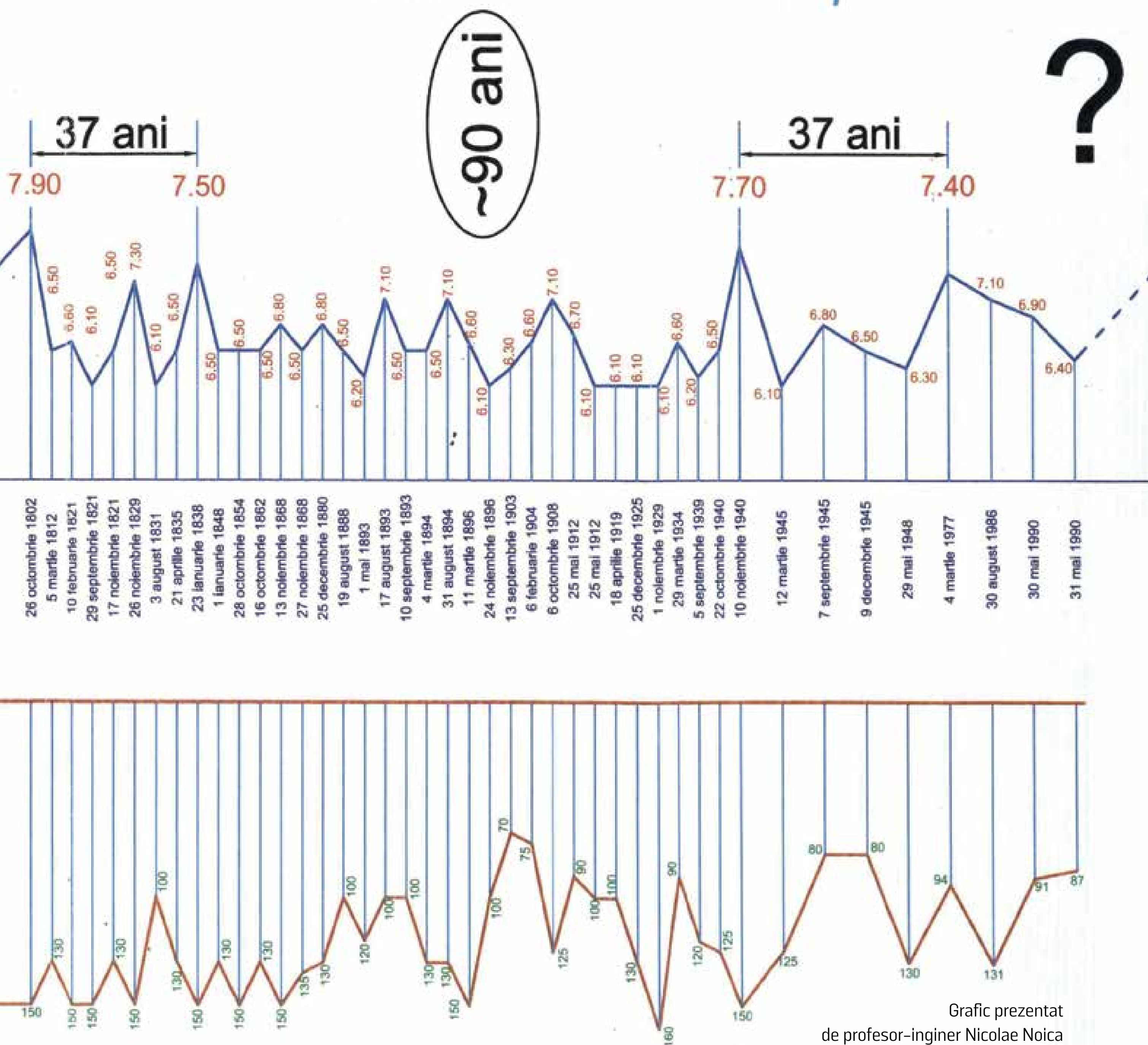
Sursa: Institutul Național pentru Fizica Pământului

Pinacoteca și câteva biserici. Mai multe case au fost dărâmate, provocând morți și răniți. Printre cei care și-au pierdut viața în cutremur era și Nicolae Rășcanu, o figură cunoscută a Iașilor, doctor în filozofie la Paris, fiul fostului rector al Universității ieșene și frate cu Langa Rășcanu, fost ministru plenipotențiar.

Cutremurul s-a simțit puternic și la Constanța, unde a provocat panică mare în rândul populației, mai ales că în Marea Neagră a pornit o furtună mare, care s-a accentuat în timpul seismului. Cu toate acestea, pagubele nu au fost la fel de mari ca în celelalte orașe. A fost dărâmată o casă în cartierul Anadalchioi și altele au suferit stricăciuni. Dintre clădirile mai importante ale orașului au fost afectate localul Prefecturii de județ, un dormitor al Regimentului de Călărași Dobrogeni și Hotelurile „Regal“, „Bristol“ și „Rex“ din Mamaia.

În schimb, la Brașov, cutremurul a provocat pagube mult mai mari și aceeași panică de nedescris, mai ales în rândul micilor elevi din școlile de internat. Cele mai afectate au fost clădirile din apropierea Tâmpei, pe străzile Regina Maria și Ion I.C. Brătianu neexistând clădire care să nu fi suferit stricăciuni. Au fost avariate: Palatul Inspecției

Grafic prezentat
de profesor-inginer Nicolae Noica
într-un articol pentru revista „Historia"

8 C.F.R., clădirea Regimentul de Infanterie, Palatul Școlii de Subofițeri, Fabrica „Scherg", Liceul „Ioan Meșotă", vila „Kertsch", Banca Națională, Palatul Poștei, Banca Săsească de Economie, Închisoarea Civilă, Palatul Prefecturii județului, Cinematograful „Corso", Liceul Industrial de Băieți, Hotelul „Coroana" și altele. Din fericire, nu au existat persoane decedate, ci doar mai mulți răniți.

ANALOGIE CU CUTREMURUL DIN 14 OCTOMBRIE 1802

Conform studiilor realizate de specialiști, cutremurul din noiembrie 1940 a fost comparat cu cel din octombrie 1802. Chiar dacă cel produs la începutul secolului al XIX-lea a avut o magnitudine și o durată mai mari decât cel din 1940, la ambele seisme, propagarea predominantă a energiei seismice a fost spre nord, nord-est, cea ce arată că adâncimea focală a fost asemănătoare. Acestea s-au produs la o adâncime destul de mare (130-150 km) în zona Vrancea, provocând daune imense, atât în Moldova, cât și în Muntenia. De asemenea, la ambele cutremure s-au observat fenomene geomorfologice la nivelul solului: crăpături de pământ, țâșniri de apă și în unele locuri s-au format falii în sol, unele drepte, altele în zigzag.

Imagine surprinsă în zona blocului „Continental" după cutremurul din 4 martie 1977

CUTREMURUL DIN 4 MARTIE 1977

La 4 martie 1977, România a fost zguduită de al doilea cutremur catastrofal al secolului XX. În numai 56 de secunde, în București au căzut 32 de blocuri, iar circa 1.400 de oameni și-au pierdut viața. Alte sute de clădiri au fost avariate, iar zeci de mii de persoane au rămas fără adăpost. Pagubele produse de cutremur au fost estimate la aproape 2 miliarde de dolari. După numărul mare de victime și pagubele produse, cutremurul din 4 martie 1977 a fost cea mai mare tragedie produsă în București după cel de Al Doilea Război Mondial.

Focarul cutremurului din martie 1977 s-a situat sub scoarța terestră, la o adâncime de circa 94 km. Epicentrul cutremurului a avut loc în perimetrul marcat de localitățile Tulnici-Soveja-Bârsești-Năruja. Unda seismică s-a propagat pe direcția NE-SV și s-a simțit după 13 secunde la

Ruinele blocului „Continental'' în care şi-au pierdut viaţa, printre alții, actorul Toma Caragiu şi regizorul Alexandru Bocăneţ

Focșani, 14 secunde la Bacău, 15 secunde la Cheia, 19,5 secunde la Câmpulung Muscel, 20 de secunde la București și Iași. Seismografele au relevat că mișcările de pământ au durat peste 20 de minute și majoritatea acestora au fost percepute doar de aparate. Doar unda de șoc a avut o perioadă de aproape un minut, fiind simțită de populație. Cutremurul a fost resimțit pe cea mai mare parte a teritoriului Românei, precum și în țările vecine, fiind înregistrat de aproape toate observatoarele seismologice din lume.

SEISMUL S-A DECLANȘAT LA ORA 21:22

Vineri, 4 martie 1977. La televizor se difuza filmul bulgar „Dulce și amar" și o transmisie cu opera „Norma", preluată de la Scala din Milano. Mai devreme, „Telejurnalul" relatase despre vizita pe care Nicolae Ceaușescu o efectua în Nigeria.

La ora 21:22 de minute și 22 de secunde pământul a început să se cutremure. La început s-au simțit doar câteva zgâlțâituri ușoare, un tremur abia perceptibil.

Câteva fracțiuni de secundă mișcarea a părut că încetează, dar a reînceput brusc, cu furie, pe orizontală, acompaniată de un vuiet prelung venit din pământ. Au urmat clipe de groază, parcă interminabile, care au pus față în față omul cu forțele naturii dezlănțuite.

În primele momente, mulți dintre locuitorii Capitalei nu au realizat ce se întâmplă. Iată cum descria un jurnalist al vremii ceea ce a urmat: „Cei mai mulți au crezut că prin preajma casei le trece un autocamion de mare tonaj și că de acolo vin trepidațiile. Apoi, în secundele următoare, când geamurile au început a plesni, când tencuiala li s-a prăvălit în creștet, când casele au prins a geme în rezonanță cu mugetul acela sinistru al pământului, în sângele celor mai vârstnici au răbufnit amintirile de neuitat ale cutremurului din '40, în cel al tinerilor a pătruns instinctiv groaza. Au explodat, reflex, cu copiii smulși în grabă din pătuțuri, îmbrăcați care cu ce au apucat, pe scări. Scările, drumul spre cerul liber, acolo unde primejdia rămânea departe. Scările, drumul pe care, din păcate – aveam să aflăm în zilele următoare –, și-au găsit sfârșitul mulți dintre concetățenii noștri. Cele mai multe din ceasurile orașului rămăseseră încremenite, scoase din matca lor, la acea teribilă oră 21:22 a zilei de 4 martie...".

În București, efectele cutremurului din 1977 au fost dezastruoase, provocând moartea a circa 1.400 de oameni. S-au prăbușit 32 de blocuri de locuințe, alte 130 fiind grav avariate. Cel mai afectat a fost centrul Capitalei, unde, pe bulevardele Magheru, Bălcescu, Republicii, la Piața Universității, pe strada Academiei, s-au prăbușit mai multe imobile, care au provocat grele pierderi umane. Au căzut mai multe blocuri cunoscute ale Capitalei precum „Scala", „Continental-Colonadelor", „Dunărea", „Casata", „Nestor", „Wilson" sau „Simu".

Tot în urma cutremurului din seara zilei de 4 martie 1977 au fost distruse complet Centrul de Calcul al Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor și clădirea Facultății de Chimie a Universității

Blocul „Dunărea" s-a prăbușit parțial la cutremurul din 4 martie 1977

din București. Grave avarii au suferit și o serie de secții importante ale întreprinderilor industriale „23 August“, „Vulcan“, „Semănătoarea“, „Automatica“, „Policolor“, Întreprinderea de Mecanică Fină, Întreprinderea de Mașini Grele, „Suveica“, Întreprinderea de Cinescoape, „Electromagnetica“, Centralele electrice de termoficare Vest, Sud, Grozăvești, I.M.M.R. și „Grivița Roșie“. Întreprinderea de Pompe, Întreprinderea de Cabluri și Materiale Electroizolante au fost scoase din uz. Pagube mari s-au produs și la Centrul Național de Fizică, iar nouă unități spitalicești au fost scoase din funcțiune.

DEZASTRUL DIN CENTRUL CAPITALEI

Imediat după terminarea cutremurului, străzile Bucureștiului s-au umplut de oameni îngroziți, ieșiți afară fiecare cum apucase, în pijamale, în halate, cu copii în brațe. Adunați în grupuri, cu pături și cearșafuri, dârdâind în răcoarea nopții, locuitorii Capitalei discutau cu înfrigurare despre seismul care a părut că durase o veșnicie. Cutremurul a durat doar 55-56 de secunde...

La periferie, oamenii nu au realizat în primele momente dimensiunea dezastrului. În centru însă era prăpăd. După ce au aflat, mulți au pornit într-acolo. Mașinile începuseră să circule, dar orașul era încă în beznă, întrucât se oprise alimentarea cu energie electrică în tot Bucureștiul.

Unul dintre martori, inginerul Dorin Murgescu, locatar într-un imobil din zona Pieței Unirii, descria atmosfera din centrul orașului, imediat după producerea cutremurului: „Eram în baie, abia terminasem dușul, când a început cutremurul. Am crezut că se va termina imediat, dar pe măsură ce secundele treceau, mozaicul îmi juca tot mai nebunește sub tălpile ude. La etajul șase, unde mă aflam, balansul era încă mai accentuat, casa pârâia din toate încheieturile. Am căzut, m-am ridicat, iar am căzut. Așa ud, am aruncat doar paltonul pe mine și am fugit jos. Am sărit îndată în mașină, și am pornit năuc spre Piața Chibrit, unde stăteau socrii mei și unde mă aștepta soția cu

băiețelul. Era ziua socrului meu... Oamenii năvăliseră în stradă, pe Bălcescu era un infern. Prima întâlnire cu sinistrul, mai exact spus cu urmările lui – la blocul „Dunărea": o uriașă ciupercă de praf, agitația nebună a oamenilor îmi indicau că acolo se produsese o nenorocire. În dreapta, lumea bufnea disperată din holurile Teatrului Național. Mai jos, la «Pensiune», același dezastru, ca și cofetăria Scala ori la Casata. Prin mijlocul străzii nu se mai putea circula, am mers mai mult pe trotuare, înnebunit la gândul că și blocul în care se aflau ai mei se putea afla într-o situație asemănătoare. Ca într-un coșmar, printre farurile orbitoare ale mașinilor, claxoanele ambulanțelor, ale mașinilor de pompieri, ale oamenilor care alergau în toate părțile – miracol, în aceste condiții n-am văzut și n-am auzit să se fi produs vreun accident de circulație! – am izbutit să ajung la Piața Chibrit. I-am găsit pe toți teferi, atinși doar de spaima ce ne încercase pe toți. Ne-am îmbrățișat, i-am îmbrățișat câteva clipe. Apoi m-am întors în oraș, să-mi îndeplinesc datoria pe lângă care trecusem în goana mea către familie: toată noaptea am cărat răniți la diferite spitale, am ajutat după puterile mele oameni atinși dureros de catastrofă".

SPECTATORII PREZENȚI LA TEATRUL NAȚIONAL, MARTORI LA PRĂBUȘIREA BLOCULUI „DUNĂREA"

La Teatrul Național tocmai se încheiase primul act al piesei „Comedie de modă veche", când spectatorii ieșiți în foaier, la o șuetă, au fost surprinși de cutremur. Totul a început cu clinchetul uriașului candelabru de cristal, după care au urmat secunde de groază. Speriați, spectatorii care au ieșit în stradă au fost martori la tragedia blocului „Dunărea". Imobilul se pare că suferise unele modificări față de proiectul inițial, ceea ce a dus la prăbușirea lui în acea seară.

Restaurantul „Dunărea" de la parterul blocului era plin de oameni. Când a început cutremurul, clienții au sărit prin geamuri. S-au rănit câțiva și atât. Singura victimă din restaurant a fost o femeie de la bucătărie. În schimb, și-au pierdut viața cei aflați la etajele de sus. Mulți dintre locatarii aflați în bloc la acea oră au ieșit pe palier de la primele zguduituri. Oamenii cuprinși de panică s-au îndreptat, în grup, spre scara principală, către ieșirea care dădea în bulevardul Bălcescu. Nu au mai apucat să iasă. O profesoară de educație fizică, Lovinescu, locatară în acel bloc, inspirată, nu s-a alăturat grupului și a fugit spre scara de serviciu, care dădea în curtea interioară a imobilului. A fost printre puținii supraviețuitori din blocul „Dunărea".

BLOCUL ARTIȘTILOR, CĂZUT LA CUTREMUR

Tot la Universitate a căzut și blocul situat la intersecția străzilor Ion Ghica și Colonadelor (actuala Toma Caragiu), în spatele Palatului Suțu, unde se afla și barul „Continental". Imobilul fusese construit în 1937, după planurile arhitectului G.M. Cantacuzino, de către antrepriza fraților Karl și Leopold Schindl, echipă care a realizat blocul „Carlton", prăbușit la cutremurul din noiembrie 1940.

Blocul care s-a numit la construcție „Casa block Soutzo", denumire uitată în anii comunismului, a fost ridicat pe strada Bursei nr. 3, denumită mai târziu strada G. Assan, redenumită, în anii '60, strada Colonadelor.

Destinația blocului era mixtă: apartamente dispuse pe 11 etaje, o sală de teatru la subsol, Bursa de Cereale la parter (pe latura dinspre Biserica Rusă) și birouri la câteva etaje. Sala de teatru a fost sediul cabaretului „Colorado" în perioada interbelică, iar din anii '50 a barului de noapte „Continental". Sediul Bursei de Cereale a fost utilizat din anii '70 pentru magazinul de cosmetice „Miraj", iar partea destinată birourilor, de către firma „Mineral-import-export". Imobilul a fost completat în anul 1938 de o altă clădire, situată pe colțul dintre strada Bibliotecii și strada Ghika, în spatele Palatului Suțu.

Unul dintre primele cadavre găsite în ruinele imobilului care căzuse pe strada Colonadelor la nr. 3 a fost cel al Rodicăi Mateescu, de la „Mineral-import-export". Era de serviciu în întreprindere. Din spusele unui coleg, ar fi trebuit să fie sâmbătă, dar în dimineața aceea solicitase să fie schimbată. Era foarte supărată că nu găsea un coleg să o ajute, dar spre prânz reușise să facă rocada fatală.

Curând, în fața ruinelor din strada Colonadelor, veștile

Salvatorii bucureșteni îndepărtează ruinele blocului „Continental" pentru a căuta supraviețuitori

Ceremonia de înhumare a actorului Toma Caragiu și a regizorului Alexandru Bocăneț

se întretăiau, una mai dureroasă decât alta: marele actor Toma Caragiu, care locuia în același imobil, la etajul 2, s-ar fi aflat acasă. În momentul producerii cutremurului, la Toma Caragiu se aflau în vizită regizorul Alexandru Bocăneț și un prieten, Nicolae Susan, care venise împreună cu logodnica sa, Daniela Caurea. Actorul tocmai acceptase să le fie naș de cununie. Când a început cutremurul, cățelul lui Toma a început să schelălăie jalnic la ușă. Speriați, cei aflați în apartament au luat-o la fugă pe scara principală. Cele două etaje le-au străbătut în viteză, dar blocul s-a prăbușit peste ei. Dacă ar fi rămas în apartament sau ar fi coborât pe scara de serviciu, Toma Caragiu împreună cu oaspeții săi din acea seară ar fi scăpat.

Martor la tragedie, plutonierul major Dinu, care se afla de gardă în fața ambasadei cehoslovace, situată vizavi de blocul lui Toma Caragiu, a văzut cum imobilul de pe strada Colonadelor s-a prăvălit ca într-un film în ralanti, întâi partea de sus, alunecând etaj cu etaj. Întreaga masă a clădirii s-a năruit. Apartamentul lui Toma, aflat la etajul al doilea, a rămas aproape intact. Trupul marelui actor a fost descoperit șase zile mai târziu, sub ruine. Din locul unde ar fi trebuit să fie scările blocului a apărut claia de păr creț și grizonant a lui Toma Caragiu. A fost îngropat a doua zi, pe 11 martie 1977, la Cimitirul „Bellu" din București, nu departe de cavoul lui Constantin Tănase.

În blocul unde a murit actorul Toma Caragiu și-au mai pierdut viața celebra cântăreață Doina Badea, împreună cu soțul ei și cei doi copii. Poeta Veronica Porumbaru și soțul ei, criticul literar Mihail Petroveanu, care locuiau în același imobil, aveau în vizită familiile altor doi oameni de cultură: scriitorul A.E. Baconsky – redactorul-șef al Editurii Cartea Românească – și criticul literar Mihai Gafița. Nici ei nu au scăpat. Poeta Ana Blandiana, care locuia la etajul 7 în acel bloc, nu era acasă, fiind internată în spital de câteva zile. Soțul ei, scriitorul Romulus Rusan, a fost prins sub dărâmături, dar a fost scos în viață, la câteva ore după seism.

SUPRAVIEȚUITORUL DIN BARUL „CONTINENTAL"

Barul „Continental", aflat la parterul blocului din strada Colonadelor nr. 3, a avut aceeași soartă. La ora 20:30, actorul Toma Caragiu coborâse din apartamentul său în „catacombă", la bar, unde a cerut băieților două sticle cu apă minerală. Fiind de-al casei, iubit de toată lumea, „nea Tomiță" a fost servit imediat de cei patru chelneri care erau de serviciu. După o oră, barul „Continental" nu mai era.

Din fericire, în momentul producerii tragediei, înăuntru, în afară de personalul barului, nu erau decât doi clienți: un cetățean din Giurgiu, care obișnuia cu prilejul deplasărilor pe care le făcea în Capitală să se abată seara la acest local, și un tânăr de 19 ani, Sorin Crainic, din Drumul Taberei, muncitor la „Electromagnetica",

UNEX

Armata a fost și ea angrenată în operațiunile de salvare a celor prinși sub dărâmături

Ruinele şi partea rămasă în picioare din blocul „Continental", lipită de Palatul Creditului Industrial

care venise pentru câteva minute să-și vadă prietenul, pe Florin, care lucra ca picollo la bar. Formația muzicală întârzia.

La ora 21:21 a sunat telefonul. Cineva a vrut să răspundă, dar nu a mai apucat. Sala a început să trepideze, în zgomotul sticlelor care săreau pe rafturi. După câteva clipe, întreg localul a fost învăluit în beznă. Totul trosnea și gemea. Cei aflați în hol s-au repezit pe scări, afară. Uluiți, cei care au scăpat au văzut cum blocul de deasupra barului s-a transformat într-o masă de ruine, înconjurată de un nor de praf. Printre cei care au reușit să se salveze în ultima clipă au fost șeful de sală Petre Oniga, barmanul Vasile Nazarie și chelnerul Alexandru Stănescu, pe care cei care frecventau barul îl știau ca Sandu „Englezu'". Lipseau trei persoane: tânărul Florin, care lucra ca picollo la bar, Sorin Crainic și clientul din Giurgiu.

Ceea ce a urmat cu Sorin Crainic a ținut zile întregi prima pagină a ziarului „Scînteia", după ce a fost găsit, mai mult mort decât viu, la 251 de ore (11 zile) după marele cutremur. Presa vremii a condimentat povestea tânărului salvat de la „Continental" cu declarațiile emoționante ale mamei sale, Ana Ivan, care, potrivit „Scînteii", a implorat-o pe Elena Ceaușescu, de la mamă la mamă, s-o ajute să-și găsească fiul sub ruine. Sorin a rămas prins sub un planșeu 11 zile, până când a fost salvat. Din păcate, prietenul lui, care lucra la bar, nu a avut aceeași soartă. Iată ce povestea actorul Mihai Gruia Sandu, care a participat la misiunea de salvare de la barul „Continental": „În timpul excavărilor, terenul s-a mai surpat și cred că atunci a murit prietenul lui Crainic. L-am tras pe Sorin, eu și ceilalți trei colegi, și țin minte că era alb din cap până-n picioare, pe haine și pe față. M-am speriat. Era conștient, vorbea lent, dar nu se putea ține pe picioare. Eu aveam ceai și, după ce a ieșit, i-am întins o ceașcă.

Persoane rănite scoase de sub ruinele blocului „Continental"

Generalul [Generalul Rusu, care conducea operațiunile de salvare – n.n.] a vrut să mă pedepsească fiindcă i-am dat să bea".

ALTE BLOCURI CARE S-AU PRĂBUȘIT ÎN CAPITALĂ

În urma cutremurului din 4 martie 1977 s-a năruit și blocul cofetăriei „Scala". Construit în anul 1935, acesta se afla la intersecția actualului bulevard Nicolae Bălcescu cu Strada C.A. Rosetti. La parterul blocului se afla frumoasa cofetărie „Scala", foarte apreciată de bucureșteni. Afectat de cutremurul din 1940, blocul a cedat, prăbușindu-se în seara zilei de 4 martie 1977. Unul dintre primele cadavre identificate în ruinele acestui imobil a fost cel al tânărului student George Modrogan, baschetbalist la echipa divizionară ICED. Tânărul ar fi trebuit să fie în ziua aceea la Cluj-Napoca, unde echipa lui avea meci cu Universitatea. Dar fusese suspendat în etapa precedentă, după un meci cu Rapid, când, în ultima secundă a partidei, făcuse un gest nesportiv, aruncând cu mingea în tribună. Un gest care avea să-l coste viața.

În timpul operațiunilor de salvare, din subsolul imobilului alăturat din Magheru s-au auzit, greu perceptibile, chemări de ajutor. Era o voce de femeie. Echipele de salvare au înaintat concentric, din subsol și din afară. Pe măsură ce salvatorii s-au apropiat au putut comunica cu Florica Iordache, laborantă la cofetăria „Scala". Fusese prinsă, în poziție chircită, sub o cuvă de spălătorie, blocată din față de o masă metalică, care a oprit molozul. Lângă ea era corpul neînsuflețit al unei colege. După ore de dislocare atentă, existând pericolul unei noi surpări, femeia a fost scoasă dintre dărâmături pe 7 martie, la ora 14:20. Era a șaptea victimă salvată de la „Scala". Din ruinele aceluiași bloc au mai scăpat în mod miraculos și sportiva Mariana Stanca, alături de tatăl ei, medicul Stanca. Atunci când blocul a căzut, a avut puterea să mai strige doar „Tată!". Atât! „Am auzit zgomote și o voce care mi-a spus «Stai cuminte, că te scoatem!». Când am ieșit, am putut doar să cer apă", își amintea floretista.

Cei doi au fost salvați după mai bine de 82 de ore, după ce au stat prinși în spațiul celor optzeci de centimetri dintre dușumea și plafon. Atât mai rămăsese din fosta cameră. La operațiunea de salvare de la blocul „Scala" a participat și cascadorul Mircea Pascu, „dublura" lui Florin Piersic. „Etajele căzuseră, praf mult, gălăgie de la excavatoare. Unul striga, «Liniște!», toți ne opream. Ciocăneam în țevi. O bătaie metalică însemna o bătaie de inimă" – își amintea acesta. Elvețienii veniseră cu câini de căutare. Sportivii-cascadori se bazau pe intuiție. „Am auzit strigăte, am dat la o parte plafoane. L-am găsit acolo pe bietul om. Perfect conștient. Lângă el, soția, moartă. Și copilul".

Ruinele rămase din blocul „Scala" după cutremurul din 1977

Blocul „Simu" după cutremurul din 1977

Afectat de cutremur a fost și blocul „Simu“, care se afla în perimetrul delimitat de străzile Benjamin Franklin, Anastasie Simu și bulevardul Gheorghe Magheru, lângă fosta stație PECO Lido. La cutremur a căzut doar aripa dinspre strada Franklin.

PRĂBUȘIREA BLOCULUI „CASATA“

În Piața Romană a căzut blocul „Casata“, care se găsea la intersecția străzii Nikos Beloiannis (actuala Take Ionescu) cu Bulevardul Magheru. Fusese ridicat în anii '30, iar la parterul său se afla renumita cofetărie „Casata“, unde se făcea cel mai bun profiterol din București. Deși parțial afectat, a fost necesară demolarea sa totală, deoarece partea care rezistase nu mai prezenta siguranță. Se pare că operațiunea de consolidare, după cutremurul din 1940, la unul dintre stâlpii de susținere, nu fusese realizată corect, ceea ce a dus la prăbușirea sa, în seara zilei de 4 martie 1977.

Pe Calea Victoriei, vizavi de Hotelul Athenée Palace, a căzut blocul care adăpostea cofetăria „Nestor“, un alt local reprezentativ al Bucureștiului. Din ruinele acestui imobil au fost recuperate trei lucrări de Brâncuși, care se aflau în apartamentul unui locatar. Și aici au existat mai mulți supraviețuitori, scoși dintre dărâmături datorită eforturilor depuse de echipele de geniști și cascadori, ce au acționat în zilele care au urmat cutremurului. Din păcate, aici și-a pierdut viața Tudor Stavru, sportiv la Dinamo, unul dintre cascadorii angrenați în operațiunile de salvare. Acesta s-a dezechilibrat și a căzut în gol de la etajul 8, în timp ce traversa o grindă de beton, în dimineața zilei de 12 martie 1977.

Un alt bloc care s-a prăbușit în seara zilei de 4 martie 1977 a fost cel de la Brezoianu nr. 7. După cutremur,

Blocul „Nestor" a fost și el grav afectat de cutremur

imobilul a fost cuprins de un incendiu. Deși părea imposibil, și aici au existat mai mulți supraviețuitori. Printre cei care au scăpat, Florica Buzatu, care era însărcinată, și mătușa ei. Locuiau împreună într-un apartament de la etajul 9. Când a început cutremurul, cele două femei au fugit speriate spre terasa blocului. Au încercat să deschidă ușa, dar nu au reușit. În disperare, amândouă s-au agățat de clanță, după care și-au pierdut cunoștința. S-au trezit peste puțin timp aruncate peste antene de televizor și cabluri. Au strigat după ajutor, fiind salvate de un cetățean, care le-a transportat cu o mașină la Spitalul Brâncovenesc, acolo unde Florica Buzatu a născut un băiețel perfect sănătos.

Tot din același imobil a mai scăpat și Natalia Kovacs, care locuia într-un apartament la etajul 1, și șahistul Petre Șeimeanu, care a plecat de acasă înainte de declanșarea cutremurului, după ce acceptase, în ultima clipă, să arbitreze un simultan susținut în acea seară.

BLOCUL „WILSON", AFECTAT GRAV DE CUTREMUR

Și din ruinele fostei pensiuni „Bulevard" din blocul „Wilson", situat la intersecția străzii Dem. I. Dobrescu cu bulevardul Nicolae Bălcescu, au fost salvați, chiar în noaptea dinspre 4 spre 5 martie 1977, mai mulți oameni. Doi dintre ei erau Ion Andreescu, din Ploiești, și un tânăr pe nume Marian. După alte 13 ore, grație unei echipe formate ad-hoc din necunoscuți aflați în zona blocului distrus și unii locatari care au reușit să se salveze, a mai fost scoasă de sub dărâmături și Elena Andreescu, soția lui Ion Andreescu, care venise la București pentru a se interna în secția de cardiologie a Spitalului Militar Central.

După cutremurul din 4 martie 1977 s-au mai prăbușit alte imobile care se aflau pe strada Alexandru Sahia (în prezent, Jean Louis Calderon), la Piața Rosetti, pe bulevardul Hristo Botev (actualul bulevard Ferdinand), pe strada Tudor Arghezi, la intersecția străzilor Alexandru Sahia cu Maria Rosetti, pe strada Moșilor la nr. 135, pe Academiei sau pe strada Galați la nr. 33.

Ruinele blocului „Arghezi", care era situat la intersecția străzii omonime cu strada C. A. Rosetti

Blocul aflat la intersecția străzii Lizeanu cu Șoseaua Ștefan Cel Mare a fost grav avariat de cutremurul din 1977

Au căzut însă și trei construcții noi: blocul OD-16 (scara F) din cartierul Militari, blocul de pe Ștefan cel Mare colț cu Lizeanu și Centrul de Calcul al Ministerului Transporturilor. Unul dintre supraviețuitorii nefastului bloc OD-16, de pe bulevardul Păcii, era Doru Trandafirescu. Ajuns la spital cu pieptul zdrobit, din care sângele țâșnea ca o arteziană, acesta a intrat direct în sala de operații. Medicul care l-a operat a fost asistat chiar de soția pacientului, o femeie de o tărie neobișnuită, după cum o caracteriza presa vremii.

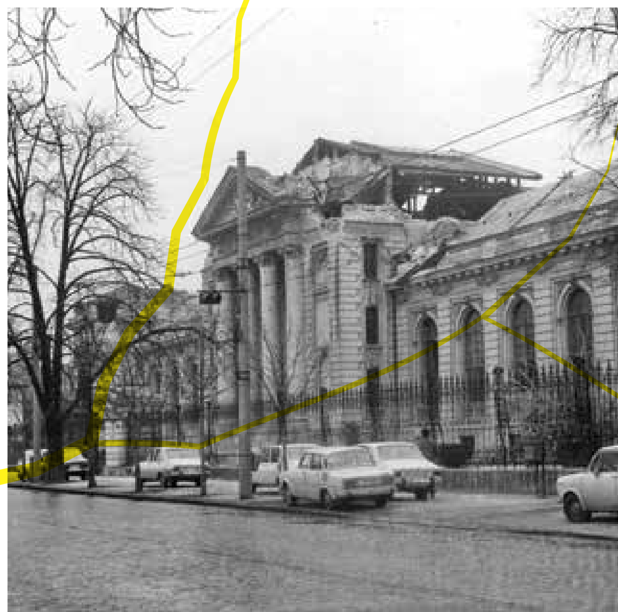
SPITALELE ȘI AMBULANȚA DIN BUCUREȘTI S-AU MOBILIZAT PENTRU A AJUTA VICTIMELE

După miezul nopții, spitalele bucureștene s-au umplut de victime. Buimăceala primelor clipe a dispărut, iar personalul medical – medici, asistente, șoferi de ambulanțe – s-a mobilizat ca să salveze victimele cutremurului. Generalul-maior doctor Gheorghe Costăchescu, comandantul Spitalului Militar Central, declara la câteva zile după cutremur: „Mi-au trebuit 20 de minute, după ce cataclismul a luat sfârșit, să ajung la spital. M-a adus o mașină și primul gând a fost să-i mobilizez pe toți colaboratorii – medici și surori. N-a mai fost nevoie, pentru că toți erau la datorie. De atunci nu lucrăm în ture, ci într-o nesfârșită tură“.

Și la Spitalul clinic „Dr. Cantacuzino“ personalul medical s-a mobilizat imediat. Iată ce declara directorul spitalului, conf. dr. Ioan Tudor: „La câteva clipe după seism, când totul era scufundat în beznă, doi cetățeni din jurul spitalului au venit și ne-au dat două lămpi de gaz. La lumina acestor lămpi, profesorul Ion Juvara, conf. Dan Rădulescu, dr. Cornel Dragomirescu au operat oameni a căror viață era în pericol“. La secția de obstetrică-ginecologie a aceluiași spital, în primele ore după cutremur, la lumina felinarelor s-au născut mai mulți copii sănătoși.

Unul dintre cele mai solicitate spitale a fost însă Spitalul de Urgență. În primele ore după cutremur, Calea Floreasca s-a umplut de ambulanțe, taxiuri, camioane, mașini particulare care aduceau neîncetat victime, majoritatea în stare gravă. Cei care locuiau în apropiere și-au adus accidentații în brațe. Ambuteiajul format pe Calea Floreasca a făcut ca multe dintre cadrele medicale care veneau la spital să nu poată să ajungă la timp. S-a cerut intervenția miliției pentru restabilirea ordinii, dar, până la venirea primelor echipaje, doi medici au dirijat circulația, reușind să degajeze cele două căi de acces în spital.

Din cauza numărului mare de victime s-a cerut intervenția municipalității, care a trimis 300 de soldați cu tărgi. Pe lângă personalul spitalului au venit ca voluntari și mulți dintre studenții din anii mai mari ai Facultății de Medicină, deopotrivă români și străini. Printre ei, și tânărul Țugui, care și-a oferit serviciile fără să știe că părinții lui, doctorul I. Țugui, directorul Spitalului „Colțea“, și soția sa, zăceau zdrobiți sub zidurile casei lor.

Facultatea de Medicină din București a fost și ea grav avariată de cutremurul din 1977

SPITALUL DE URGENȚĂ, AVARIAT DE CUTREMUR

După miezul nopții însă, conducerea Spitalului de Urgență a fost alertată că unele părți ale clădirii erau serios avariate, iar în cazul în care cutremurul s-ar fi repetat exista riscul prăbușirii unității spitalicești, punând astfel în pericol viața celor 1.500 de oameni care se aflau înăuntru. S-a decis imediat evacuarea. Fără întârziere, bolnavii au fost transportați, cu ajutorul autobuzelor și autosanitarelor, într-un timp record – de circa 5 ore – la spitalele Militar, Colentina și C.F.R.-2. Cu toate acestea, în primele ore după cutremur, Spitalul de Urgență reușise să acorde asistență medicală la circa 600 de cazuri.

Și la Stația Centrală de Salvare a Municipiului București, personalul medical aflat la datorie s-a comportat exemplar. Medicii, asistenții medicali și ambulanțierii aflați în tură au rămas peste program, pentru a face față solicitărilor care veneau neîncetat. Nu au plecat să se odihnească, decât trimiși, și numai atunci când știau că alte echipaje le puteau lua locul. Un astfel de caz este cel al lui Ion Țăranu, care lucra ca ambulanțier. Acesta, chiar dacă și-a pierdut fiul sub dărâmăturile fostului bloc „Scala“, a rămas la volanul ambulanței sale, lucrând 20 de ore neîntrerupt. Ca el erau mulți alți medici, asistente, ambulanțieri, care, în loc să se preocupe de soarta familiilor lor, au preferat să stea la locul de muncă, ajutând la salvarea victimelor cutremurului. Până la data de 9 martie 1977, cadrele medicale din Capitală acordaseră asistență medicală de urgență la peste 7.000 de persoane.

Zimnicea, unul dintre orașele cel mai grav afectate de cutremurul din 1977

EFECTELE CUTREMURULUI ÎN ȚARĂ: NOUĂ JUDEȚE, GRAV AFECTATE

În urma cutremurului din 4 martie 1977 au fost afectate nouă județe ale țării. Al doilea cel mai afectat județ după București a fost Teleormanul.

La Zimnicea, cutremurul a avut efecte devastatoare, 80% din fondul de locuințe vechi a fost distrus sau avariat, numărul sinistraților ridicându-se la 4.000. Tot la Zimnicea au fost grav avariate spitalul, Casa de Cultură și două școli. În urma cutremurului, o serie de unități economice din județul Teleorman și-au întrerupt activitatea. Printre acestea se afla Combinatul de Îngrășăminte Chimice de la Turnu Măgurele și Schela de Extracție de la Videle.

Al treilea cel mai afectat județ a fost Doljul, unde s-au prăbușit 537 de clădiri de locuit, iar alte 40.675 au fost avariate. Dintre acestea, 13.290 erau din zona urbană, iar 27.385 din zona rurală. Pe lângă acestea au mai fost avariate 541 de clădiri din domeniul social-cultural. Cel mai grav afectate au fost localitățile rurale Sadova, Ostroveni, Bucovăț, Coșoveni și Damian. Numărul victimelor produse de cutremur a fost de 41 de morți și 812 răniți, iar 3.913 familii au rămas fără adăpost. Valoarea pagubelor se ridica, numai la fondul de locuințe, la 200 milioane de lei, iar în industrie la circa 150 milioane de lei.

Cutremurul a produs mari pagube materiale și în municipiul Craiova, unde au fost grav avariate: Muzeul de Artă, Casa Băniei, Muzeul Olteniei, Universitatea, Institutul Pedagogic, Facultatea de Agronomie și Horticultură, Biblioteca Județeană, Teatrele de Păpuși și Operetă, Grupul Școlar „Electroputere" și Liceul „Frații Buzești". De asemenea, 556 de clădiri de locuințe au fost serios avariate, urmând a fi demolate, iar alte 272 necesitau reparații capitale. După primele estimări, în Craiova s-au înregistrat circa 30 de morți și 300 de răniți, din care 50 în stare gravă. O parte dintre victime veneau de la Fabrica de Confecții de pe Bulevardul 1 Mai, o clădire nouă pe atunci. Acolo au murit 10 persoane, iar alte 40 au fost rănite, din cauza panicii și a aglomerării pe scări, unde au cedat balustradele.

INCENDII LA COMBINATELE PETROCHIMICE DIN PRAHOVA

În județul Prahova, în urma cutremurului, au izbucnit incendii la combinatele petrochimice de la Brazi și Teleajen, la rafinăria Vega și la laboratorul Institutului de Petrol și Gaze din Ploiești. De asemenea, s-au produs avarii la Combinatul Petrochimic Valea Călugărească, unde buncărele de alimentare cu pirită de la două linii de acid sulfuric s-au prăbușit. Din cauza avariilor la stațiile de transformare de înaltă tensiune a încetat activitatea de producție la Întreprinderea de Piese Turnate de la Câmpina și la schelele petroliere. Din același motiv, orașele Slănic-Prahova, Mizil, Vălenii de Munte și Urlați, precum și cartierul Nord

din Ploiești nu au avut energie electrică. Tot la Ploiești s-a prăbușit un cămin de nefamiliști cu 160 de locuri, unde și-au pierdut viața 15 oameni. Cutremurul a afectat și 8 cooperative agricole, unde s-au prăbușit grajdurile de animale.

În județul Dâmbovița, cutremurul a afectat un număr de întreprinderi industriale, în principal prin scoaterea din funcțiune a instalațiilor de alimentare cu energie electrică, apă și gaz metan. A fost întreruptă activitatea la Combinatul de Oțeluri Speciale Târgoviște, Întreprinderea de Piese Electrice „Romlux", Întreprinderea de Utilaj Chimic Găești, Întreprinderea Mecanică de Utilaj Tehnologic din Moreni și Întreprinderea Mecanică Mija. La Exploatarea Minieră Șotânga au avut loc surpări în galerii. În paisprezece Cooperative Agricole de Producție s-au prăbușit 26 de grajduri, omorând numeroase animale.

Alte orașe afectate de cutremur au fost Pitești (la Combinatul Petrochimic au fost scoase din funcțiune mai multe instalații industriale), Vaslui (cu numeroase edificii socio-culturale și locuințe avariate, șapte persoane pierzându-și viața, 40 fiind rănite), Iași (au fost avariate Palatul Culturii, săli de teatru, cinematografe, cămine studențești și de nefamiliști), Galați (majoritatea clădirilor vechi din oraș au suferit din cauza undei de șoc și s-au produs avarii la platforma combinatului siderurgic) și Buzău (au fost deteriorate 60 de case și au fost rănite 50 de persoane).

CEAUȘESCU SE ÎNTOARCE DE URGENȚĂ ÎN ȚARĂ

În seara cutremurului, Nicolae și Elena Ceaușescu erau în vizită oficială în Nigeria. Chiar în momentul în care s-a produs seismul, Ceaușescu participa la banchetul oficial organizat de șeful statului nigerian în cinstea sa. În marele salon unde avea loc întâlnirea își începuse cuvântarea generalul-locotenent Olusegun Obasanjo, când un secretar român a intrat în sală și l-a informat pe Ceaușescu de cele petrecute în țară. Urma discursul președintelui român, care a anunțat că în România a avut loc un cutremur catastrofal, cu victime omenești și pagube mari. Fără a mai ține cont de rigorile protocolului, oficialii nigerieni au înțeles gravitatea situației și au făcut imediat demersurile de plecare. S-a convenit ca toate actele oficiale să se semneze înaintea plecării la aeroport.

Nicolae Ceaușescu la intersecția străzii Sevastopol cu Calea Victoriei din București

Elena Ionache, pensionara salvată după aproape opt zile de la producerea cutremurului, vizitată în spital de Nicolae și Elena Ceaușescu

În aceeași noapte, aeronava prezidențială a Republicii Socialiste România a decolat spre țară, fiind anunțat și suveranul Spaniei că, dată fiind situația dramatică din țară, escala proiectată la Palma de Mallorca nu va mai avea loc. În timp ce de la București soseau știri tot mai clare despre coordonatele dezastrului, Ceaușescu a emis decretul prin care instituia starea de necesitate pe întreg teritoriul României, îndemnându-i pe cei de acasă să-și păstreze calmul. În dimineața zilei de 5 martie 1977, la ora 8 și 15 minute, aeronava prezidențială a aterizat la Otopeni.

De la aeroport, Ceaușescu, însoțit de ceilalți membri din conducerea de partid și de stat, a plecat direct spre centrul Capitalei, pentru a vedea locurile cele mai afectate de cutremur. Iată ce publica, a doua zi, ziarul „Scînteia": „Parcurgând pe jos bulevardele Magheru, Bălcescu, Republicii, Piața Universității, strada Academiei, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a oprit în punctele unde seismul a provocat grele pierderi umane și materiale: blocul de la cofetăria «Scala», blocul de lângă hotelul «Lido», clădirea care adăpostește pensiunea «Bulevard», blocul la parterul căruia se afla restaurantul «Dunărea», clădirea de pe strada Ion Ghica, imobilul de la întretăierea străzilor Edgar Quinet și Academiei".

AJUTOR FINANCIAR EXTERN

Prima și cea mai importantă directivă dată de autorități a fost salvarea imediată a oamenilor prinși sub dărâmături. Ceaușescu a numit apoi o comisie care să inventarieze toate blocurile avariate și să evacueze locatarii. A fost oprită alimentarea cu gaze și s-a raționalizat consumul de apă, dar, intuind probleme cu aprovizionarea, Ceaușescu a cerut miliției să interzică stocarea alimentelor. Pentru cazarea celor afectați de cutremur au fost desemnate hoteluri, cămine studențești, blocuri noi, finisate și încă nerepartizate.

În următoarele zile, Ceaușescu, însoțit de cele mai multe ori de soția sa Elena, a vizitat locurile afectate de

cutremur, cerând explicații și dând indicații. Presa relata pe larg aceste vizite. Din „Scînteia" aflăm că la „Scala" Nicolae Ceaușescu „s-ar fi aruncat primul în subsoluri ca să caute supraviețuitori". Îmbrăcat în halat alb, Ceaușescu apare inspectând spitale și încurajând răniții. Au urmat vizite și în celelalte orașe afectate de cutremur: Alexandria, Zimnicea, Turnu Măgurele, Craiova, Slatina sau Buzău.

Pe 8 martie 1977, Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. hotăra: „Cetățenii care au locuit în blocurile prăbușite vor primi imediat locuințe în blocurile noi. Persoanele spitalizate vor putea, de asemenea, la părăsirea unităților sanitare, să se mute în noile locuințe puse la dispoziție de stat. Toți cetățenii ale căror locuințe au fost nimicite și cărora cataclismul le-a distrus avutul vor primi noile apartamente, dotate gratuit, de către stat, cu tot mobilierul necesar, inclusiv cu aparate radio și televizoare". Unul dintre primele blocuri mobilate în mod gratuit și care a fost repartizat sinistraților a fost cel din strada Ziduri Moși la nr. 2, fiind inspectat de Ceaușescu, pe 11 martie, când se mutaseră deja primele familii.

După încheierea stării de necesitate, pe 10 martie 1977, Ceaușescu a organizat o conferință de presă, prilej cu care a mulțumit pentru ajutorul financiar extern. Țările care au ajutat imediat România erau: RDG (10 milioane de mărci), Cehoslovacia (25 de milioane de coroane), Austria (2,5 milioane de șilingi), China (500.000 de yuani), Franța (1 milion de franci). Din URSS sosiseră doar medicamente. Cu acest prilej, Ceaușescu i-a înțepat și pe americani, mulțumindu-le pentru telegrama de compasiune trimisă, dar mai ales pentru „ajutorul promis". De asemenea, ambasadorilor străini li s-a sugerat că orice ajutor era binevenit.

Pagubele produse de cutremur au fost cifrate la circa 9-10 miliarde de lei (aproape 2 miliarde de dolari). Din cifrele prezentate ulterior reiese că 35.000 de familii și-au pierdut adăpostul, iar alte 32.897 de locuințe au fost grav avariate. Până la 14 martie 1977 se înregistraseră 1.541 de morți – dintre care 1.391 în București – și 11.275 de răniți. Pe lângă Capitală au mai fost afectate de cutremur și orașele Zimnicea, Craiova, Ploiești, Alexandria, Turnu Măgurele, Focșani, Buzău, Iași sau Galați. Pentru toate orașele afectate, Ceaușescu a propus sistematizări urbanistice ample, începând cu Bucureștiul, unde, după cutremurul din 1977, aveau să înceapă marile demolări, culminând cu apariția noului centru civic.

CUTREMURUL DIN 1977 A FOST ASEMĂNĂTOR CU CEL DIN 1838

După cum reiese din distribuția efectelor macroseismice, cutremurul din 1838 a fost asemănător cu cel din 1977. Caracteristic pentru ambele evenimente seismice a fost intensitatea mare pe care au avut-o în Muntenia (și în special la București), în Oltenia și mai mică în Moldova (la Iași), particularitate explicată prin caracterul de multișoc și prin migrarea focarului spre sud-vest. Astfel, specialiștii seismologi au ajuns la concluzia că seismul din 1838 a avut adâncime similară cu cel din 1977, de maximum 90-110 km. În ceea ce privește magnitudinea, datele au indicat o valoare ușor mai mare în cazul evenimentului din 1838, comparativ cu cel din 1977.

DE LA CENTRUL DE FIZICA PĂMÎNTULUI ȘI SEISMOLOGIE

Scurt articol apărut în „Scînteia" despre cutremurul din noaptea de 30 spre 31 august 1986

CUTREMURUL DIN AUGUST 1986

La nouă ani după cutremurul din martie 1977, România a fost zguduită de un alt seism major. Acesta s-a produs în noaptea de 30 spre 31 august 1986, la ora 0:31 și 55 de secunde, având o magnitudine de 6,5 grade pe scara Richter. Epicentrul a fost în regiunea Vrancea, la o adâncime de 140 km, dar energia eliberată a fost de 20 de ori mai mică decât cea generată de cutremurul din 4 martie 1977. Interesant este că acest seism a fost precedat de circa 150 de cutremure, fiind urmat apoi de un număr de 226 de replici.

Cutremurul nu a cauzat pagube majore în România, totuși spre Moldova, pe direcția Focșani-Iași, mișcarea seismică a fost mai intensă. Pagube mari s-au produs însă în Basarabia, unde, pe alocuri, cutremurul a avut efecte distrugătoare. La Chișinău, în urma seismului, s-au prăbușit patru blocuri, provocând peste 100 de morți. Alte numeroase clădiri au fost serios avariate. În partea de sud-vest a Basarabiei, în apropierea luncii Prutului, au fost observate tasări ale terenului, țâșniri de nisip și formarea unor cratere în vecinătatea Prutului.

La București, intensitatea seismului a atins VII-VII½ pe scara Mercalli, provocând panică mare în rândul populației. De teama unor noi replici, majoritatea oamenilor au ieșit în stradă, mulți îmbrăcați în pijamale, cu copii în brațe, rememorând clipele de groază trăite în anul 1977. Și în restul țării, cutremurul a produs panică mare. Un martor relata: „Eram în armată la Târgoviște și abia ațipisem. Unul dintre colegi era moldovean și făcea planton. Pe la 12 noaptea l-am auzit urlând: «E cutremur, fugiți!». Îmi aduc aminte și acum huruitul acela. Parcă era un marfar, am fugit toți pe scări, iar curentul se luase. A fost groaznic. Totul se balansa. Apoi, toată unitatea era afară. Așteptam o replică puternică".

„DUBLETUL SEISMIC" DIN 30 ȘI 31 MAI 1990

Pe 30 și 31 mai 1990, la doar câteva zile după primele alegeri libere (20 mai 1990), în România s-au produs alte două cutremure puternice. Fenomenul de la sfârșitul lunii mai a anului 1990 este cunoscut sub numele de „dublet seismic", fiind o manifestare destul de comună a activității seismice subcrustale din Vrancea.

Primul seism s-a produs pe 30 mai, la ora 13:40 și 6 secunde, având o durată de aproape 50 de secunde. Epicentrul cutremurului a fost localizat în nord-estul Munților Vrancei, la o adâncime de 89 km, zguduind puternic jumătatea estică a României. Undele seismice s-au simțit și în Republica Moldova, și în Bulgaria.

Acest prim cutremur a avut o magnitudine de 6,9 grade pe scara Richter, intensitatea în zona epicentrală fiind de VII grade pe scara Mercalli. Cutremurul a fost urmat de mai multe replici, care s-au produs în după-amiaza și în seara zilei de 30 mai, cu magnitudini cuprinse între 3 și 4,5 grade pe scara Richter.

AL DOILEA CUTREMUR

Al doilea șoc principal s-a produs în dimineața zilei de 31 mai, la ora locală 3 și 17 minute, la o adâncime de 79-86 km. Magnitudinea celui de-al doilea cutremur, care s-a resimțit destul de puternic în Dobrogea, a fost de 6,4 pe scara Richter, iar intensitatea în zona epicentrală, de VII grade pe scara Mercalli.

Cele două cutremure, produse la diferență de 13 ore, au provocat panică în România, iar majoritatea populației din marile orașe a ieșit pe străzi, nemaivrând să se întoarcă în locuințe, de frica unor noi replici. Inspectoratul General de Poliție a întocmit un bilanț din care a rezultat că opt oameni și-au pierdut viața: doi în București, doi în Brăila și câte unul în județele Ialomița, Brașov, Buzău și Prahova. Numărul victimelor a fost completat cu un total de 296 de răniți, dintre care 75 cu răni grave, și de încă patru morți, înregistrați în țările vecine: trei în Republica Moldova și un bulgar, care a făcut atac de cord.

Adevărul
COTIDIAN INDEPENDENT
PIAȚA UNIVERSITĂȚII
Și totuși, natura s-a gîndit
OBSESIA ALTEI
Sînteți pregătiți pentru o posibilă grevă?

Adevărul
COTIDIAN INDEPENDENT
ECONOMIA DE PIAȚĂ
AR FI PREA MULT?
SEISMUL POLITIC AL STRĂZII
APEL

Prima pagină a ziarului „Adevărul" din 31 mai și 1 iunie 1990, în care erau relatate cele două cutremure produse la sfârșitul lunii mai

Singurele pagube mai însemnate s-au înregistrat la Călărași, unde cele două cutremure au fisurat coșurile centralei termice de la Combinatul de Celuloză și Hârtie și au prăbușit tavanul unei întreprinderi de creștere a porcilor.

După cutremurele produse în mai 1990, secolul XX nu a mai consemnat alte seisme majore, specialiștii concluzionând că, tensiunile din adâncuri fiind eliberate, un mare cutremur va mai apărea în România abia după anul 2000.

BIBLIOGRAFIE:

4 martie 1977. Secunde tragice, zile eroice – Din cronica unui cutremur, coord. Aristide Buhoiu, Editura Junimea, București, 1977

Cutremure de pământ și semne cerești în istoria României, antologie și prefață de I. Oprișan, Editura SAECULUM I.O., București, 2010

Dan Silviu-Boerescu, *Marile calamități din istoria orașului. Cutremure, incendii, inundații, epidemii*, Editura Integral, București, 2017

Gabriel Ciotoran, *Orașul București între 1 septembrie 1939 și 30 decembrie 1947*, Editura Corint, București, 2010

Ion, Atanasiu, *Cutremurele de pământ din România*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1961

Lavinia Betea, Florin-Răzvan Mihai, Ilarion Țiu, *Viața lui Ceaușescu, Tiranul*, Vol. III, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015

Maria-Marilena, Rogozea, *Impactul cutremurelor majore din România: trecut, prezent și viitor*, Editura Electra, București, 2016

„Casele Bucureștilor (XXXVI). Dispărute la cutremurul din 1977" de dr. Alexandru Popescu, pe www.zf.ro/ziarul-de-duminica.

„Ultimele ore din viața lui Toma Caragiu", pe www.ziarulmetropolis.ro

„Ultimul cutremur cu morți produs pe teritoriul României. «Dubletul seismic vrâncean» a zgâlțâit țara timp de două zile" pe www.adevărul.ro.

https://www.muzeuldefotografie.ro/2015/07/imagini-noi-cutremurul-din-1940-blocul-carlton/

Adolf Dickfeld, *Footsteps of the Hunter*, J.J. Fedorowicz Publishing Inc., Manitoba, 1993.

Alexandru Armă, „Cutremurul din 4 martie 1977. Radiografia unei tragedii", în „Historia", nr. 127/februarie 2020.

Petre Țurlea, „Cutremurul din 10 noiembrie 1940: groaznicul cutremur de sâmbătă noaptea", articol disponibil pe www.historia.ro